
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 09 02 01 001 8

نجیب عاصم

معارف نظارت جلیله سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

مطبعهٔ صفا وانور

خواجه پاشا جاده‌سی نومرو ٣٢ و ٣٤

قسطنطنیه

١٣١١

مطبعة
صفا وانور

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

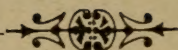
الحمدلله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه اجمعين .

جناب ترتيب فرمای کتابخانهٔ کائنات، وجمع کنندهٔ اجزای ممکنات ، شیرازه بند کتاب دولت،وسرلوحهٔ خلافت وسلطنت ، حافظ دين ومملکت،حامئ ارباب معرفت، پادشاه فاروق - سيرت افنديمز حضرتلرينه تأليف كتب و رسائل عادتی اقلام محررينده جاری اولدقجه عمر طويل، وطبع ملوكانه‌لرينه مطابق آثار واجراآت خيريه‌يه موفقيتله، ادعيهٔ مفروضهٔ جناب ملوكانه‌لرينی السنهٔ

انامه و اوراق مطبوعهٔ جهانه ساری بیورسون،
آمین .

آمال خیر اشتمال شهنشاهیلری استکمال
اسباب سعادت ملك ودولته معطوف، وا کثر
اجرآت سنیهٔ حضرت شهریاریلری ترقیٔ معارف
عمومیه‌یه مصروف اولان پادشاه معلاجاه، خلیفهٔ
منصور ومؤید من‌عنداه، افندیمز حضرتلرینك
اثرجلیل مکارم دلیل خسروانه‌لرینه اقتفا، جمله
بندکان صداقتنشان خلافتپناهیلری ایچون جالب
منافع لایحصا و موجب سعادت دنیا و اخرا
اولدیغنه‌مبنی، چاکرلی نصیب، یعنی عساکرشاهانه-
لری یوزباشیلرندن «بال‌حسن اوغلی نجیب» دخی

مأمور اولديغى وظائف مقدسه‌يى حسن ايفايه جهد
وسعى ايتديكى كبى، اوقات خاليه‌سنى دخى محضا
محبوب قلوب عالميان وقرة اعين جهانيان افنديمز
حضرتلرينه استجلاب دعوات خيريه ايتمك امل -
خالصيله منافع عموميه‌يه خادم اثرلر جمع ونشرينه
اقدام كوسترمكده‌در . آثار منتشره‌يه بر لاحقهٔ
ناچيزه اولمق اوزره، بوكره‌ده «كتاب» عنوانيله
شو اثرى تنظيم وكتابخانهٔ اصحاب عرفانه تقديم
ايتمشدر .

قارئنه

قارئ، سنده، بنم كبی، كتاب محبی اولديغڭه شبهه‌م يوقدر. محبوبده اشتراكمز، بزی بری بربرمزه رقيب ايتمز؛ تقريب ايدر.

والده و پدر محبتی نه اولديغنی ادراك ايده‌ميه‌جك بد-بختلردن اولديغم ايچون، ايلك مجلوبی اولديغم محبوب كتابدر؛ بو محبت كوندن كونه آرتمقده‌در؛ فقط محبتم بنی چوق كتاب صاحبی ايتدی ظن ايتمه! انسان بوش كيسه ايله كتابخانه طولديره بيليرمی؟

بن سودكلرمی، بوش وقت بولدقجه، عمومی كتبخانه‌لرده، صحاف دكانلرنده، زيارت ايدرم.

بنی بوش بتونده كتابسز ظن ايتمه. آرتيره بيلديكم پاره‌لرله آلمش، نشرياتله اوغراشديغم ايچون، مؤلفين ومترجمين كرامز طرفندن اهدا ايدلمش اولان اوزره

ایکی کتابخانه طولوسی کتابم وار ! لکن بونلر بنم کبی بر کتاب عاشقی ایچون نه کافیمی یا ؟ اوده‌کی کتابلرمك هپسی نظر مطالعه‌مدن کچمشدر . اوطه‌مده ، کندی عالمیمده ، بولندیغم زمان ، او قدر کتاب ایچنده اوقونه‌جق بر شی بوله‌مام .

کتابجیلرك روایت وتخمیننه کوره ، هر یکی باصیلان کتابدن ، ایلك دفعه اوله‌رق ۲۰۰ نسخه صاتیلور ایمش . شو حسابجه استانبولمزده ۲۰۰ محبان کتب وار دیمك . دوستلرمزك بوقدر آزلغنه تأسف ایتدم . سایهٔ معارفوایهٔ حضرت پادشاهیده پك آز زمانده بومقدارك پك چوق آرته‌جغنه شبهه ایتمه‌یلم . عصرمزه ، هر کنجه ؛ دمیر یولی وترقیات فکریه‌جه ؛ الکتریق عصری دیورلر ؛ دیمك که ، بز الکتریق سرعتیله کیده‌جکز .

ایشته بوکوندن مقداری ۲۰۰ ویاقنده ۲۰۰۰ اوله‌جق دوستلرمز ایچون محبوب قلوبمزك نامنه بر اثر یازیورم .

سوکیلیمزك تاریخ واوصافی بویله بش اون یاپراقله احاطه ایدیله‌مز . فقط بنم بو یازدیغم ، اوصاف محبوبلی مشعر بر قطعه‌در ؛ قصیده‌لرینی ده بندن دها مقتدرلری تنظیم ایتسونده ، سوه سوه اوقویه‌لم .

بالق اوغلی

فی ۲۵ صفر سنه ۱۳۱۱

نجیب عاصم

کتاب

بوفصل ، اصل سوکیلمزك تاریخ واوصاف مخصوصه سندن باحثدر .

قدما ، احوال عادیه ده ، کتابلرینی مصرده یتشن وبرنوع قامشدن عبارت بولنان (پاپیروس) زارلری اوستنه یازارلردی . بوسببله یونانلیلر کتابلرینه پاپیروس دیمك اولان (بیلبوس) دیرلردی . کتابت ایچون ترشه ، یاخود قویون دریسی ، فیل دیشی ویا غایت اینجه قورشون لوحه لر ، کتان بزلری وسائره قوللانیلور ایدی .

مسوده یازمق ایچون اوزری مومله طلا ایدلمش لوحه لر ایدیلور وبونلرك اوستنه دمیرقلم ویا اینجه خنجر ایله یازیلور ، ودها طوغریسی چیزیلور ، وصوکره بو آلات تحریرك یصی طرفیله بوزیلور ودها طوغری برتعبیر ایله ، دوزلتیلور ایدی . پاپیروس وترشه ایچون قره ،

قرمزی ، ـوی ودها بشقه رنكلرده مركب استعمال اولنور ایدی . اسیرلر ویاخود آزادلیلر ال یازیلرینی استنساخ ایدرلردی .

کتابلر یا طومار شکلنده ویاخود درت کوشه‌لی کاغدلردن عبارت اولور ایدی . طومار بیچمنده اولان کتابلر صولدن صاغه طوغری آچیلور . واوقت سطرلر افقی برطاقم ستونلر تشکیل ایدردی . ویاخود طومار یوقاریدن آشاغی آچیلورسه ٤٥ سانتیمترویی تجاوز ایتمش سطرلر بتون عرض استقامتنده بولنور ایدی . بر برینه یاپشدیرلمش پاپیروس یاپراقلرندن عبارت اولان کتاب بردکنك ویاخود فیل دیشندن یاپلمه برعمود اوزرینه صاریلور ایدی . بزم اسکی (ملهمه) لر حالا بوطرزده یازلمش اولدقلری معلومدر . شوصورتله حاصل اولان جلدلر ، طبیعی پك بیوك اوله‌ماز ایدی ، یااوفاق بر رساله‌یی ویاخود برکتابك آنجق برباب ویا برشاعرك برقصیده‌سنی حاوی اوله بیلوردی . بوجلدلر کتابخانه رافلری اوزرنده افقی اوله‌رق ترتیب اولنور ایدی . برکتابك اجزاسنی تشکیل ایدن جلدلر ایسه اکثریا برچکمجه‌یه قونورایدی .

رومه‌لیلرك (قودیجـه) دیدکلری درت کوشـه‌لی کتـابلری آنجق ایمپراطورلر زماننده شـیوع بولدی. صحیفه‌لرك هرایکی طرفی یازیلور ایدی. صحیفه‌لر ایکی اوچ ستون اوزرینه یازیلور واطرافلرنده کنار براقیلور ایدی. بوکتـابلر یابر قماش ایچنه صـاریلور ویاخود باقر رزه‌لی تخته محفظه‌لر درونـنـه قونیلور ایدی. بونوع کتـابلر طومارلردن زیاده یازی آلیرلردی.

رسل سالفه‌یه انزال بیوریلان اوامر الهیه‌یه (صحف) اطلاقنه باقیلورسه بونلرك صحیفه‌لر اوزرینه یازیلی اولدیغی آکلاشیلور. وتورات شریفده الواح اوزرینه یازلمش ایدی.

بعثت نبویه دور مبارکنده سـور جلیلهٔ قرآنیه تخته ویاترشه لوحه‌لر اوزرینه محرر بولندیغی وحضرت ابابکر وعثمان جانب والالرندن الواح مزبوره طوپلانوب قرآن کریممز جلد حالنه قونلدیغی معلومدر. قرون وسـطاده طومار اصولی قالقـدی، مربع جـلدلر رواج بولدی. بویالی ویا یالدزلی کتابلر چیقدی، بهالری‌ده یوکسلدی.

نسخ شریفهٔ قرآنیه‌نك ۱۰,۰۰۰ غروشله ۱۰۰۰ بیننده هدیه‌سی اولدیغی معلومدر . سائر کتابلرده یازی وایشلرینك نفاستنه کوره بهالرایله صاتیلور ایدی . حتی ۸ غروشه صاتون آلدیغم . وقاضی کویده‌کی (جلال بك رشدیه‌سی) کتابخانه‌سنه هبه ایلدیکم . عادی یازیلی بر اختری لغتنك آرقه‌سنه ، اسکی صاحبی ذات ، ۵۰۰ غروشه آلدیغنی قید ایتمشدر .

اووقتلرده کتاب تدارکی مشکل واغنیا ایچون کتاب عادتا ذی‌قیمت امتعه انواعندن عبارت . اولوب مجوهرات کبی ترهین اولنه‌رق استقراضلر ایدیلور ایدی . بوسببله‌ده برچوق ناسخ ، خطاط ، مذهب ، مجلد وسائره کچینور ایدی .

شو سطرلری ، بزده طباعتك ظهوردن اولکی حالی تصویر ایچون یازدیم ایسه‌ده دنیانك هرطرفنده‌کی حال‌ده بویله ایدی .

طباعتك میدانه چیقمه‌سی ایشلری دکیشدیردی ؛ کتابلر چوغالدی ، فیئاتلری اوجوزلدی ، شمدی

اودرجه‌یه کلدی‌که، کتابلرك چوقلغندن شکایت ایدنلر بیله باش کوستردی . زمانمزده هرکیسه‌یه ال ویریشلی کتابلر بولنیور . بوکون، کیم اولورسه‌اولسون، هرکس مطالعه‌سنه کافی برکتابخانه‌جك تدارك ایده بیلور .

فقط زمانمزده‌کی کتابلرك چوقلغی ایله افتخارده عجله ایتمیه‌لم . بویله برباارداق صو بهاسنه‌قدر کتاب بوللغنده حالا اونده برکتابی بولنمیانلر وار ! بونلره نه دیه‌لم ؟

وقتیله، یوقاریده تعریف ایتدیکمز کوجلکلرله برابر، خیلی زنکین کتابخانه‌لر اولدیغنی‌ده اونوتمیه‌لم . فراعنهٔ ـ مصریه‌دن (اوزیماندیاس) واسع برکتابخانه تدارك ایده بیلدیکی کبی، آتنه‌ده (پیزیسترات) برعمومی کتابخانه تأسیس ایتمش و (اورپید) ایله ارسطونك کتاب طاقملری‌ده شهرت آلمشدر . مشهور اسکندریه کتابخانه‌سنده ۷۰۰,۰۰۰ جلد کتاب بولندیغی مرویدر . رومه‌لیلرك‌ده کتاب طاقملری وعمومی کتابخانه‌لری وار ایدی . قرون وسطاده کتابخانه‌لر اوروپاده یالکز مناستر، پسقپوسخانه وقرال سرایلرنده بولنورکن اووقت عرب شهرلرنده جسیم

كتابخانه‌لر پك چوق بولنور ایدی. (هولاكو) نك بغدادی تخریبنده دجله‌یه آتیلان كتابلردن برهفته نهرك صویی قرار دیغی مشهوردر.

سلطان سلیمان قانونی حضرتلرینك وزیر اعظم وداماد مكرمی رستم پاشانك مخلفات دفترنده:

مصحف شریف باحسن خط	باجلد مرصع	كتب متنوعه
٨٠٠٠	١٣٠	٥٠٠٠

دیه برقید كورلمكده‌دركه اویله بروقتده بوقدر كتاب تداركی نه‌قدر علوهمته محتاج اولدیغی شایان تأملدر.

كتابلر نادر اولدیغی زمانلرده، اگرچه كتاب تداركی مشكلات اموردن ایدی. حالا كتابخانه‌لرمزك وقفیه‌لرنده كتابلرك كتابخانه خارجنده‌كی اوطه‌لره چیقارلمه‌سی بیله منع ایدلمشدر.

اوروپا مناسترلرینك كتابخانه‌لرندن عاریت ویریله‌جك كتاب دیشاری چیقارلمدیغی حالده بیله پك بیوك رهنلر ایسترلردی.

فرانسه قراللرندن اون برنجی لوئی پارس مكتب

طبیعه‌سندن، زاری،نك بر کتابنی استعاره ایچون ١٢ کوموش مارق، ١٢٠ استرلین ایله، ١٠٠ آلتون (اکو) تضمینات ویرمکی تعهد ایدنمش ایدی .

کتابلرك اوزرینی تخته وبونك اوستنی ترشه ویاخود درلو اویمه ورسملرله تزیین ایدرلردی . دها زیاده تحت امنیتده بولندرمق ایچون زنجیرلرله باغلارلر، وحتی ایشی دها صیقی طوته‌رق، پارمقلقلر آرقه‌سندن مطالعه ایتدیررلردی .

بزم کتابخانه‌لر حالا اسکی نظامنده‌در ، ایام مخصوصه‌ده، طلبه ایستدیکی کتابخانه اوطه‌سنده مطالعه ایدر وشوقدر وارکه بر آدمه بر کتابدن زیاده ویرلمز .

بزم کتابلرمزده اك زیاده آرانان شی حسن خط، تذهیب، غایت ظریف و متین جلدلردرکه، یالکز اوجلدلردن بوکون یوزلیراقدر دکرلیلری واردر .

عرب، ترك، عجم کتب قدیمه‌سی؛ هولاکو، چنکیز، تیمور، اهل صلیب فتنه‌لریله اندلس خرابیتنده همان محو اولمش و آثار قدیمه‌دن آنجق بوکون دوه‌ده قولاق تعبیرینه

لايق دينه‌جك قدر الده قالمشدر. طبقات، تراجم وتذاكر كتابلرنده كوريلن اسامئ كتب بوكون عنقا حكمنده‌در.

يونان ولاتين آثارندنده بوكون موجود اولانلرى ١٦٠٠ قدردر. اسكندريه، رومه، قسطنطينيه كتابخانه‌لرنده‌كى آثار غربيه يانغينلرده غائب اولمشدر. بتپرستلر، يهود ونصارا كتابلرينى، نصرانيلرده آنلرككنى ياقمشلردر. مذهب دعوالرى، داخلى محاربه‌لر وسائره چوق كتابلرى يوق ايتمشدر.

واقعا بعض مناسترلرده كتابلرك محافظه‌سنه اهتمام اولنور ايديسه‌ده، اكثريسنده بيچاره‌لر كندى حاللرنده براقيله‌رق، چوريديلور، گووه‌لره يديريلور، ياخود يوق بهاسنه صاتيلور، دها اولمازسه. صحيفه‌لر سيلنوب ياپراقلرى كسيله‌رك چوجق وقادينلر ايچون دعا كتابلرى ياپيلور ايدى. ايشته شو صورتله دعا كتابنه تحويل ايديلن آثار قديمه علم كميا اعانه‌سيله، ممكن مرتبه، احيا ايدلمكده‌در.

یازی

— ۲ —

اسکی قوملردن چوغی یازینک اختراع شرفنی دعوی ایدر ؛ ایلك یازی‌یی ایجاد ایدن مصریلر وبونی یونانستانه نقل ایدن‌ده «قادموس» اولدیغنی مؤرخلر عموماً بیان ایلر.

فقط مصریلرك یازی‌یی ایجاد ایلدیکی وفنیکه‌لیلرك‌ده بومعرفت جلیله‌یی یونانستانه کوتوردیکی احتماله پك یاقیندر.

خطوط مختلفه‌یی اوچ دوره تقسیم ایدرلر ۱ً » (دور تصویر ویا ایه روغلیف) درکه اشیا وافکارك صور مختلفه ومناسبه‌ده ترسیمندن عبارتدر ؛ ۲ً » دور انقلاب) درکه اشیا وافکارك بوزوق وفقط مقرر برطاقم اشارات مخصوصه ایله تصویرندن عبارتدر ؛ ۳ً » صرف دور الفبائی) درکه مفاصل صدای بشرك اشارات صوتیه ایله افاده‌سندن عبارتدر .

مصر ، ایه روغلیفلری ، چینلیلرك ایلك اشارتلری ،

مکسیقالیلرك رسملری برنجی دوره عائددر ، مصرلیلرك ایەروغلیف آزمانی اولەرق قبول ایلدکلری خط مقدس، چینلیلرك شمدیکی یازیسی ، ژاپون، آنام وسائر بوقبیل قوملرك یازیسی ایکنجی دورده بولنیور . اصواتی ادا ایدن ومرتب الفباسی اولان یازیلرده اوچنجی دور کمالدەدرلر .

بونلره،وقایع ماضیەنك تذکارینه وسیله اولمق اوزره، برطاقم اشارات معینەدە علاوه ایدیلەبیلورکه، آنلردەمکسیقادە جاری اولدیغی کبی، ایپه دوگوملر اورمق، پەرولیلرك (کیپوس) دیدکلری اشارتلر، چینلیلرك قوردله اورگولری، اسکی روسلرك چتەلری کبی شیلردن عبارتدر.

یازیلرك مشهوری شونلردر :

چین یازیسی . — اولا برطاقم خط مستقیملردن ، صوکرەدە آزچوق اشیا وافکاری صحتلەبیان ایدر اشارتلردن عبارتدر ، زمان کچدکجه بویازینك دها طوغری برتعبیرایله اشارتلرك، شکلی بوزلمش ایسەدە ، هرحالده دور انقلابی آتلایەمامش وضبطی اوقدر کسب مشکلات ایتمش که

بر انسان عمری آنجق تعلیمنه کفـایت ایدر . چینلیلرك ترقیـات فکریه‌جه کیری قالمه‌لرینك سـببلرندن بری ده بو اولسه کرکدر . چین یازیسی احوال عادیه‌ده یوقاریدن آشاغی‌یه چیزیلور .

چینلیلره قومشو اولان قوملردن قوره ، تونغ کین ، ژاپونلر چین یازیسنی قبول ایتمشلرسه‌ده بو یازیلری کندی لسانلرنده اوقورلر ؛ ژاپونیاده بو اشارات ممثله‌دن لسـان عادی کلمه‌لرینك هیسنی هجا طریقیله افاده‌یه مخصوص ایکی الفبا چیقارلمشدر .

« رسم، لسانه عمومیدر . » سـوزی بوشنه دکلدر . بر وحشی ویا مدنینك ذهننده اوَ ، قهوه ، آغاج مفهوملرینی اویاندرمق ایچون بر واسـطهٔ طبیعیه‌یه مراجعتله افهام ایده‌جکمز شیئك شویله‌جه بر رسمنی چیزر ایسه‌ك مقصدمزی آکلاتمش اولورز . ایشته بویله رسمله تفهیم مرام ایدر بر هیئت تصور ایدر ایسه‌ك بونلرك هرکون بر طاقی رسم ترتیبی ایله یکدیکرینه افهام مرامه موفق اوله‌جقلرینی ، و بو صنعتده ترقی ایده ایده رسملری ساده‌لشدیره‌رك کمال

سرعت وسهولتله مقصدلرینه موفق اوله جقلرینی استدلال ایده بیلورز. حتی برزمان کله بیلورکه، بورسملر کندیلرنجه ـ اشارات معهوده ـ یرینه کچهر، بربرلرینك فکرلرینی عادتا اوصورتله اوقودقلری حالده، اونلره یبانجی اولانلر بواشارتلردن برشی آکلایه‌ماز اولورلر. ایشته اقوام قدیمه‌دن اکثریسنده یازی بوصورتله میدانه کلدی. بونك الك بیوك مثالی (ایه‌روغلیف) دینلن خط مقدس ـ مصری‌در.

تاریخ بیلنلرك پك اعلا معلومی‌درکه، بوندن آلتی یدی بیك ییل اول مصر متمدن برمملکت ایدی. «مدنیت وبشریت» مفهوملری دائما «ترقی» ایله همان مترادف اولدیغندن فنون وصنایع ترقی ایتدکجه بونی دها ایلری کوتورمك، اخلافه وغائبلره بیلدیرمك آرزولری‌ده حاصل اولدی، لسانه وجود ویرلمك وکلامی تصویر ایلمك چاره‌لری دوشونلدی. ابتدا معبد دیوارلرینه، دیکیلی طاشلره حاصل اولان مأثری حك ایتمك آرزو ایدلدی، بوسببله

«خط ربانى» دينلن «ايەروغليف»ك اساسى اولمق اوزره، بك طبيعى اولەرق تصوير وترسيم مرامەباشلاندى.

شو رسملرەهر كيم باقارسە شويلەجە : اوكوز، آرسلان، قاز، بالق، ييلان، آغاج، كوپ، باجاق ديەجكنە شبهە يوقدر.

انسان رسمى؛ يالكز اركك ويا قادين مفهومنى افهام ايتمكلە قالميەرق، حيثيت، رتبە، مشغوليت كبى اوصافى دەها صوكره، بك طبيعى برتعميم ايلە، انسانك خواص ممتازەسنى تفهيم ايتمشدركە شومثاللردە بونى بك اعلا ايضاح ايدر :

عادتا اركك وقادين.

ايچمك، ييمك، لاقردى، فكر.

استراحت، سكون، ضعف.

نياز، عبادت.

بر کره ذهن یالکز جوهری دکل، بوکا مرتبط مفهوملری مرسم اوله‌رق کورمکه آلشـدقدن صوکره ، آز چوق اشیایی اخطار ایده بیله‌جك برطاقم اشارات لازمه قبولی وبونلره برطاقم قیم متممه وضعی، همان همان ضروری اوله‌رق، تخطر اوله‌جق شیلردندرکه آشاغیکی اشـارتلر بونی دها زیاده تفهیم ایدر :

، طاوان ، کوك ، ارتفاع ، تفوق .
، ، کونش ، آیدنلق ؛ کوندوز ، تقسیم ازمنه .
، طاغلق مملکت ؛ مصره نظراً بلاداجنبیه .
، حدود اراضی ؛ شهر ، قصبه .
، جدول ، آقارصو ؛ صوسزلق .
، . صولامه ، ییقامه ، تمیزلمه ،

آتش ، حرارت ، آلاو .
روزکار (شیشرلمش یلکن) .
یکیتلك (آرسلان باشی) .
سونج (اوینار آدم) .

یورومك .

کورمك .

جمع ، چوقلق (برشیئك تکرری) .

ایشته بونلر برطاقم اشیا، حرکات ومفاهیمدرکه اشکال طبیعیه ویااونلرك تمثالی مقامنه کچمش اشارات مقننه ایله اشعار ایدلمشدر . شوصورتله ترسیم ایدیلن لسان عادتا (rébus) یعنی (رسملی معمادر) . رسملی معما مرتبی عینی مفهوملری ادا ایچون عینی اشارتلری قوللانورسه حلی قولای اولور . لکن بعض رسملی معمالر واردرکه آنجق معانیٔ عمومیه‌یه استناد ایله حل اولنور . مفتاح . کفایت ایتمز ؛ بعض معلومات متممه‌یه احتیاج کوریلور . بوایسه شدتلی برذکا ایستر، بوسببله اوروپا جریده‌لریله نشر ایدیلن اوکبی معمالرك حلنده خیلی مشکلاته تصادف ایدیلور وحتی چوقلری یاکلش حل ایدر . ایشته « تصویر مفهوم » اساسی اوزرینه مؤسس اولان، یعنی مفهوملری رسمله کوسترن، یازی‌ده بویله رسملی معما کبیدر . بونده ملکه‌سی اولانلر چابوق

وقولایجـه اوکلرنده بولنـان لوحه‌لری اوقور . فقـط
بوسهولت، دقت وسعیسز حاصل اوله‌مدیغندن هرکسده
بولنه‌ماز . رسملی معما انسانی اکلندره بیلیر؛ لکن او معما
برقاچ صحیفه‌لك برشیئك ترجمه‌سی اولورسه وای اونکله
اشتغال ایدنك باشنه !

بوقاریده سویلدیکمز اصول تصویر دها ایلری
کوتورلمش ؛ بشقه براصوله دها مراجعت ایدلمشدر .
« لسان ربانی» دینلن اسکی مصر لسانی، اکثریا، برر هجالی
کلمه‌لردن عبارت ایدی . بوکلمه‌لر طبیعی اوله‌رق شویله‌جه :

	مصرجه‌لری	ترکجه‌لری
	میر	چاپه .
	ایر	کوز .
	بی	طورنه ,
	نی	صو .
	رو (ro)	آغز .
	دو (dou)	ال .

شکلنده کوستریلورکن، مثلا ، میر (چاپه) کلمه‌سـنه
دلالت ایدن اشارت آرتق اوشیئه دکل، بلکه کورك منفرداً

وکرکسه آز متلفظ بر دیکر کلمه یه مربوطاً یالکز «میر» صداسنی افاده یه تخصیص ایدیلەرك ، آرتق «میر» کلمه سنك اشارتی «میری» سومك ،(میرو): مربوط ، معنالرینه وضع ایدلدی . ایشـته شوصورتله وقتیله برمفهوم تصویر ایدن اشارتلر ، صوکره لسان ایله افاده اولنان برمفهومك صداسنی افاده یه تخصیص اولنه‌رق ، آرتق مفهومدن خارج صـدا ، هجایی بیلدیرر اولدی . یازی بوندن صـوکره « خط هجایی » صـورتنه کیردیکندن هر مفهوم ایچون بر خصوصی اشارته حاجت قالمیه‌رق هر صـدا ویا هجا ایچون بر اشارت الویردی . بناء علیه « الفبا » جزؤلری ترتیب اولنمغه لزوم کورلدی . ایشته سزه اونلردن‌ده برنمونه :

آ . [hieroglyphs]
آب . [hieroglyphs]
آم [hieroglyphs]
آن [hieroglyphs]
آر [hieroglyphs]
آس [hieroglyphs]
آت [hieroglyphs]
آد [hieroglyphs]

فقط، اساسده، بر اشارت متعدد مفهوملر ارائه‌سنه تخصیص ایدلدیکندن همان هر سطرده بر برینه مشابه برچوق کلمه‌لر کورلمکه وبونلردن هر برینک هانکی صدایی ایما ایتدیککنی بولمق ایچون اوزون اوزادی‌یه دوشونمکه احتیاج کورلدی . بوسببله قرائتده مشکلات باش کوستردی . بوکا چاره اولمق اوزره، برچوق صدالره دلالت ایدن اشارتلره، برطاقم « صامت علامتلر » علاوه ایدلدی . بوصورتله‌ده هانکی اشارتلرك « صامت » وهانکیسنک « مصوت » اولدیغنی تعیین ایتمك کوجلکی چیقدی . بوده یتشمیورمش کبی، الفبا جزؤلرنده برصدا مختلف طرزلرده کوستریلور ایدی . مثلا « سا » صداسی شو

درت اشارتك هر بریسی ایله‌ده کوستریله بیلور ایدی .

هرنه ایسه نهایت، اجرا ایدیلن تعدیلات حسنه طرز

تحریر وقرائتی قولایلشدیردی . هرهجابی بر اشارتله
کوسترەجك یردە :

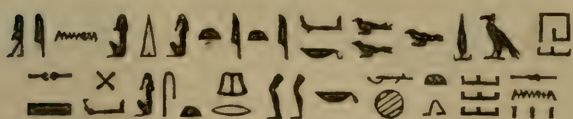
صون مس من نا ما

صورتیلەهر صدایە مخصوص برحرف اتخاذ ایدلدی .
مع مافیە اسکی اصولدن بوس بتون واز کچلمدی :

آ . . . . . .
ی (i) . . . .
او (u) . . . .
م . . .
ن . . .
س . .
ت . . .

بردە، برطاقم اشارتلر، « خط مفهوم » ویا «معما» دە
اولان قیمت ابتدائیەلرینی عرفاً محافظە ایتدیلر. خلاصە
مصرلسانی یازمق ایچون بش یوزقدر حروفاتە لزوم
کورلدی : اوقومق یازمق ایچون چوق وقت وزمان
ایستر اولدی : « ایەروغلیف » دینلن (خط مقدس) ی
قوللانمق ایچون اولدقجە عالم اولمق اقتضا ایتدی .

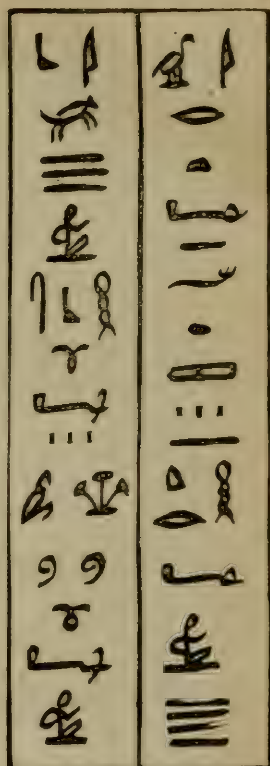
— برطاش اوزرنده بولنان ایەروغیلف —

کلدم ؛ نساهی «کنعانه» دیاری رؤساسنك الحاسنەسنا مساعده ایدیورم ؛ اونلری ایالتلرینه برابر آیاقلرکلك آلتنه آتیورم .

بو یازی معبد وستونلرك تزیيننه پك مساعد اولدیغندن، کرك معبدلرك دیوارلرینه وکرکسه دیکیلی طاشلر اوزرینه برطاقم اوامر دینیه، قانونیه ومواد تاریخیـه حك ایدیلور اولدی . فقط خصوصات عادیه ایچون مصرلیلر تختـه، مشین، بز ونهایت اختراع ایلدکاری پاپیروس «قوغەلق، حصر اوتی» اوزرینه فورچه ایله تصویر مرام ایدرلردی . قوغەلغك ابداعیله چوق کچمەدن یازی تعمم ایتدی .

برچوق کیمسەلرك مهارتسزلکی، ایشـده سرعت احتیاجی، کبی برطاقم سببلر «ایەروغلیف» خطنك طبیعتنی براز بوزدی .

ایشته تقریباً بوندن ۳۳۰۰
ییل اول یازلمش «کتاب اموات»دن
آلنان شو طرزه کیردی . شکلك
معاینه‌سندن ده اکلاشلدیغی اوزره
یازیسی ، چینجه کبی ، یوقاریدن
آشاغی عمودی اوله‌رق یازلمشدر .
معناسی : «آجه اکمکلر ، صو -
صایانه صو ، چبلاقه اولانه لباسلر
ویردی .»

محلوکاتده طرز عتیق محافظه ایدیله بیلدیسه‌ده
قوغه‌لق اوززینه یازیلانلر کیتدکجه اسکی طرزدن چیقدی.
مثلا (م) حرفنه دلالت ایدن بایقوش رسمنك
پنچه و آرقه‌سی غائب اوله‌رق شو 3 شکله کیردیکی کبی (ٮ)
حرفنه دلالت ایدن ⊂⊃ آغز اشارتی برقلمده یازیله‌رق

شکلنه کیرمش . آدم رسمی‌ده انسان کولکه‌سی صورتنه قونمشدر. بعض اشارتلرده بربرینه ربط ایدلمشدر ؛ خلاصه یازیده سرعت پیدا اوله‌رق (علما یازیسی) دینلان شو :

« ایلک فنا اولور . »

صورته کیرمشدر. بویازی‌یی، همان همان علم کندیلرینه مخصوص اولان کهنه قوللانور ایدی . دهاصوکره، تجار، ارباب قانون، مؤلفلر، دفترلرینی یازمق، اعلام تنظیم ایتمك، اثرلرینی تحریر ایلمك ایچون، اشارتلری یالکز تحریف ایله‌ده قالمیه‌رق، برنوع « استنوغرافیا » (خط مستعجل) صورتنه صوقمشلردرکه بوکاده (خط عوام) دینلمشدر. بعض مبانی اوزرینه برعباره بو اوچ درلو یازی ایله حك اولندیغی کبی بعض کره‌ده رومجه ترجمه‌سی علاوه ایدلمش وبوترجمه یاردیمی‌ایله بوقدر زماندن بری (غیر قابل حل)

ظن اولنان (ایەروغلیف) لك (شامپولیون) واسطەسیلە مفتاحی الدە ایدلمشدر .

اوزمانك انكلیزلری حكمندە اولان، فنیكەلیلر تجارت طریقیلە، مصر ایلە مناسبتدە بولندقلرندن یازیلرینی اوكرندیلر . فقط بونلر، « وقت نقدردر »، حكمتنی رهبر ایدنمش برقوم اولدقلری جهتلە مصر یازیسی كندیلرینە آغیر كلدی. علما یازیسنی اصلاحە تشبث ایتدیلر . برهجا ویامفهوم افادە ایدن اشارتلرینی حذف ایلە صوتە دلالت ایلینلری ابقا یعنی ، حروفاتی قبول ایتمشلردر . كندی لسانلرندە ٢٢ صوت بولندیغندن آییردقلری ٢٢ اشارتی دها چابوق یازیلە بیلیر برصورتدە تعدیل واصلاح ایلە بر (الفبا) تنظیم ایتمشلردر . فنیكە لساننده حروف مصوتە همان حس اولنماز درجەدە اولدیغندن بونلرایچون اشارتە لزوم كورمەمشلردر .

قدمای مورخین یونانڭ هرودوت تاریخنك بشنجی كتابنك ٥٧ و ٥٨ نجی مادەلرندە، وسیچلیالی دیودور اثرینك (بشنجی كتابنك ٧٤ مادەسندە) یونان الفباسنك

فنیکه‌لیلردن آلنمه اولدیغنی یازارلر . فی‌الحقیقه قدیم یونان الفباسیله فنیکه الفباسی قارشولشدرلدیغی حالده یونانیلرك ۲۲ حرفی تمامیله فنیکه‌لیلرککینه مطابق اولدیغی آکلاشیلور .

هرنه‌قدر فنیکه حرفلرینك انواعی وارسه‌ده (آحمنی) حکمدارلری زماننده‌کی مدالیه‌لرده کوریلن الفبانك اشکال واسامیسی آشاغی‌یه درج ایدلدی :

اشكال حروف	اسامی	یونانلرك مقابلی اولان حروف عربیه
𐤀	آلف	ا
𐤁	بت	ب
𐤂	كميل	ج
𐤃	دات	د
𐤄	هه	ه
𐤅	واو	و
𐤆	زين	ز
𐤇	حته	ح
𐤈	طت	ط
𐤉 𐤉	يود	ى
𐤊	قاف	ق (ك)

𐤋	لامد	ل
𐤌	مم	م
𐤍	نون	ن
𐤎	سامش	س
𐤏	عین	ع
𐤐 یاخود 𐤐	ف	ف
𐤑	صاد	ص
𐤒	قوف	ق
𐤓	رش	ر
𐤔	شین	ش
𐤕	تاو	ت

شوجدوله سطحی برنظر ایدلدیکی صورتده شکلاً اولمازسه‌ده، فنیکه الفباسنك صورت ترتیبی، تماميله «ابجد، هوز، حطی، کلمن، سعفص، قرشت»، ترتیبنه موافق اولدیغی کوریلور. ینه براز تأمل ایله لاتین الفباسنك ترتیب حاضری‌ده بوکا موافق اولدیغی آکلاشیلور.

مثلا باشدن a, b, c, d حرفلری تماميله (ابجد) کلمه‌سنك حرفلرینه مقابلدر. هله c حرفی آلمان تلفظنه اویدره‌رق (چ) صورتنده اوقورسه‌ق، کیمسه‌نك دیه‌جکی

قالماز . بوندن صکره e, f, g حرفلرنده ترتیب بوزیلیورسه‌ده h, i حرفلری (حطی) ترکیبنك (حی) شکلنه تماميله اويار . k, l, m, n تماميله (کلمن) اولدیغی کبی آرادن o, p حرفلری چیقدقدن صوکره q, r, s, t حرفلری ده (قرشت) ك (قرست) شکلنی کوسترر .

فنیکه‌لیلر تجارت مناسبتلرینی توسیع ایلدکلری اقوام وقبائل اراسنه (الفبا) نعمتنی تعمیم ایلمشلردر . بوندن بالخاصه متنعم اولانلر ایسه هندلیلر ایله یونانلیلر وقومشولری بولنان اسرائیلیلردر . ایشته اوروپا ـ اکر وارسه ـ اسرائیلی مدنیتنك مؤسسی فنیکه‌لیلر اولمشدر .

یونانلیلر فنیکه حرفلرینی عیناً قبول ایله کندی لسانلرینه مخصوص اولان برقاچ حرف علاوه ایلدیلر ؛ وحتی فنیکه‌لیلردن آلدقلری حرفلرك آدلرینی بیله محافظه ایتدیلر .

حروف مصوته، لسان یونانیده پك زیاده مهم بر وظیفه ایفا ایلدیکندن، یونانیلر بو حرفلری یازیلرندن حذف

ایتمدیلر . فنیکه‌لیلر، عادتا بزم کبی، قامش قلم ایله صاغدن صوله یازدقلرندن، وحال بوکه بوصورتله یازیشـده براز کوجلك اولدیغندن سـطرلری صـولدن صاغه یازمغه وبوکیدیشله حرفلری‌ده ترسنه چویرمکه برسائقه طبیعت ایله مجبور اولمشلردر . اوللری صاغدن صوله یازارلرکن مثلا e حرفنك باجاقلری شویله‌جه E صوله متوجه ایکن سطرلرك جهت تحریری دکشمکله Ǝ صورتنه کیرمشدر .

بورایه‌قدر صورت ابداعنی حـکایه ایلدیکمز یازیلر یالکز عرب واوروپا خطـلرینك اسـاسی حقنده‌در . شرق یازیلری میاننده اهمیتی اولان « چیوی یازیسی » حقنده‌ده براز معلومات ویره‌لم :

خط میخی، آثور ، بابل ، ایران ، مدیا ، سـوس ، کردستان وسائر خطه‌لرده بولنان مبانیٔ قدیمه محکوکاتنده مستعمل بریازیدر . مرمر وحتی طوغله اوزرنده بولنان بویازیلر بابل ونینـوا خرابه‌لرنده بولنمشـدر . بویازیلر (کوسکی coín)، چیوی، تمرن شـکللرینك اوضـاع مختلفه‌ده وضع وترتیبندن حاصل اولمشدر .

خط میخی اون یدنجی عصر میلادی یه‌قدر اوروپالیاره معلوم اوله‌مامشدی . و برخیلی آثار عتیقه اربابی اوعصردن بری حلنه اوغراشمش ایسه‌لرده هنوز قطعی برمعلومات آله‌مامشلردر .

بتون کلـدانی و آثوریه شهرلری خرابه‌لرنده ، حتی اك اسکیلرنده، برطاقم محکوکات بولنمقده‌در . شوحسـابجه میلاددن ۳۰۰۰ ییل اول کلدانیـلرك یازی بیلدکلری آکلاشیلور .

یازیلرك چوغی پیشمش طوغله‌لر اوزرنده‌کی محکو- کاتدن اقتبـاس ایدلمشـدر ؛ بوطوغله‌لرك برطاقمی یاصی صحیفه‌لرحالنده، کیمیسی توالت‌صابونی شکلنده، کیمیسی‌ده فیچی بیچمنده‌در . یازی یازمق ایچون اوجی یاصی ومثلث شکلنده معدن قلملر قوللانورلر ایدی . طوغله‌لر هنوز چامور حالنده ایکن یازیلر یازیلور وبونلره اکثریا اوق تمرن، چیوی شکلی ویریلور ایدی . یازیلرك شوشکلی کندیسنی ابداع ایدن قومك آلات حربیه ایله اشـتغالنه

دلالت ایدر . دینه بیلیرکه یازی موجدی منسوب اولدیغی قومك خصـمنه مرام آکلاتمق اوزره قوللاندیغی آلات حربیه‌نك اشکالنی تصویر مرامه خادم ایتمشدر .

هرنه ایسه یازی یازلدقدن صوکره طوغله چاموری فرونه قونور، ثابت قلنور ایدی . (آسور بانپال)ك سرایی کتابخاسـنده بولنـان یازیلر هپ ایکی طرفی یازیلی طوغله‌لردن عبارت ایدی .

بویازی یالکز آثور وکلدانی لسانلرینی یازمغه مخصوص دکل ایدی ؛ بونلره قومشو اولان سوس، قاپادوقیا، ماد، ایران خلقی‌ده بویازی‌یی قوللانور ایدی .

آثور وکلدانی یازیسی پك قاریشـیق برشی ایدی . هرحرف برطاقم چیویلرك برلشمه‌سندن حاصـل اولمش ایدی . اسکیدن هرکلمه ایچون بر اشـارت قبول ایدلمش ایدی . صـوکره بعض حرفلر یالکز برهجایه تخصیص ایدلدی .

تی ـ ایت تی ـ زی ـ ها ایر ساد نو ـ نو ـ نو ـ ها
٥ ٤ ٣ ٢ ١

ری ـ سو ـ مو باب تان ـ سیل ء ـ و ـ ساب
٩ ٨ ٧ ٦

قا بال پیس ـ اینی نا ـ آ هی ـ پی را ایر ایتا
١٨ ١٧ ١٦ ١٥ ١٤ ١٣

تی ـ لو ـ ایت یا ـ هاس نا ـ آ تا ها ز او
١٠ ١٢ ١١ ٢٠ ١٩

آثور محکوکاتندن برینك بر پارچه‌سی

معناسی : « غازا (غزه) قرالی (هانونه) ، مصر حکمداری (ساباقونه) ایله (رافیا) شهرنده بر محاربه وحرب ایتمك اوزره ، اوسته واردیلر . »

ایشته شو صورتله اکثر کلمه‌لر یازیلور ایدی .

فقـط ایکی یوزدن زیاده بر برینه بکزر هجـا حرفلری

واردی، بونلری بربرینه قارشدیرمق قولای ایدی. بونکله برابر یالکز برکلمه‌یی ادا ایدن اشارتلر هم او کلمه ایچون وهم‌ده صوکره تخصیص ایدلدیکی هجا ایچون قوللانیلور ایدی. حتی برکلمه ایکی درلو بیله اوقونور ایدی. کلدانیلر بیله بونی استعمالده دوچار مشکلات اولورلردی.

(آخه‌مه‌نید Achémenide) لر معبدنده بولنان محکوکات، معنالری بربرینه مشابه وبرلسانده اوچ درلو حرفله یازلمشلردر. پارسی، اکر محکوکات جبهه‌یه ناظر ایسه، صول ستونده، اکر یکدیکری اوزرینه موضوع ایسه‌لر، الك مرتفع یرده بولنیور: مدیا و آثور حرفلری ایله اولان یازیلر ایکنجی واوچنجی موقعده‌درلر. آثورجه السنهٔ سامیه‌یه بکره‌یور؛ یازیسی، ایه‌روغلیف کبی، قسماً تصویری وقسماً تصوریدر؛ چیزکیلری بالخاصه عمودیدر. مدیا یازیسنده لسان، السنهٔ تورانیه (اورال و آلتای) یه منسوب کبی کورنمکده، الفباسی‌ده همان اکثریسی آثورجه‌دن اقتباس ایدلمش وصور مختلفه‌ده مائل ویا بربرینه عمود

خطلرله ترکیب ایدلمش یوز قدر حرفدن مرکبدر . دها آز قدیم اولان پارسی الفباسی حروف صوتیه وصدائیه‌یی حاویدر . چیزگیلری یاافقی ویاعمودیدر ؛ لسان (زندجه) دن محرفدر .

خط میخی‌یه دائر اوروپاجه برخیلی کتابلر نشر ایدلمشدر. آثارعتیقه‌متخصصلرینك روایت وقبوللرینه‌کوره خط میخی‌یی آثوریالیلر ترکلردن اوگرنمشلردر . شو حسابجه شعشعهٔ مدنیتلریله وقتلرنده‌کی اقوامك کوزلرینی قماشدیران آثوریالیلرك معلمی ترکلر دیمك اولور . وبوندن ترکستان مدنیتی دها قدیم اولدیغی آکلاشیلور .

خطوط سامیه (یعنی فنیکه، سامری، عبری، کلدانی، سریانی، کوفی، عربی) ایه‌روغلیف یازیلرینك مفتاحنی کشف ایدن شامپولیونك قولنجه مصر یازیلرندن مقتبدر ؛ فقط الفبا طرزینه کیره‌جك صورتده ترقی ایتمشدر . بویازیلر عموماً صاغدن صوله یازیلور .

سانسقری یازیسی الفبائی‌در ؛ هند، تیبت وسیلانده

استعمال ایدیلن الفبالر هپ بوندن آلنمشدر؛ کندیسی صولدن صاغه یازیلور، حروف صوتیه ومرکباته مخصوص ١٤ اشارتی ٣٤ حروف صوتیه‌سی واردر؛ الفباسی اك مکمللردندر. (بیرمان) لرك لسان مقدسی اولان (پالی) ایله سیام لساننك الفباسی بوندن مقتبسدر.

زردشتك کتاب مقدسنك یازلدیغی زند. سانسقریجه‌یه پك زیاده مناسبتی اولدیغی حالده صاغدن صوله یازلمشدر.

یونان یازیسنك فنیکه‌لیلر طرفندن یونانستانه ادخال اولندیغی یوقاریده سویلمش ایدك: وقتیله بوده صاغدن صوله یازیلور ایدی. حتی Boustrophedon دینلن وبرسطری صاغدن صوله ودیکری صولدن صاغه یازمق اصولی بیله واردی. صولدن صاغه یازمه اصولی یونستانه (اومیروس) زماننده ادخال ایدلمش واورادن ایتالیا اقوامی آلمشدر. اسقاندیناویا، آلمان، وغوللرك کندیلرینه مخصوص الفبالری اولدیغی معلوم ایسه‌ده نه شکل شیلر اولدیغی هنوز بیلنه‌مامشدر.

يونان حرفلرينك فنيكه‌ليلردن نصل آلنديغنى واسملريله شكللرى يازى تاريخنجه اولدقجه مهم اولديغندن شوزاده اشكال واسامىٔ حروف يونانيه‌يى قيد ايتدك :

يونان حرفلرى		اسملرى	مصر، عبرانى وفنيكه جه‌دن مقتبس اولملرينك احتمالى
A	آلفا	الف	اوكوز ، فيل [*]
B	ويتا	بت (بيت) [**]	او
Γ	غاما	كيمل (جمل)	دوه
Δ	دلتا	دالت	قاپو
E	ايپسلون		دليك
Z	زتا	زاين	سلاح
H	ايتا		
Θ	ثتا	ثه	يومروق
I	يوتا	يود (يد)	ال

[*] بونلر اسملرك ترجمه‌لريدر .

[**] معترضه درونه‌فنيكه وعبرانى حرفلرينك اسملرندن عربجه ايله مشترك اولانلرينى اشارت ايلدم .

K	قاپا	قاف (كف)	آیا
Λ	لامبدا	لامد	جداغو
M	مى	ميم (مأ)	صو
N	نى	نون	بالق
Ξ	كسى		
O	اوميقرون	عين (عين)	كوز
Π	پى		
P	رو	رس (رأس)	باش
Σ	سيغما		طيانه‌جق
T	تا	تو	خاج
Υ	ايپسيلون	واو	چيوى
Φ	فى	فه (فوه)	آغز
X	خيى	خت (خط)	حواله، پرده
Ω	اومه‌غا		

(تصـوير افكاره) خادم اولان حروفاته متأخرين دها برطاقم واسطه‌لر علاوه ايتمشلردركه اونلرده : موسقى نوطه‌سى، رياضيه، هيئت، كميا علامتلرى ، تلغراف ودكز اشارتلرى، استنوغرافيا؛ برطاقم نقطه وچيزكيلردن عبارت تلغراف الكتريقى الفباسى، ديلسز الفباسى وسائره‌در .

فنك مظفریات اخیره‌سی ایسه بر بر ندن پك اوزاق مسافه‌ده بولنانلرك عادتا قارشو قارشو یه اوطوروب قونشدقلری کبی مکالمه‌سنه مخصوص (تله‌فون)، وطوربه‌یه کیرمش لافی چکمجه‌سنده حفظ ایدن « فونوغراف » آلتلرینی ابداع ایلمشدر . باقه‌لم دیو آدیملریله کیدن بوعصر ترقی بزه دها نه‌لر کوستره‌جك ؟ اولاد واحفادمز عجبا نه‌لر کوره‌جك !!!

الفبا

« الفبا » عرب وعثمانلی حرفلرینك ایکی حرفنك اسمی اولوب بتون حرفلره علم اولمشدر . سائر لسانلرده‌ده بتون حرفلر بوکاياقين برصورتله تسمیه ایدلمشدر. فقط بو تعبیر، تعبیرات ادبیه‌دن اولوب لسان ناسده « الف به » سوزی زبانزددر .

هرلسانك کندیسنه مخصوص الفباسی وار ، بزم یعنی ترکلرك اك اسکی یازیسی ، یوقاریده اشارت ایتدیکمز وجهایله، خط میخی ایدی . صوکره « اویغور الفباسی » نامیله یاد ایدیلن حرفلری قبول ایتمشلردی . بو الفبایی نسطوری پاپاسلری دکیشدردرك برنوع سریانی یازیسنی اورالرده نشر ایتمشلردی . ترکلرك اسلامله تشرفندن صوکره ایسه ، جهت جامعهٔ اسلامیت حسبیله ، عرب الفباسی قبول ایدلمشدر .

امادیه جکسکزکه عربلرك الفباسی کندی ایجادلریمیدر؟

خیر ، افندم ؛ بونلرده ، وقتیله بزم یاپدیغمز کبی ، ابجد ، هوز ، حطی ، کلمن ، سعفص ، قرشت کلمه‌لرنده بولنان حرفلری ، تا زمان جاهلیتده ، سریانیلردن آلمش وسریانیلرده «ثخذ ، ضظغ» حرفلری اولمدیغندن عربلر کندیلرنده مخارجی بولنان بوحرفلره صوکره دسترس اولمشدر .

عرب حرفلری ابتدا بنی‌حمیر ، وبونلردن‌ده مصر وفلسطین خلقنه انتقال ایلمشدر .

عهد فاروقیده دائرهٔ اسلامیت توسع ایتمکله ممالك مفتوحه‌نك کافه‌سنه بوالفبا انتشار واولدن اورالرده قوللانیلان الفبالر الغا ایدلمشدر .

ایشته ایران وتوران خلقی ده اسلامیته کیردکلری وقت کندی حرفلری یرینه عرب حرفلرینی قبول ایتمشلردر .

فقط عرب الفباسی نه فارسی ونه‌ده ترکی ایچون کافی اولمدیغندن عجملر پ ، چ ، ژ حرفلرینی وترکلرده صاغر

كاف ایله كاف تركی دیدیكمز كاف نونی‌یی عرب الفباسنه‌ضم ایلدكلرندن عددی ۲۸ اولان الفبـای عرب لسانمزده اوتوزدرده چیقمشدر . برده كاف واوی واردركه بونك ایچون‌ده شـكل مخصوص قبول اولنورسه عـدد حروف عثمانیه اوتوزبشه وارر . فرانسزلر الفبالرینی رومه‌لیلردن واونلرده یونانلیلردن آلمش ویونانلیلرده فنیكه‌لیلردن اقتباس ایتمشدر .

آلیت علاقه‌سی اعتبـاریله یازی یه (قلم) اطـلاق ایدیلور .

خطوط اسـلامیه اون ایكی قلمدركه اونلرده : كوفی ، ثلث ، نسخ ، غبار یعنی سیاقت ، ریحانی ، محقق ، توقیع ، تعلیق ، رقعه ، دیوانی ، مثلث ومسلسلدر .

كتاب وحی جناب پیغمبری یكرمی‌یدی اصحاب كزیندن عبارت اولوب اك زیاده مالك حسن خط اولانی ایسـه امام علی (ر.ض) حضرتلریدر .

اوزماندن خلیفهٔ عباسی المقتدر بالله جعفر بن احمد زمانه قدر خط كوفی قوللانیلور ایدی . بونك وزیری

ابن مقله خط کوفی‌یی (عربی) یه تحویل ایتمشدر . وابن مقله‌نك باشلادیغی تبدیل خط تشبثنه ابن‌البواب ویاقوت مستعصمی دخی دوام ایله کماله ایصال ایتمشلردر .

یاقوتك شاکردانندن (ارغون کامل) خط محققده عبدالله صیرفی نسخده ، یحیای صوفی ثلثده ، مولانا مبارك شاه سیوفی خط ریحانده ، مبارکشاه قطب نسخده ، شیخ احمد سهروردی نسخ جلیده شیخ اولمشلردی . بونلره (استادان سبع) دیرلر .

چپ‌نویسلرك پیری حسین بایقرانك منشیسی اولان خواجه‌شهاب‌الدین عبدالله‌مرواریددر . بوخطده عثمانلیلر ایچنده مولانا ادریس کبی اشتهار ایدنلر واردر .

خط دیوانی تمامیله عثمانلی خطاطلرینك ثمرهٔ ابداعیدر موجدی مطراقچی نصوح اسمنده برذاتدر .

سیاقت‌ده عثمانلیلرك اختراعاتندر . مخترعی فاتح‌سلطان محمدخان غازی اوقاف کاتبی حسام رومی‌در .

تاج بك‌زاده‌لر کبی عندی یازی ایجاد ایدنلرده واردر .

٨٠٢ ده‌تولدو ٨٣٧ ده وفات‌ایدن سلطان بایسنقر

زماننده «فرق نفرخوش نويس هزوررشك نگارستان اولان كتابخانهٔ جنت نشان ودبستان بهشت اشتهار نزهت مكان خدمتنده جمع اولمشلردى» نسخله خط تعليقدن مركب نستعليق بودورده اختراع ايدلمشدر .

خط ثلثده الكزياده اشتهار ايدن شيخ حمدالله افندى مرحومدر . بونك مخدوم ودامادى خطاط ايديلر . مشاراليه ٩٢٥ تاريخنده ارتحال ايتمشدر ، فقط شيخ ناميله حالا كمال حرمتله ياد ايديلور .

§

فنيكه‌ليلرك حرفلرينه روملر برطاقم حرفلر علاوه ايتمش ايديلر . رومه‌ليلر ابتداروملردن ١٦ حرفى قبول ايتمشلركن مؤخراً g, h, j, k, q, v, x, z حروف‌غير صوتيه‌سيله y حرف صوتيسنه دسترس اولمشلردركه تمام شمدى ٢٥ حرفه مالك اولمشلر ديمكدر .

رومه‌ليلرك محكومى اولان اقوام، يعنى غول، برتانيا، اسپانيا ، جرمانيا ، جنوبى طونه‌دده بوحرفلر شايع

اولمشدر. (جرمن) لساننده اولان w حرفی صوکره اونلر طرفندن علاوه ایدلمشدر.

آلمانیا، اسوج، دانیمارقه، ایسلاند، فینلاند، بوهمیا، استونیا، لیتوانیاوسائره لسانلرندهدردنجی عصرمیلادیده راهب «ولفیا لاس» طرفندن ادخال ایدیلن غوتیك حرفلری قوللانیلور: بونك‌لاتن الفباسندن جزئی فرقی اولوب چفته w (v) کبی اوقونور وعادی v ایسه (ف) سسی ویرر. روس، صرب، اولاح، بلغار وسائره لسانلرینك حرفلریده رومجه‌نك براز تغییریله حاصل اولمشدر. فقط لاتین حرفلری هرحالده روم حرفلرندن منتظم اولدیغندن اوروپانك هرطرفنده حرفلر اوشکله یاقلاشدرلمقده‌در.

حرفلرك شکللری حقنده برچوق مناقشه اولمقله برابر اصلی معلوم اوله‌مامش وفقط بونده تصادفك خیلی تأثیری اولدیغی همان قبول ایدلمکده بولنمشدر. حقیقةً هیچ برلسان الفباسی براصول دائره‌سنده دکلدر. حروف صوتیه وغیر صوتیه آیری آیری اولمدیغی کبی حرفلرده

مخرجلرینه کوره یعنی بوغاز ، دیش، داماق، ودوداقلردن
چیقان حرفلره کوره طاقم ایدلمه‌مشدر .

لسانلرده حرفلرك عددی‌ده بردکلدر : مثلا عربی
۲۸، فارسی ۳۲، ترکی ۳٤، روسجه ۳۵، اسلاوجه،
۳۸ ، سانقری حرفلری ۵۰ در .

دنیاده موجود اولان الفبالرك عموماً ناقص اولدیغنه
دقت ایدلمش وهیچ بریسنك لسانده موجود اولان
اصواتی افاده‌یه قابلیتی اولمدیغی تسلیم اولنمشدر. اشارات
حروف دخی بیان ایتدکلری صدا ایله مخالف دوشیور ؛
مثلا فرانسزجه‌ده کی e حرفی بش مختلف صدا افاده
ایتدیکی کبی x حرفی‌ده cs, gs, gz, ss, s صدالرینی
ویرییور .

بو حال ترکجه‌مزده‌ده موجود اولوب ح ، خ ، ه ،
حرفلری تلفظده تفریق ایدلمدکلری کبی ز ، ذ ، ظ ،
ض، ده کوچ فرق ایدیلور . د، ض، ط، و (ت ، ط)
حرفلری‌ده بویله‌در .

حرفلرمزك واملامزك تبدیلی فکری چوقدن بری

شونك بونك لسان و قلمنه دوشمش ایسه ده بو کبی اصلاحات
پك قولای اوله میه جغندن وقتی کلوب قراری ویریلنجه یه
قدر لسانمزی قواعد صرفیه واشتقاقیه سنه موافق صورتده
املا ایتمکدن بشقه چاره یوقدر .

برده اوروپاده برالفبای عمومی فکری میدانه آتلمشدر.
بونلرده ایکی فرقه در . برنجیسی واك غلبه لکلیسی هر مفهومی
ادا ایچون برشکل قبولنی تصویب ایدرلر . مثلا «کتاب»
مفهومنی ادا ایچون برشکل اتخاذ ایدیله رك هر لسان
اربابی اونی کندی لسانجه اوقویه جق . فقط بو تکلیف
پك مشکل اولسه کرکدر . دیکر فرقه ایسه هر لسانده
موجود اصواتی ادایه کافی حرفلر ابداعنی تکلیف ایله
مکلف اثرلر یازمشلر ، دغدغه لی مباحثه لرده بولنمشلردر.
بونلر ککنه براز عقل اریور .

بوقدر اقدام وهمتله برابر تملشوب قالان الفبالری
قالدیرمق ویاایکی الفبایی قبول ایتدیرمك ممکن اوله میه جغی
بوکون اوروپا عقلاسنجه ده تسلیم ایدلمشدر . فقط جمعیات
انجیله موسیو لپسیوس Leipsius اسمنده برذاتك ترتیب

ایتدیکی ٢٠٠ حرفلی برالفبایی قبول ایله آفریقا، آمریقا، اوقیانوسیا و آسیا اقوامنه مخصوص ترجمه ایتدیردکلری کتب دینیه‌یی بوحرفلرله طبع ایتدیرمشلردر. بوتشبث هنوز ادبیاتی اولمیان لسانلر ایچون مناسب اوله‌بیلور.

حرف

الفبالرك مرکب اولدیغی اشارتلردن هر بریسنه حرف دینور.

حرفلر، حروف صوتیه و صامته دیه ایکی‌یه تقسیم ایدیلور.

عثمانلی الفباسنده ا، و، ه، ی حرفلری، اکثریا حرکه مقامنده قوللانلدقلرندن، حروف املا نامیله یاد ایدیلورلر.

حرفلرك صورت تلفظنه، یعنی مخرجنه کوره‌ده برطاقم اسملری واردر. مثلا ب، پ، ف، وحرفلری دوداقدن تلفظ ایدلدکلرندن حروف شفویه دینور؛ بونلره (م) حرفی‌ده علاوه ایدیله بیلور. تلفظی لسانك

بعض مرتبه اوینامه‌سنه احتیاج کوسترن، مثلا حروف سنیه‌دن اولان ت ، د حرفلریله داماقدن چیقان ل، ر، بروندن کلن گ ، ن حرفلری حروف لسانیه‌دندر .

مخرجی بوغازده اولان حرفلره « حروف حلق » دینورکه ح ، ع ، غ ، ق ، کبی

ث ، ذ ، ز ، ژ ، س ، ش کبی حرفلره ایصلاق حرف دیرلر .

ارقام هندیه‌نك شیوعندن اول الفبا حرفلری رقملره دلالت ایلردی . حالا آزچوق قوللاندیغمز « ابجد حسابی » واسکیدن قوللانیلان « ارقام دیوانیه » حروف اوزرینه مبنیدر .

علم جفر ، سیمیا وطلسمات دینلن واسرار حروف اوزرینه مبنی برعلم واردرکه: « بوفنده حروفدن وحروفك ینه حروفدن عبارت اولان اجزاسندن کنوز حروفده مخزون اولان حوادثه دلالتی حیثیتله بحث اولنور » [*]

---

[*] ترجمهٔ مقدسهٔ ابن خلاوت — جودت پاشا .

بو علمی آکلامق بزم کارمز اولمـدیغندن یالکز حرفلرك بویله بر علمی اولدیغنی خبر ویریبورز .

حرفلر رقم خـدمتنی کوردکلری کبی بعض شیلر کلمـه‌لرك اختصـاریچون‌ده قوللانیلور . مثلا (ع . م) علیه‌السلام ج (جماذالاولی) فلان کبی .

حرفلر علامت یرینـه‌ده قوللانیلور . مثلا مندیل وچماشیرلره صـاحبی اسمنك ایلك حرفی ایشـلنور . (اوقزی) نام اثرمده ترکچه‌مز ایچون ایلك دفعه اوله‌رق مارقه‌لق برالفبا ترتیب ایتمش ایدم .

حرکه

اوللری عرب حروفنـده نقطه وحرکه یوق ایکن حجاج ظالمك تنسیبیله علامات معروفه‌نك اتخاذ ایدلدیکی مرویدر .

قاموسـك بیانـنه‌کوره (تقییـدالکتاب) که یازی یه نقطه وحرکه وضعیله ضبط ایلمکدن عبـارتدرکه التباسه

مانع اولور . مترجم عاصم افندی مرحوم « : بو تقییـد حادثدر . سلفده بعض اشکال والتباسـدن ناشی اختراع اولنمشدر . ازان جمله حضرت عثمان رضی الله عنه فتنه‌سنه سبب اولمشدر . زیرا مصره ارسـال ایلدکلری محمد بن ابوبکر الصدیقك یدنده اولان منشورنده (فاقبلوه) کلمه‌سنی (فاقتلوه) قرائت ایلملری اساس فتنه اولدی . وبو رسمه کتابتی اعجام وتقیید وتشدید مقوله‌سی علاماتله معلم ایامکی حجـاج ظالمه نسـبت غیر واقعدر . زیرا محمـد ابهری تصریحی اوزره قلم عربیی اوچ کمسه وضع ایلدی . اولا مرامر بن مره وضع صور حروف ایلدی ؛ ثانیا اسـلم وصل وفصل ایله ترکیب کلمات ایلدی ؛ ثالثاً عامر بن خدره اعجام ونقطه وشـده ومد وجزم امثالی اشـکالی ترتیب ایلدی . وبو اسـودالدئلی آندن تعلم ایلدی » دییور . فقط حجاجك نقطه وحرکه وضع ایتدیکی متواتردر .

اشکال حروفك تعلیمی

بزده وقتیله اشـکال حروف تعلیمی ایچـون ایکی

صورت قوللانیلور ایدی . بونلردن بریسی حرفلرك شکللری ودیکری نقطه‌لری اعتباریله ایدی .

شکل اعتباریله حرفلر برطاقم آلات وادواته بکزه‌دیلور ایدی. بو تشبیه هرمملکتده زیاده قوللانیلان شیلردن آلنمق عادت ایدی .

بواصولده‌کی صورت تشبیهدن بریسنی مثال اوله‌رق یازه‌جغز؛ ا چبوق کبیجه، ب بلی اکریجه، ت اوکا بکزر. ث اوکا بکزر، ج اوراق کبی، ح اوکا بکزر، خ اوکا بکزر، د دوه دوداقلی، ذ اوکا بکزر، ر قارغی کبی، ز اوکا بکزر. س اوچ دیشلی، ش اوکا بکزر، ص بادم کوزلی، ض اوکا بکزر، ط تك قوللی، ظ اوکا بکزر، ع آغزی آچیق، غ اوکا بکزر، ف قوزی باشلی، ق قیون باشلی، ك اکری بوکری، ل چوکان کبی، م طوپوز باشلی، و چیوی کبی، ه ایکی کوزلی، لا مقاص کبی، ی ستیل قولپی .

ایکنجی صورت حرفلرك نقطه‌لری اعتباریله‌در‌که اوده شویله ایدی . الفده یوق، ب آلتنده برنقطه ، ت اوستنده ایکی نقطه، ث اوستنده اوچ نقطه، ج قارننده

برنقطه، ح ده یوق، خ اوستنده برنقطه، د ده یوق، ذ اوستنده برنقطه، ر ده یوق، ز اوستنده برنقطه، س ده یوق، ش اوستنده اوچ نقطه، ص ده یوق، ض اوستنده برنقطه، ط ده یوق، ظ اوستنده برنقطه، ع ده یوق، غ اوستنده برنقطه، ف اوستنده برنقطه، ق اوستنده ایکی نقطه، ك ده یوق، ل ده یوق، م ده یوق، ن قارننده برنقطه، و ده یوق، ه ده یوق، لا ده یوق ی آلتنده ایکی نقطه .

واقعا اشکال حروفی بللتمك ایچون شو ایکی اصول پك فائده‌لی ایسه‌ده تدریسده قصور ایدیلور ایدی. اگر بونلری بویله تعلیم ایله دکل شاکردانه : شو حرف نه‌یه بکزه‌یور، نقطه‌سی وارمی؟ قاچ نقطه؟ آلتنده‌می اوستنده‌می؟ دیه صوریله‌رق انظار دقتلری جلب ایدلسه‌ایدی دها فائده‌لی اولور ایدی .

قارغه‌جق بورغه‌جق

وقتیله مکاتب ابتدائیه‌مزده اوقودیلان صوپاره‌لرده،

يعنى الفبا جزؤلرنده يالكز حروف عربيه بولنور ايدى . لام الف هرنه‌قدر (ل) ايله (ا)ڭ اتصالنده مركب برحرف ايسه‌ده، هرايكى حرفڭ شكلى همان بوس‌بتون دكيشديكندن لا شكلى‌ده آيريجه برحرف اتخاذ ايديله‌رك حرفلرڭ عددى يكرمى طقوزه ابلاغ ايديلور ايدى .

حال بوكه ٢٩ حرف هرسطرده دردر، بشر، آلتيشر، اونر اولمق اوزره يازلسه برحرف يرى بوش قاليردى . بوبوش يرى طولديرمق وچوجقلره اشكال حروف يايه‌قدر اولان حرفلردن عبارت اولديغنى كوسترمك ايچون هيچ برحرفه بكزه‌مين عجيب برشكل ياپارلر وآدينه‌ده « قارغه‌جق بورغه‌جق، ير آلتنده چوربه‌جق » ديرلردى .

فرانسز الفبالرينڭ‌ده يكرمى آلتنجى حرفى اولمق اوزره صوكره، بچن عصرده، چفته zz زد حرفى يازيلور وعموماً et cœtra ديه اوقونور ايدى‌كه . بونڭ‌ده بزم قارغه‌جق بورغه‌جقدن فرقى يوقدر .

اعمالر الفباسی

کتابلر تدوین ایدیله‌لی خیلی زمانلر اولدیغی حالده نعمت بصردن محروم اولانلرك تعلیم وتدریسنه اهمیت ویرلمه‌مش ایدی. فقط ممالك اسلامیه‌ده بونلرك‌ده تعلیمنه اهتمام اولنه‌رق ابوالعلی وابوالعینا کبی اذکیانك ذکاسندن استفاده ایدلمشدر. حالا یاقن زمانلره قدر ایاصوفیه جامع شریفنده براعمی خواجه افندی برخیلی طلبه‌یه درس ویرر ورمضان شریف آیلرنده خلقه وعظ ونصیحت ایدر ایدی. هله حمله‌ٔ قرأن کریم اوله‌رق برچوق اعمالر واردر.

فرانسه‌ده ایلك دفعه اوله‌رق اعمالر ایچون ۱۷۷۸ سنه‌سی بر دارلتعلیم تأسیس ایدلدی. شمدی پارسك اعمالر مکتبنده قبارتمه یازی ایله باصلمش برکتابخانه واردر؛ افقی وعمودی اوله‌رق مختلف طرزده ترتیب ایدلمش نقطه‌لرله الفبا حرفلری، رقملر، اصول تنقیط ایچون قوللانیلان علامتلر، موسیقی نوطه‌لرینك مقابلی

تعيين اولنمشدر . اعمالر چقورلمه‌سنه يازارلر . بومكتبده تحصيل، موسيقى وصنايع تعليمى ايچون درس جدوللرى ياپلمشدر . ١٠ ياشندن ١٤ دينه قدر اولان چوجقلر اورايه قبول ايديلور .

سايهٔ مكارم وايهٔ حضرت پادشاهيده نائل اوله‌كلديكمز الطاف مخصوصهٔ مآثر جميله‌سندن اوله‌رق بزده‌ده بو اصول تدريس قبول بيورلمش ونعمت جليلهٔ بصردن محروم اولان بيچارگان جملهٔ مؤسسات خيريهٔ حضرت خلافتپناهيدن اولان بودارالتربيه‌ده تحصيل ايتمكده بولنمشدر .

ديلسز وصاغرلرك تعليمى

ديلسز صاغرلر دنيا قوريله‌لى برى واردر ؛ فقط بونلرك تعليمى فكرى اون آلتنجى عصرده كمال ترددله ميدانه قوندى . ١٥٠١ سنه‌سى (ژه‌روم قاردان) ديلسزلرك تعليمى ممكن اوله‌جغنى بيلديردى. بونلرك تعليمنه الويرشلى معلم ابتدا اسپانياده بولنمشدر . صوكره انكلتره، آلمانيا،

هوللاندا وپورتکیزلیلرده تجربه‌یه قالقدیلر . فرانسه پاپاسلرندن (اپه) : « دیلسزلره مخصوص اولان لسان اشارتله، اشارت تحریریه‌نك افاده ایتدیکی معنایی ترجمه ممکندر » قاعده‌سنه طیانه‌رق دیلسزلری حقیله تعلیمه موفق اولمش ولساندن محروم اولان بیچارکانی سائر انسانلر درجه‌سنه چیقارمشدر .

دیلسزلره لسان تعلیمی ایچون بش اصول وارد رکه اونلرده : اشارات معهوده، یازی، تقلید صوتی، ال الفباسی، رسمدر . بو اصوللردن بر ویابرقاچی ترکیب اولنه‌رق هر دارالتعلیمده برطاقم اصوللر قبول واجرا ایدیلور. فرانسز اصولنجه لسان اشارت براز اهمال اولنه‌رق ، تلفظ کلماته زیاده اهمیت ویریلور؛ آلمان اصولنده ایسه فکرك کمالیله تشکلنه مکالمه الزم برآلت اولمق اوزره تلقی ایدیلور ؛ اوته‌کی اصوللر ایکنجی درجه‌ده واسطه‌لردن بشقه برشی دکلدر .

اشارات معهوده دیلسزلره مخصوص برلساندرکه بونی هر دیلسز وبونلرك مربیلری تمامیله آکلار ، بولسانه

عادتا لسان طبیعی دینه بیلور. ارباب دقتدن بونی آکلامیه‌جق کیمسه یوقدر دینسه مبالغه‌یه حمله ایدلمز. بزده اوته‌دن بری دیلسزلرك یازی اصولیله تعلیمی عادتی مرعی ایدی. اوقور یازار دیلسزلره چوق دفعه‌لر تصادف ایدیلور. فقط بونلرك اوقویوب یازماسی پك عادی بردرجه‌ده اولدیغنی‌ده انکار ایتمیز. دیلسزلر اوته‌دن بری حکومت سنیهٔ عثمانیه‌مزك نظر شفقتنی جلب ایتدیکندن سرای همایونده ونظارتلرده اولدقجه مستوفی معاشلرله استخدام اولنورلر.

سایهٔ عنایتوایهٔ حضرت ظل‌اللهیده ابتدا دیلسزلر ایچون برمکتب آچلمش وصوکره اعمالر ایچونده بومکتبده مخصوص صنفلر تشکیل اولنمشدر.

یوقاریده صایدیغمز «ال الفباسی» ال وپارماقلره ویریلن مختلف وضعلر برر حرفه دلالت ایتمك اوزره قبول ایدلمش وبوصورتله تصویر مرام ایچون ایجاب ایدن وسائط تحریر ومکالمه حصوله کتیرلمشدر.

§

— ارقام —

عبرانی، یونانی وروماتیلر کندی الفبالرنده بولنان حرفلره بر قیمت ویره‌رك ارقام حرفیه قوللانورلرایدی. بوعادت اوروپاده قرون وسطاده (ارقام عربیه) اطلاق ایلدکاری ارقام هندیه‌نك شیوعنه‌قدر دوام ایتدی. رقملرك شرف ایجادی مسئله‌سی هنوز حل ایدیله‌مدی. برفکره کوره عربلرك هنددن آلوب غربه نقل ایتدکاری ظن ایدیلیر. اشارات معهوده‌یه بوسببله «ارقام هندیه» دینور. فقط اجرا ایدیلن تدقیقات شمدی اوروپالیلرك قوللاندقلری رقملرك شکلی تحریف ایدلمش حروف‌اوله‌رق یونانیه‌دن عبارت اولدیغنی میدانه قویدی. برچوق علمانك تحریاتی نتیجه‌سی اوله‌رق میلادك بشنجی عصرنده یعنی، عربلرك اوروپایه مروروندن اوچ عصراول رومه‌ده‌یالکز رقملرك دکل، بونلرك بولندقلری موقعه کوره حائز اولدقلری قیم اضافیه بیله معلوم اولدیغنی اورته‌یه قویمشدر. حتی کرك رقملر وکرکسه قیم اضافیه فیثاغورثك شاکردانجه بیله معلوم اولدیغی مروی ایسه‌ده‌هنوز اثبات ایدیله‌مشدر.

حمیریلرکده رقملری اولدیغی معلوم اولدیغندن عربلرکده رقملری هندیلردن آلدقلری ثابت اولیور .

هر نره‌دن آلمشلرسه آلسونلر عربلر اون عدددن عبارت اولان اشکال معلومه وقوانین حسابیه‌یی اوروپایه ادخال ایلمشلردر . عربلرك اسپانیایه دخوللرندن اوچ عصر صوکره اوروپاده حسابه دائر لاتینجه کتاب یازلمه‌یه باشلانمشدر ؛ یعنی فرنکستانده شمدیکی حساب اون اوچنجی عصر میلادیده باشلادی .

وقتیله رقم اشارتلری طقوزدانه ایدی . صفر یرینه اوروپالیلرده بزم کبی بر نقطه قوللانورلر ایدی. اون ایکنجی عصرده ایسه صفر یرینه 0 قبول ایدلمش و بوکا لاتینجه برچوق اسملر طاقلمشدر . صفرك او وقتکی آدلرندن ایکیسی (Cyphra ، سیفرا)، (Tsiphra تسیفرا) ایدی‌که بونك (بوش) معناسنه اولان (صفر) کلمهٔ عربیه‌سندن آلندیغنه شبهه یوقدر . ارقام عربیه‌نك اوروپاده استعمالی هر مملکتده بر تاریخده باشلامدی.. ایتالیانلر اون اوچنجی

عصرك باشنده، انكليزلر اورته‌سنده، آلمانلر اون دردنجینك بدایتنده استعماله باشلامشلردر .

فرانسه‌ده اون برنجی عصرده رقم معلوم اولمش ایمشسه‌ده تعمیمی بش عصر صوكره یعنی اون آلتنجی عصرده میسر اولمشدر .

بزده‌ده معلوم اولان ابجد حسابی وبونك دوركبیر واكبر دنیلان صورتلری بعض خصوصاتده قوللانلدیغی كبی عربلردن سلجوقیلره واونلردن‌ده بزه انتقال ایتمش ویاقین زمانلره قدر یعنی مالیه نظارت جلیله‌سنده صورت وسركیلرك سیاقت قلمیله یازلدیغی وقته قدر استعمالی دوام ایتمش اولان « ارقام دیوانیه » دنیلان اشارتلر قوللانیلور ایدی .

اصل رقملرك سلجوقیلرده استعمالنه موجود اولان سكه‌لری دلالت ایتمیور . بوكا حجت اولور دیكر بر اثرده كوریلەمدی .

عثمانلیلرك همان بدایت تشكلندن بری رقملره واقف اولدقلری آثار موجوده ایله ثابتدر . حتی ییلدیرم بایزید

خان حضرتلرینك سکه‌لری اوزرنده ۷۹۲ تاریخی
کورولمکده‌در .

اسکی عثمانلی رقملری ایله شمدیکی رقملر بیننده آز
چوق فرق واردرکه بوبابده سعادتلو غالب بك افندی
حضرتلرینك «تقویم مسکوکات عثمانیه» نام اثر بی نظیر-
لرنده معلومات کافیه واردر .

کتاب صحیفه‌لرینه رقم قویمق بحثنه کلنجه : اوروپاده
طباعتك بدایت ابداعنده صحیفه نومرولری قویمق عادت
دکل ایدی . بوخدمتی کتابی آلانلره یوکلدرلردی .
صحیفه‌لری رقلنمش ایلك اثر مطبوع ad populum prœ-
dicabilis اسمنده‌کی فورمه‌سی سکز صحیفه‌لی براثردرکه
۱٤۷۰ تاریخنده (آرنود ته‌رونن) طرفندن کولن
(قولونیا) شهرنده طبع ایدلمشدر . صوکره بوعادت ،
فقط کتاب یاپراقلرینك ایلك صحیفه‌لرینی رقلمق اوزره
تعمم ایتمش وکیت کیده هرایکی صحیفه‌یه نومرو قونمق عادت
اولمشدر .

ابراهیم متفرقه‌نك نظارتی آلتنده بولنان ایلك عثمانلی

مطبعه‌سنده باصیلان کتابلرك باشنده کی؛ مقدمه، فهرس کبی مباحثه صحیفه نومروسی قونلمامش ایسه‌ده متن کتابك هر صحیفه‌سنه رقم وضع ایدلمشدر.

عثمانلی مطبعه‌سنك طاغیلان ادواتنی جمع ویکیدن احیاسنه همت ایدن بکلکجی راشد ووقعه نویس صبحی افندیلرك ۱۱۹۱ سنه‌سی طبع ایلدکلری سامی، شاکر وصبحی تاریخنك یالکز صول صحیفه‌لرینه ورقه نومروسی قونمشدر..

یازمه کتابلرمزده ایسه رقم قونمق عادت دکل ایدی. صاغ صحیفه‌نك جلده یاقین کنارینه صوکره کله‌جك صحیفه‌نك ایلك کلمه‌سی یازیلیر ایدی. حال بوکه اجزاسی طاغیلان بر کتابی جمع ایتمك ایچون بویله کلمه‌لر کافی اوله‌ماز. ابراهیم متفرقه، صحیفه نومروسی قویدیغی بی صول صحیفه‌نك ایلك کلمه‌سنی صاغ صحیفه نهایتنه قویمق عادتنی‌ده محافظه ایتمشدر. وبکلکجی راشد افندی مطبوعاتنده ایسه یالکز ورقه نومروسی قونلدیغی مثللو صاغ صحیفه‌نك صوك سطرینك نهایت کلمه‌سی صاغ صحیفه‌نك ایلك سطرینك باشنده تکرار

ایدلمشدر . دورسلیم خانیده احیا ایدیلن مطبعه‌لرده ایسه صحیفه نومرولری ایله کلمه اشارتلری برلکده استعمال ایدلمشدر .

خصوصی آچیلان مطبعه‌لرده ایسه صحیفه رقمی ایله اکتفا ایدلمش ایسه‌ده طلبه مطالعه‌سنه مخصوص کتابلرده صحیفه نومرولری کلمه تکرری ایله طبع ایدلمکده‌در .

کتاب صحیفه‌لرینك بریسنه عنوان کتاب ودیکرینه اوصحیفه‌نك هانکی بحثه متعلق اولدیغنی یازمق مطابع خصوصیه‌مزده قبول ایدلمشدر . مقدمه‌لری متن کتابدن آیری صحیفه‌لرله یوروتمك‌ده عادتدر . فرنکلر بونی اکثریا «رومه‌ارقامی» دیدکلری حرفلرله رقملارلر . ابجد حروفیله مقدمه صحیفه‌لرینی رقمله‌مق ابتدا عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلرینك (کائنات) عنوانلی کلیات تاریخلرینك ایلك جلدینی تشکیل ایدن مقدمهٔ مفصله‌لرنده کورلمشدر .

§

— مالزمهٔ تحریریه —

معلوم اولان اك قدیم یازیلر تخته اوزرینه یازلمشدر .

مصر قراللرندن (میسه‌رینوس)ك تابوتندن قوپمه Sicomor اوزرینه محکوك یازی الده ایدلمشدر . چینلیلر بامبودنیلن هند قامشی لوحه‌جکلری اوزرینه یازارلردی . صولونك قانونلری بال مومی ایله طلا ایدلمش اخشاب برلوحه اوزرینه محرر ایدی . رومه قانونلری ابتدا میشه تخته‌سی اوزرینه یازلمشدر . پاپالرك یازدقلری وقایعی حاوی آلبوملر بیاض بویالی لوحه‌لرایدی . آغاج یاپراقلری وقابوقلری اوزرینه‌ده یازیلر یازیله‌رق جلدلر تشکیل ایدلمشدر .

مصرلیلر بز اوستنه‌ده یازمشلردر . (سامنیوم) خلقنك دعالری کندیر اوزرینه محرر ایدی . محکوکات ایچون زمین اوله‌رق طاش ، طونج ، مرمر ، قورشون قوللانلمش وبونلر اوزرینه یاحك ویاخود رسم طریقیله یازلمشدر . آتنه‌لیلر بعض رأیلرینی حیوانات بحریه قبو-قلری اوزرینه یازارلردی . دباغلنمش دری استعمالی خیلی قدیم ایسه‌ده ترشه‌نك ایجاد ویا اکمالی میلاددن ایکی اوچ عصر اوّلدر . مصر ، سوریه ، کلدانیه‌ده بولنان

پاپیروسك استعمالی دها اسکیدر . پاپیروس کاغدك شیوعنه یعنی اون برنجی عصر میلادی یه قدر غربده قوللانلدی . پك اسکی زماندن بری قوللانیلان الواح برطاقم فیل دیشی پارچه لرینك ، آغاجلرك ، یاخود معدن لوحه لرینك یان یانه کتیرلمسندن حاصل اولان واوزرینه یشیل ویا قره برموم سوریله رك دمیر قلم ایله اویولور ایدی .

مرکبك یازی قدر وبلکه ده اوندن دها اسکی اولدیغی کوریلور . حتی یازیدن اول بنالری بویامق ، رسم یاپمق ایچون مرکب قوللانلمشدر . مصریلر ، رومه لیلر ، یونانلیلر پاپیروس اوزرینه مرکبله یازمشلردر . توراتده مرکبدن بحث اولندیغی کبی پومپه‌ی خرابه لرندن چیقان یازیلرده پك کوزل مرکبلرله یازلمشدر .

اسلام آثار قدیمه سنك حالا حسن حالده محافظه سنه باقیلورسه کوزل برمرکبله یازلدقلری آکلاشیلور .

وقتیله استانبولده مرکبجیلر چارشوسی بولندیغی معلوم اولوب شمدی بوصنعت رواجدن قالمشدر .

حتی مرکبجیلرمزدن انوری وهوائی اسمنده آثاری مستشهداتدن شاعرلر بیله یتشمشدر .

§

— کاغد —

اسکی مصر اهالیسی، اوراباتاقلقلرنده یتشن و « پاپیر - وس » دینلن برنوع قامشك یاپراقلری اوزرینه یازالردی .

دیمك اولیورکه سودیکمز قامشله قامش اوزرینه یازیلور ایمش .

پاپیروسك برایی جنسی محررات دینیه یه مخصوص واوقومق یازمق ایسه کهنه یه مختص اولدیغندن خارجه چیقارلمه سی قطعیاً ممنوع ایدی . بوسببله رومه زنکینلری پك آغیر بهالرله مصر کتب مقدسه سنی آله رق ، یازیلرینی کمال دقتله سیلدیروب استعمال ایدرلردی . عادی پاپیروس ایسه هرطرفده بولنور ایدی . قدما برده ترشه اوزرینه یعنی قویون ویاجیلان دریلرینك اوزرینه یازی یازیله جق مرتبه تربیه ایدلمشلرینه ده یازارلردی .

بونی قوللانانلر ایرانیلرله، ایپونیا یونانیلری ایدی .

خلفاى راشدیندن عثمان وعلى رضى الله عنهم حضراتنك مصاحف شریفه‌لرى دخى ترشه اوزرینه محرردر .

میلاددن ٢٦٣ : ٢٤١ سنه مقدم برحیات اولان برغمه‌قرالى (اومن) زماننده مصریلر پاپیروس اخراجاتنى منع ایلدكلرندن ترشه اعمالى ترقى ایتمشدر . بورادن ترشه استعمالى یونان ، رومه وقرون وسطى اقوامى آره‌سنه انتشار ایلدى .

ترشه اوچ نوع ایدى ؛ بیاض ، صارى ، قرمزى ، بونلر اوزرینه - وفقط نادراً - ایكى یوزلرینه یازیلیور ایدى . ترشه پارچه‌لرى بربرینه یاپشدیریله‌رق اوزونلا - شدریلور ، وبردكنكه صاریلوب طومار شكلنه قونور ایدى .

یدنجى عصر میلادیده ترشه ندرت پیدا ایلدى . بوسببله ترشه‌لر كسیله‌رك اداره ایله قوللانلمغه واسكى كتابلرى سیلوب یرلرینه یكیلرى تحریر اولنمغه‌باشلاندى . ١٥٤٥ : ١٥٥٠ فرانسه‌ده برترشه‌جى اصنافى تشكیل ایدلمش واون دردنجى لوى زماننده بواصنافك تعلیماتى

تعدیل ایدلمشدر . بر آدم ترشه‌جی اولمق ایچون اولا درتسنه چراقلق ایتمك واوچ ییلده اوسته‌سیله برلکده چالشمق وبونك نهایتنده براثر نفیس میدانه کتیرمك مشروط اولدی . پارس انجمن دانشی ترشه‌جی لونجه‌سنه وصاتیشنه نظارت ایدرایدی . پاموق وبالخاصه پاچاوره‌دن کاغد یاپمه صنعتی ترشه جیلکی کوزدن دوشورمش وزمانمزده بعض دارالفنون شهادتنامه‌لرینك طبعی وبك دقتلی کتابلر ایچون آره‌صره قوللانلمقده بولنمشدر . متقدمین پاپیروس وترشه‌ایله برلکده قره‌آغاج، چنار ، اخلامور ، کورکن کبی آغاجلرك زارلرندن یاپلمش ورقه‌لری‌ده یازی‌ده استعمال ایدرلردی .

چین وژاپون کبی شرق مملکتلرنده ایپك، برنج صمانی ، پاموق، کتاندن کاغد یاپمق پك ارکن باشلامشدر. پاموق کاغدی چیندن ایرانه واورادن عربلره کچمش وبونلرده بوصنعتی یونانیلره اوکرتدکاری کبی صقلیه (سجلیا) یه ، اسپانیایه ادخال ایتمشلردر . اورالردن اون ایکنجی عصر میلادیده، پك چابوق، بتون اوروپایه یاییلمشدر براز صکره

پاموق بهالیجه اولدیغندن پاچاوره یعنی کندیر و کتان بزی اسکیلرندن کاغد یاپمق فکری حاصل اولدی . اون دردنجی عصر میلادیده بویولده کاغد یاپمق اوروپانك هرطرفنه یاییلدیغی اثناده طباعت اورته‌یه چیقه‌رق رواجنی آرتر-دیغندن هم فابریقه‌لری چوغالمش، همده صنعت ترقی ایتمشدر .

اوروپاده کاغدجی اصنافی دیکرلرینه بکزه‌مز برطاقم امتیازلری حائز ایدی . کاغدجیلق اولاد واحفادینه منحصر ایدی . فابریقه صاحبلری عمله‌نك محکومی اولوب حتی بر مجبوریت اوزرینه کارخانه‌سنی تعطیل ایتدیکی زمان بیله اجرتلرینی آلیرلردی . فابریقه‌یی قپامق، صاحبنی یولسز ایتمك بونلرك النده ایدی . بونلر ١٨٣٠ تاریخنده ماکنه‌نك کاغدجیلغه تطبیقنه یعنی غلبهٔ علمیه‌یه مقاومت ایده‌مه‌مشلردر .

بزم خطاطلر آراسنده‌کی مشهور آبادی کاغد هندو بخارادن کلور ایدی . وقتیله شهرقده قوللانیلان کاغدلرك انواعی : دمشقی ، دولت آبادی ، خطائی ،

عادلشاهی، حریری سمرقندی، سلطانی سمرقندی، هندی، نظام شاهی، قاسم بکی، حریری هندی، لوی تبریزی، مخبردن عبارت ایدی .

بونلرك الکفناسی دمشقی در . حریری هندی اوفاق قطعه‌ده اولوردی . تبریزی ، شکررنکدر .

دور سلطان عبدالمجید خانیده بکقوزده برکاغد فابریقه‌سی احداث اولنمش واحتیاجاتمز تأمین بیورلمش ایکن نصلسه دوام ایده‌میه‌رك فابریقه تعطیل ایدیله‌رك خراب اولمش ایدی .

حتی خلقمزك اوفابریقه کاغدینه کوستردیکی رغبتدن طولایی اوروپا فابریقه‌جیلری (اثر جدید عهد همایون) تمغالی برنوع کاغد یاپه‌رق حالا مملکتمزده سورمکده‌لردر.

ترقیات صناعیه‌مزکده صباح الخیری اولان روزفیروز جلوس همایون حضرت پادشاهیدن بری ممالك محروسهٔ حضرت پادشاهیده برچوق دارالصنایعلر تأسس ایتدیکی کبی بوندن برقاچ سنه اول بیروتده برکاغد فابریقه‌سی آچلمش ایدی . سایهٔ مکارموایهٔ حضرت پادشاهیده بر

ایکنجیسی وحتی بك مکملی اوله‌رق اسکی فابریقه یرینه بکقوزده بر « حمیدیه کاغد فابریقه‌سی » دها احداث اولنه‌رق دوائر دولته وسائر حوائج ضروریهٔ مملکته کافی کاغد اعمالنه موفق اوله‌جغی آکلاشلمقده بولنمشدر .

§

— پاپیروس —

متقدمینك کاغد یرینه قوللاندقلری ، ولاتینجه « چیپه‌روس پاپیروس » ، عربلرك « کولان ، بردی » وترکلرك « حصیر اوتی » و « قوغه‌لق » دیدکلری ماده برنوع سعد [*] یعنی طوبالاقدن اخراج ایتدکلری مادهٔ خشبیه‌در .

پاپیروس باتاقلقلرده یتشیر . غایت طوغری اولان ساعد معرالری صویك سطحندن یوقاری چیقار ، بوساقلرك یالکز قاعده جهتلری یاپراقی اولوب

[*] (السعد) سینك ضمیله و (السعادی) اجباری وزننده طیب معروف اسمیدرکه ترکیده « طوپلق » دیدکلری کوکدر [ترجمهٔ قاموس : جلد ١]

متحدالمرکز برچوق اینجه دریلردن مرکبدر ؛ ایشته بودریلر چیقاریلوب پاپیروس اعمال ایدیلور ایدی .

صورت اعمالی ایسه اینجه دریلر برماصه اوزرینه تماميله یاییلور واوستلرینه بشقه دریلر یاپشدیر ایدی . بوصورتله تهیه ایدیلن زارلر اوزینه مرکبله یازیله بیلور دی .

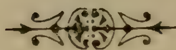
پاپیروسك درلوسی واردر : علمی ویا مقدس دینلنی ایلیکله یاپشدیریلور واوستنه مذهبدن بحث ایدن کتابلر یازیلور ایدی .

قیصر اوغستوسك قاریسی « لیوییه » نامنه یاپیلان (لیوییان) پاپیروسی اون ایکی رومه پوسی عرضنده ایدی . آنپوره‌تیك Emporétique دینلان پاپیروس ٦ پوس عرضنده اولوب تجارته مخصوص ایدی . ۱۰ پوس عرضنده اولان (فانیاق) ؛ (آنفی تیاتریك ، سائیتیك) وخارجی قشرلردن اعمال اولنان (لنه‌ئوتیك) دینلان نوعی‌ده الك قباسی ایدی .

متقدمینك پاپیروسی (پاپیروس آنتیصوروم) ابتدالری یالکز مصرده نشوونما بولور ایدی . شمدی اورالرده

اندر اولەرق كورلمكده اولوب آرتق حبشستانده سوريه ولايتنك بعض باتاقلقلرنده، سچلياده (سيراكوزه) شهرى جوارنده تصادف اولنمقدەدر. متقدمين پاپيروسى يالكز كاغد اعمالنده قوللانمازلردى: كوكلرينى ييرلر، ساقلرندن اورمك واوزرلرينى قطرانلمق صورتيله خفيف قايقلر ياپارلردى. ساقلرك صولى اولان قسم اسفلندن آز شكرلى برنوع مادۀ مغديه حصوله كلور؛ وينه بوقسم اسفل مشعلەلره فتيل ياپمق ايچون قوللانيلورايدى.

(پاپيروس آنتيصوروم) دن بشقه پاپيروس لاقسيفلوروس، پاپيروس اودورانوس، ياخود استلانوس، پاپيروس لاتيفوليوس، وپاپيروس قوموسوس كبى ازاعى وار ايدى.

قلم

علوشانی قرأن عظیم الشانك برقاچ آیات معجزاتیله رهین تصدیق اولان قلم، وسائط تحریرك یکانه‌سی اولمق حسبیله کاتب، منشی، محرر وسائرناملرله یاد اولنان ارباب عرفان «اصحاب قلم» سرلوحه‌سی آلتنده برلشورلر.

رومه‌لیلرده حالا بزم قوللاندیغمز قامش قلملری قوللانورلر واسمنه (قالاموس) دیرلردی. بونوع قامش بالخاصه، او وقت مصرده یتشوردی. عادتا قلملرمز طرزنده تربیه ایدیلوب یونتیله‌رق یازیلور ایدی. قلم آوروپاده اونجی عصر میلادی‌یه قدر استعمال ایدلدیکی کبی بالجمله امت محمدیه‌ده حالا قوللانمقده‌در.

بزم قلملرك یازارکن کاتبدن طرفه کلن قسمنه «انس» دیکرینه «وحش» دینور.

توی قلملرك استعمالنه اوروپاده بشنجی عصر میلادیده

باشلانمش وقاز، قرتال وقارغه تويلرى آلت تحرير اتخاذ قلنمشدر .

هله قاز تويى پك چوق زمانلردن برى يازى ماصه‌لرى اوزرندن اكسيك اولمامشدر . اون سكزنجى عصر ميلاديننك اورته‌لرينه طوغرى فرانسه ماكنه‌جيلرندن (ژ . آرنو) اسمنده برآدم دمير قلمى اختراع ايتمش ايسه‌ده عموماً استعمالى ١٨٣٠ دن صكره باشلامشدر .

شو ياقن زمانلرده بورينه مركب طولديريلور stilo-graphe دنيلن برنوع حقه‌لى قلملر اختراع ايدلمش وكمال سهولت ونظافتله امر تحريرى يرينه كتيرمكده بولنمش اولديغندن بزم كبى آز زمانده چوق يازمق هوسنده بولنانلرى ممنون ايتمشدر . حتى شو اثر عاجزى اويولده برقلم ايله يازلمشدر .

فرنكلر خطوط عثمانيه ايچون ده دمير قلمك قطعنى اويدرمغه چالشمش ايسه‌لرده، حسن خط اربابنك آرزوسنه موافق اولمديغى كورلمش وخطاطين ايله ناسخلرمزك

دها چوق زمان قامش قلم استعمالی مجبوریتنده بولنه‌جقلری تخمین ایدلمکده بولنمشدر.

بر ده برنوع یازی ماکنه‌سندن بحث ایدیلیورسه‌ده هنوز خرج عام اوله‌جق برشی اولمدیغندن یالکز بدایع صناعیه‌دن برشی اولمق اوزره تلقی ایدلمکده‌در.

عربلك قلم، رومه‌لیلرك قالاموس، روملرك قالامیس دیدکلری هپ (قامش) دیمکدر.

معدنی قلملرك اختراعی (١٧٥٠ سنه‌سی) فرانسه ماکینیستلرندن (آرنو) یه اسناد ارلنیور. حالبوکه (مابییون) ك قولنجه معدنی قلم پك اسکی برزماندن بری معلوم اولوب استانبول پطریقلری امضالرینی بر آلتون قلم ایله آتارلردی. بعض مناسترلرده ده بویله قلم قوللانلدیغی موجود اولان کتابلرك یازیسندن بللی اولیور. هرنه اولورسه اولسون معدنی قلملر پك خصوصی و محلی اوله‌رق مستعمل ایکن اون سکزنجی عصرك اورته‌لرینه طوغری انکلیزلر بوقلملردن چوقجه یاپه‌رق تعمیمنه سبب اولدیلر. فقط بوقلملر رغبت عامه‌یی قازانه‌مدیلر. نهایت باقرینه

چلیك استعمالی دوشونیله‌رك محظوری برطرف ایدلمكله یكی برتجارت یولی آچلدی . انكلتره یاقین زمانلره قدرعالمه بوقلملری صاتدی . ١٨٤٧ تاریخندن بری قرق سنه‌لك برسعی متمادی اثری اوله‌رق فرانسزلر انكلیزلره رقابت ایتمكه باشلادیلر .

قلم اوجلری چلیكدن یاپیلیرسه‌ده زنكینلری ممنون ایتمك اوزره آلتون، كوموش، پلاتیندن‌ده اعمال ایلدیلر. بونلره صلابت ویرمك ایچون‌ده یاقوت واریدیوم طاقدیلر .

آمریقالیلر ایسه آلتون قلملرك اوجلرینه رودییوم علاوه ایلدیلر . رودییوم بهالی برمعدندر ؛ غرامی ٢٢ فرانق حسابیله صاتیلیور ؛ بوتقدیرجه آلتوندن یدی كره دها قیمتلیدر .

بركره حقه‌یه باتیردقدن صوكره برقاچ صحیفه یازاجق قلملر رودییوملی قلملردن صوكره ایجاد ایدلدی .

بونلری حائز اولدقاری خاصهٔ كیمیویه‌دن ناشی صویه باتیرمقله یازان (معجزه‌لی قلملر) تعقیب ایتدی .

قلم فابریقه‌جیلری قلملرینه‌ذوات مشهوره‌نك اسملرینی ویررلر . مثلا (بیرمنیغام) ده یاپیلان قلملره مشهور آلکساندر هومبولده حرمةً (آلکساندر قلمی) دیه آد ویرلمشدر .

قولکسیونجیلر یعنی ، برنوع اشیادن طاقم یاپانلر ، قلملری‌ده خاطردن چیقارمامشلردر . بونلردن برفرانسز اکثریسی بوعصر معمولاتندن اولمق اوزره یوزقدر قلمی حاوی برقولکسیون جمع ایده‌بیلمش ایسه‌ده ١٨٧١ ده پارسك قومون عربده‌سنده ضایع اولمشدر .

متروکات مشاهیر جمعنه مراقی اولانلرده قلملری اونوتمامشلر .

١٨٤٥ سنه‌سی (آمیانس) معاهده‌سنك امضاسنده قوللانیلان ایکی قلم ١٢٥٠٠ فرانقه صاتلمشدر .

١٨٥٦ سنه‌سی پارسده عقد ایدیلن معاهده‌نك امضاسیچون قوللانیلان قلم ایمپراطوریچه اوژه‌نی‌یه ویرلمش ایدی .

آرژنتین جمهوریتنك نظامنی امضاده قوللانیلان

قلملر (بوئه‌نوس آیرس) شهرنده نشر ایدیلن (لاتریبونا) غزته‌سنك باش محرری موسیو (وارلا) یه اهدا ایدلمش ایدی . صوکره بوقلملری محرردن (گوستا وپترسفلید) اسمنده برانکلیز اولدقجه چوق بربها ایله صاتون آلمشدر .

ویقتور هوغو (سفیللر) حکایه‌سنی زوجه‌سنه املا صورتیله یازدرمش ایدی . حکایه بیتدکدن صوکره مادا- مك خدمتجیسی رومانی یازمقـده قوللاندیغی قلمك کندیسنه یادکار اوله‌رق ویرلمه‌ســنی رجا ایتمسیله مادام بوطلبندن ممنونیتی حاوی برده تذکره یازه‌رق یادکارینه شهادتنامه مقامنده ویرمش ایدی .

براز صوکره مادام وفات ایتمکله خدمتجینك النده بولنان قلمی برانکلیز ٤٥٠٠٠ فرانقه صــاتون آلمش وتذکره ایچونده ٥٠٠٠ فرانق ویرمش ایسه‌ده خد- متجی یوز بیك لیرا ویرســه تذکره‌یی فدا ایتمك احتمالی اولمدیغنی افاده ایله ولیةالنعمی حقنـده‌کی حرمت ومحبتنی اثبات ایتمشدر .

قورشون قلمی

بونوع قلملر یازی ایچون قوللانیلیورسه‌ده ، چزگی ورسمده استعماله مخصوصدر . وقتیله ترشه اوزرینه اشارت ایچون اوجی سیوری برمعدن قلم قوللانیلورکن کاغدك احداثی مناسبتیله قورشون قلمه لزوم کورلدی .

هرنصلسه قورشون قلمی دیدیکمز بو آلت ترسیم بری اولوقلی ودیکری قپاق اولمق وهر ایکیسی براسطوانه تشکیل ایتمك اوزره ، ایکی تخته پارچه‌سی ایچنه مواد ترابیه ، حجریه ویا معدنیه طولدیرلمقله حاصل اولمشدر . اوننجی عصر میلادیده ایتالیاده فرانسه‌ده وسائره‌ده قورشون قلم قوللانلمغه باشلاندی .

برچوق انواعی ومختلف رنکلیسی واردر . بك چوق مستعملی ۱۷۹٥ سنه‌سی اعمال وصانعی نامنه نسبتله اشتهار ایدن (قونته) قلملریدرکه غایت خالص کل ایله

پلومباژینذن مرکبدر . مع مافیه پلومباژین قلملرینـك احـداثی اون دردنجی عصر میـلادیدن اول انکلتره‌ده باشلامشدر . رنکلی قلملرك اسـاسی ینه کل طوپراغی اولوب مواد ملونه اوله‌رق پروسیا ماویسی، قیاقوروغی، استوبج ، زنجفره وسـائره‌در . بیاض قلملر؛ بیقانه‌رق تصفیه ایدلمش ودوکولوب خمیر حالنـه قونلدقدن‌صو کره شکل مخصوصه قونمش تباشیردن عبارتدر .

دولکرلرك قوللاندقلری قلملر شیسـت انواعندن برمقدار فحمی حاوی Anpéise نام طاشدر .

رنکلی قلملرك اکثریسی آشی طوپراغی انواعندن اولان رنکلی طوپراقلردن یاپیلور .

﴿ چاقی — قلمتراش ﴾

صنعت طبعك ظهورندن اول كتاب استنساخیله گچینن آوروپا خطاطلری چاقی‌یی حك خطا آلتی اولمق اوزره قوللانورلردی . حالا بزم مستنسخ ومبیضلر قلم یونتمقدن زیاده چاقی ویاقلمتراشی كلمه‌قازیمقده استعمال ایتدكاری كبی .

چاقینك زمان ابداعی معلوم دكلسه‌ده اسكی تاریخلرده اكثریا اسمی كچر . میلاددن ٦٠٣ سنه مقدم (ژره‌می) نك سیرانبیایه متعلق اولان كتابلری روم قراللرندن (یواكم) ه تقدیم اولنمش ایدی . قرال بوكتابلردن لذت آلمه‌مدیغندن كاتبی (الیزما) نك قلمتراشیله جمله‌سنی پاره‌لدیغی تاریخلرده كوریلور .

اسكی زمان چاقیلری بزم قلمتراش تسمیه ایتدیكمز آلتلرك عینی ایدی .

رومادە زمان قدیم آثاردن برچاقی بولنمشدر .

بونك معاینه‌سندن چاقی صاپلرینك فیل دیشی ویا كمیكدن یاپلدیغی ودمیری بوكولنجه صاپ ایچنه كیردیكی آكلاشلمشدر .

حكمداران ایله كبرانك غایت مصنع چاقیلره مالك اولدقلری تاریخك روایتیله ثابتدر .

كیخسروك خنچری اولدیغی ایران تاریخنده روایت ایدیلور . ذاتاً خنچرلرك كوچكی‌ده قلمتراش اولور .

اون دردنجی عصر شرقیلرینك بعضلرندن آكلاشلدیغنه كوره او وقتلر مكتب شاكردانی آره‌سنده چاقی وقلمتراشلرك وسائط مدافعه‌دن‌ده معدود اولدیغی آكلاشیلیور .

اون یدنجی عصرده بر اورشده قلم یونتان چاقیلر مودا اولمش وحتی ١٦٦٦ ده انجمن دانش بونلری تقدیر ایتمش ایسه‌ده مؤخراً بوموده زوال بوله‌رق علیهنه هجویه‌لر بیله یازلمشدر .

تاریخجه ، صنعت نقطهٔ نظرنجه الك زیاده دقته شایان اولان چاقی آلمان هنرورلرندن (له‌پروز) اسمنده بر آدمك

کندی الیله یاپوب اوستریا آرشیدوقنه تقدیم ایتدیکی چاقیدر .

بو چاقینك صاپنده ۱۳ اوفاق چکمجه ، و بونلرك ایچندهده ترشه اوستنه یازلمش ۲۱ لسانده الهی موجود ایدی . صاپده دها فضله اولهرق ۱۵۰۰ مختلف آلت، ۱۰۰ آلتون سکه، ۱۰۰ حلقه‌لی و ۱۵ سانتیمترو اوزونلغنده بر زنجیر، اوزری اصلزاده‌لره مخصوص آرمه‌لرله مزین برکراز چکردکی، قلایدن ۲٤ صحن ، صاپلری آغاج کندیلری چلیکدن ۱۲ بچاق، شمشیردن ۱۲ قاشیق، وعرضاً اون تله تقسیم اولنمش برچوق صاچ تلی موجود ایدی . ای بوقدر شی نصل اولیورده برچاقینك ایچنده بولنیور ؟ بونلرك هپسی خرده بینی ایدی . چاقینك طولی ۱۰ سانتیمترودن زیاده دکل ایدی .

خنجرك محل ایجادی ایران اولدیغی کبی قلمتراشك‌ده محل ایجادی اوراسیدر. بوکا اسمنك برجزئی ایله ترکیبی‌ده شاهددر . ایران قلمتراشلری صاپجه ودمیرلرینی تزیین

خصوصنجه مصنوعات بدیعه‌دن معدود ایسه‌ده دمیرلری مطلوب اولان لطافت ومکملیتی حائز دکلدر .

بزه قلمتراش ایراندن کلمشدر . یاوز سلطان سلیم‌خان حضرتلرینك ایراندن کتیردیکی وغنائمنك الك قیمتداری عد ایلدیکی تبریز ارباب صنعتی میاننده قلمتراشجیلرده وار ایدی . فقط عثمانلی قلمتراشلری ایله ایرانکیلر مقایسه ایدیلیرسه، بزمکیلرك دها ظریف ومکمل اولدیغی وایران قلمتراشلرینك برچوق سوس ایله برابر غایت قبا ، عادی بیچاق نوعندن اولدیغی برباقشده بللی اولور .

عثمانلیلر ایچنده قلمتراشجیلق وقتیله صنایع بدیعه‌دن صاییلور وهردورده صنعتنده ماهر برقاچ قلمتراشجی صاییلور ایدی . قلمتراشجیلرك الك مشهوری بوندن ایکی عصر اول برحیسات اولان غلطه‌لی واستانبوللی ایکی رجائی ایدی .

بورجائیلردن استانبوللیسی یالکز دمیره صرف دقت ایدر وحتی صاپنه اهمیت ویرمیه‌رك یاپدیغی دمیری برهندی باجاغنه ویا قاشیق صاپنه اویدیروب تسلیم ایدر ایمش .

حالا زمانمز ارباب قلمی میاننده آدلری حرمتله آکیلان فنی ویمنی رجائیلردن صوکره کلن اوستالردندرلر.

دها صوکره‌لری یعنی اون اوچنجی عصر ابتدالرنده صافی، کمالی، صدقی، بروسه‌لی حسنی کبی مشهور قلمتراشجیلر یتشمش وهله صافی (کاتبی) دینلن شکلده‌کی قلمتراشیله ابقای نام وشهرت ایتمشدر.

دها یاقین زمانلرده حاجی رسمی اسمنده بردوریش قلمتراشجی تورەمش واثرلرندن اسکی قلمتراشجیلری اونتدیره‌جغی آکلاشلمش ایدیسه‌ده بیچاره یاشایه‌مامشدر. یکرمی بش سنه اولده برعزمی تورەمش وهرنه‌قدر حاجی رسمی‌قدر مهارت کوستره‌مامش ایدیسه‌ده اولدقجه اهل هنر اوله‌جغنی اثبات ایتمکده بولنمش ایدی. بونکده ارتحالی قلمتراشجیلق صنعتنك بادئ زوالی اولمشدر.

حقه

برچوق زمانلر قوطی شکلندهکی محبرهلر قوللانلمشدر. حتی بوسببله لسانمزده عربیده قوطی معناسنه اولان (حقه) کلمهسی شایع اولمشدر. وقتیله محبرهلره لیقه قویمق معروف اولمدیغندن مرکب تأثیرات هوائیهدن محافظه ایدیلهمز وقلمه لزومی قدر مرکب آلدیریلهماز ایدی. بوسببله حقهلره بال مومی طلاسیله مرکب صوینك جذبنه ممانعت ایدلدیکی کبی حقه ومرکب ملاصق اولدیغی ایچون (لیقه) دنیلان ابریشمك علاوهسیده مرکبی دوکمهمك وقلمی زیاده ایصلاتمامق ایچون اختیار ایدلمشدر.

قوطی شکلندهکی حقهلر قلم اوطهلرنده ماصهاوزرلرنده قابل استعمال ایسهده سیار مأموریتلرده بولنانلر ایچون نقلی قابل اولمدیغندن «دوات» دیدیکمز شکله قونمش یعنی قلمدانلی ومرکبلکی قپاقلی دویتلر احداث اولنهرق برنج،

تونج، كوموش و آلتوندن معمول بل دویتلری میدان آلمشدر .

عثمانلیلرده ادوات كتابته پك زیاده اهمیت ویریلور والك قیمتدار معدنلردن یاپیلور ایدی حتی ۱۳۲۷ تاریخنده، حسب الایجاب ، اسلحه وادوات كتاب ایله حلی نسا مستثنا اولمق اوزره ، سائر شیلرده زر وسیمه واستعمالی منع بیورلدیغی تاریخ جودتده محكیدر .

مركبك دوكولمهسنی وتأثیرات هوائیهدن محافظهسنی تأمین ایچون فرنكلر انبوبهلی وطولومبهلی حقهلر ابداع ایتمشلردر . ۱۸۳۱ سنهسندن بری حقهلرك انواعی میدانه چیقمشدر .

یازمه اثرلر

طباعتدن اول کتابلرك یازمه اولدیغنی خبر ویرمش ایدك . یازمه کتابلردن اله کچنلرك الك اسکیسی ، مصر مزارلرنده بولنان پاپیروس اوزرینه یازمه جنازه مراسمنه عائد اولان محرراتدرکه بونلر بوندن اوتوز عصر اوله عائددر . بوندن صکره « پومپه‌ی » وَ « هرکولانوم » شهرلرینك « وه‌زو » ینارطاغنك شدتله فورانتدن لاولر آلتنده قالمه‌سی حسبیله مؤخراً اوراورده اجرا اولنان حفریاتده بولنان یازیلر کلور ؛ رومه امپراطورلغی زماننه عائد ال یازیلری پك آزدر . « شارلمانی » زمانندن قالمه بعض اثرلر حالا موجوددر .

آثار اسلامیه‌دن چوغی جنکیز کبی ، هولاکو کبی ، تیمور کبی ارباب شدتك استیلالری واسپانیا حریقلریله محو اولمش ایسه‌ده ینه خلفای راشدین زمانندن قالمه مصاحف شریفه

بولنمقده اولدیغی کبی اسپانیانك (اسکوریال) کتابخانه‌سنده وکتابخانهٔ همایون ایله، استانبول، قاهره، بغداد، قونیه، قیصریه کتابخانه‌لرنده آز چوق متبرکات اسلاف بولنمقده‌در.

عثمانلیلرده حسن خط اربابنه پك زیاده رعایت ایدلدیکندن ووکلای فخام وسائر رجال دخی هپ ولی النعمتلری اولان پادشاهان عظامك اثر همایونلرینه اقتفا ایلدکلرندن همان هر قوناقده بر کتابخانه بولنور ایدی. وقتیله اکثریا عثمانلی کبارلرینك قوناقلرینه هر کون بر خطاط دوام ایتدیریله‌رك قرأن کریم، بخاری ویا شفا شریف کبی، کتب دینیه‌دن هیچ اولمازسه برایکی سطر اولسون مطلقا یازدیریله‌رق تبرك ایدیلور ایدی.

طلبه اکثریا کتابلرینی کندیلری استنساخ ایتدکلری کبی علماء عظام دخی یومیه برمقدار وقتلرینی کتاب استنساخنه حصر ایدرلردی. حتی فاتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك الك بنام علماسندن اولان وپادشاه مشار الیه کبی فضائل علمیه‌سیله‌ده بحق سلطان علما اطلاقنه شایان اولان بر خاقان قدردانك «زمانمزك ابوحنیفه‌سیدر» قول مشهوریله

ستایشنه مظهر اولان ملا خسرو مشاغل قضا وتدریس ایله فوق العاده متوغل بولندیغی حالده کتب اسلافدن برینی استنساخ وهرکون ایکی یاپراق مقداری تحریر ایتمکی اعتیاد ایدنمش ایدی . بوجهتله حین ارتحالنده [*] کندی خطیله برچوق کتب معتبره نسخه‌لری بولنمش وبوجمله‌دن ایکی نسخه، شرح مواقف، علمادن بعضلری طرفندن تبرکاً — اوزمانه کوره خیلی پاره دیمك اولان — آلتی بیك آقچه‌یه اشترا ایدلمشدر .

مؤرخ عالی افندینك ۹۹٤ تاریخنده تألیف ایلدیکی «مناقب هنروران» نام اثرنده بیان اولندیغی اوزره سلطان سلیمان ثانی دورنده حسن خطه رغبت ایدیله‌رك میرعلی ومشهدینك «هربری دوبیت ایکی قطعه‌سی یوز فلوری‌یه صاتلمق واول دخی مالا کلام هزار ابرام وتضرع واهتمامله آلنمق پای تخت دولت علیه‌ده وقوع بولمش ایدی . ومنشیان ارکان دولت ومحلیان دیوان سعادتدن نجه‌لرك قرق بیك

---

[*] وفاتی ۸۸۵ شعبانده‌در .

آلتونی وبعضلر قولنجه اندن افزون مشابه مال قاروندہ خزانۂ متکاثرۂ کونا کونی بر مرقعه خرج اولنمق ودخی ترتیب وتذهیبنه بذل مقدور قلنمق بین‌الاهالی شیوع بولمش ایدی . »

ایشته بووقتلرده ناسخلر یننده ٤٥ : ٥٠ حرف بر بیت اعتبار ایدیلور ویازدیریله‌جق نسخه‌لر بیکر بیت اوزرینه حساب ایدیلور ایدی .

ادنا خطله اوله‌جق شیلرك بیك بیتی بر فلوری‌یه ، اوسطی ایکی فلوری‌یه ، اعلاسی ایسه اوچ آلتونه ایدی . اکر خطاط مشاهیردن ایسه بش آلتون بیله آلیردی .

علی مشهدینك تلامیذندن ٩٥٧ ده ماوراالنهرده وفات ایدن میر علینك برقطعه‌سی استانبولده بش آلتی بیك عثمانی‌یه ، وخواجه سنککی ایسه نهایت درت بش یوز آقچه‌یه صاتیلور ایدی .

شاه اسماعیل صفوینك پك زیاده مقبولی اولان شاه محمود نیشابوری صنعتنده پك زیاده ماهر برذات ایدی . حتی سلطان سلیم اول حضرتلرینك اعلان ایلدکلری ایران

حربنده بوخطاط ایله مصورلردن استاد بهزادی، شـاید ایران اردوسی بوزیلور وبونلر عثمانلیلرالنه کچر، دیه برمغاره‌یه قپامش وچالدیران مغلوبیتندن فرارنده اورایه اوغرایوب بونلری آله‌رق برابر قاچیرمشدر .

فرنکلرده‌ده ناسخلره پك رعایت ایدیله‌رك هرمنا ـ سترده بر اوطه اونلره تخصیص اولنمش ایدی . یازلمش براثرك مکافات مادیه ومعنویه‌سـنه نائل اولورلر وحتی بونلرك کناهلرینك یازلغه‌لنمسنه اثرلری واسطه اوله‌جغی اعتقادنده بولنورلر ایدی .

اوروپاده کتابلرك غلاسی فوق‌العـاده اولوب آنژو قونتسلرندن بریسی انجیل اوزرینه برمصاحبه کتابنی صاتون آلمق ایچون ٢٠٠ دیشی قویون، برچوق زردوه دریسی، ٢٦٨ لیتره بغدای، براوقدر چاودار، بربوقدرده داری ویرمشدر . یازمه کتابی چالانلری عذاب جنهم ایله ترهیب ایدرلردی . اوروپاده اون‌ایکنجی عصرده کتابلرك رسم، یالدز، منیا وسائره ایله تذهیب وتزیینی موده اوله‌رق

بویله کتابلرك اورته ساللیلری زمانمز حسابنجه‌دن بش‌یوز فرانق ایدر ایدی .

بزده ایسه هردرلو اسباب تزیین ایله کتابلرك ترصیعی بیله اسباب احتشامدن عد ایدلدیکندن اویله براثرنفیسك نه‌لر ایده‌جکنی ابتدا جواهرجیلردن صورمق لازم کلور صانیرم .

حالا بزده آثار اسلاف کاملاً طبع ایدیله‌رك ضیاعدن محافظه ایدیله‌مدیکندن یازمه کتابلر پك چوق بها ایدرلر.

کتابلره مینا کاری رسملر یاپمق تا روملر وروما‌لیلر زمانندن بری معلوم ایسه‌ده اك زیاده رواجلی دوری قرون وسطادر . کتابلرك اویله رسملی اولمه‌سی عادات واخلاق اسلافك بیلنمه‌سیچون غایت مهم اولدیغندن اوقبیلدن اولان آثار پك زیاده قیمتداردر . متقدمیندن بویله مصور اوله‌رق تخریب زماندن مصون قالمش ویرژیلك « واتیقان » کتابخانه‌سنده براثری واردر .

اوروپایه رسملی کتاب عادتی استانبولدن سرایت ایتمشدر .

مهرهٔ نقاشـان عجم اویولده خیلی کتـابلری تزیین ایتمش والحق برچوق آثار نادره وجوده کتیره‌رك بونلردن شوراده بوراده بولنانلر تاریخ قدیمه خیلی خدمت ایتمکده بولنمشدر .

نقاشانك سرفرازی استاد بهزاددکه صنعتنك اوائلی حسین بیقرا واواخری شـاه اسماعیل صـفوی زماننده رغبت عظیمه‌یه نائل اولمش وفوق‌العـاده کسـب شهرت ایتمشدر .

ایرانیلردن مصور، نقاش، طراح، مذّهبلر پك‌چوق یتشمش وحتی روغنی جلدلر تصویرنده وسائر مجـالس ترسیمنده محمد بیك کبی استادلر یتشمشدر .

حتی ایران نقاشلرندن (شاه قولی نقاش) نام کیمسه سـلطان سلیمان قانونی حضرتلرینك دورنده اسـتانبوله کله‌رك ، سرای عامره‌ده مستقل نقاشـخانه ترتیب ایتمش وکندیسـنه یومیه ١٠٠ آقچه وظیفه ویرلمش ایسـه‌ده اخلاقسز چیقمشدر .

سلطان سلیمان خان قانونی نقاشـخانه‌سنك استـادی

مذهّب (قره ممی) و ٩٩٤ تاریخنده برحیات بولنان شعبان اوسته نام ذاتلردر . سلطان محمد ثالث عهدنده مصور سنان بك كه اصلی وندیكلی اولوب اوراده ماستوری پاولیدن اوكرنمشدر. سنان بكدن بروسه‌لی شبلی زاده احمد تحصیل ایتمش و شبیه یازمه‌ده پك زیاده مهارت كوسترمشدر .

سلطان سلیمان حضرتلرینك اوائلنده قنجی محمود تصویرده شهرت آلمشدر .

مذهّبلردن‌ده مصرلی حسن اوستا و بونك شاكرد- لرندن مصور (ابراهیم چلبی)، غلطه‌لی محی چلبی، عثمان اوستا شبیه یازمقده مهارت كوستردیكی جهتله بونلردن اكتسا برمعرفت ایدن رئیس حیدر یتشمش و سلطان سلیم ثانی حضرتلرینك تصویر همایونلرینی یاپمشدر .

برده صنایع تزیینیه‌دن قطع اصولی واردر كه بوكا عوام « اویمه » تعبیر ایدرلر . قاطعلرك اولی عبدالله قاطعدر . عثمانلی قاطعلرینك مشهوری بروسه‌لی فخری‌در كه « قطعه قطعنده لانظیر عالم و باغچه ترتیبنده و شكوفه زار وازهارك انواعنی كسمكده صنایع بدایع شعار هریرده مقبول

ومسملدر » یه توصیف ایدلمش و « فخری اویمه‌سی »
ضروب امثال صره‌سنه کچمشدر .
کتابلرك اوزمانلرده نه‌قدر غالی اولدیغنی یوقاریلرده‌ده
سویلمش ایدك .
کتابلرك تحریر وتذهیب ایدلمه‌سی نه‌قدر مصرفه
باقار اولدیغی یوقاریدن بری تعریف ایتدیکمز احوالدن
آکلاشلدی .
شمدی بوقدر امك وزحمتله الده ایدیلن کتابلردن
هدیه‌لر ترتیب وتقدیم ایتمك نه بیوك فداکارلق اوله‌جغنی
حساب ایتملیدر. حال بوکه بوعادت کرك ماوراء النهر ترکلرنده
وکرکسه عثمانلی کبراسنده پك زیاده مرعی ایدی .

حسن خط وخطاطلر

كوزل يازى يازمه‌يه حسن خط اطلاق ايديلور. بونك اربابى خطاطلردر. ناسخلر خطاط دكلدر؛ اونلر يالكز كليشى كوزل بر كتابى يازارلر.

عربده حسن خط اربابى نادر كلمشدر. بوقدر حكومتلرى دوام ايتديكى حالده ياقوت مستعصمى وده‌ها بر ايكى ذاتدن بشقه كسب اشتهار ايدنى يوقدر.

ترك وعجملر حسن خطه فوق العاده اهميت ويرمشلردر. حقيقةً ده پك كوزل يازانلر يتشمشدر. عجمك عمادى، بزم شيخ حمدالله افندى الك مشهور خطاطلردندر. عادتا بو ايكى ذات صنعتلرنده امامدرلر.

وقتيله كرك ممالك عثمانيه وكرك كسه ايرانده غايت نفيس يازيلى كتابلر، لوحه‌لر مراقى همان عمومى اولديغى كبى بنالر اوزرينه يازيلان طاشلر، مزار طاشلرى وسائره اوزرينه‌ده غايت كوزل يازيلر يازدرلمق عادتدر. بوسببله حسن خط

عادتا برصنعت اولوب برچوق کیمسه‌لر بونکله کچینور ایدی .

طباعتك بزده احداثندن صوکره‌ده مصاحف شریفه طبع ایدیله‌مدیکندن ینه خطاطلره زیاده‌جه ایش بولنور ایدی . فقط کیت کیده بوصنعتك رواجی قالمدی . اربابی‌ده آزالمقده‌در . بوکا تأسف ایدیلور .

وقتیله اکا بردن بیله برچوق ذوات حسن‌خط ایله قازانیلان پاره‌یه اصل حلال پاره نظریله باقه‌رق هیچ احتیاجلری اولمدیغی حالده کتاب یازه‌رق پاره قازانورلردی .

ازجمله فرهاد پاشازاده، سلطان سلیمان قانونی حضرتلرینك شهزاده‌لرندن سلطان محمد خان مرحومك کریمه‌سیله ازدواج ایده‌رك شرف مصاهرته نائل اولدیغی حالده « حسن‌خطه مالك اکثر بیله مصاحف شریفه کتابت ایدردی . ویوزر آلتون بهاایله فروخت ایدردی وتجهیز وتکفینی اول مال حلالدن وصیت ایتمشیدی برمصحف شریف اولان بایزید مرحوم تربه‌سنده موجودر » . [*]

[*] پچوی تاریخی جلد — ١ — صحیفه ٣١

عنوان كتب

متقدمين نزدنده، كتابك عنوانى بريافته‌يه يازيله‌رق، طومارك باشنه قونور وبر ديكريده برترشه اوزرينه يازيلوب، طومارك آرقه‌سنه ياپشديريلور ايدى.

بزده كتابلرك كاغدى اوزرينه وياخود محفظه‌سنك يان طرفنه يازيلور ايدى. بو اصول كتابخانه كوزلرندن كتابى قولايجه بولمق ايچون اولوب كتابك برنجى ويا ايكنجى صحيفه‌لرى بالاسنده‌ده جلى وكرفت يازيلرله عنوان يازيلور ايدى.

باصمه‌لرده كتاب عنوانى بزده بر آرالق ايلك ويا ايكنجى صحيفه‌يه يازلمشدر.

صوكره‌لرى عنوان ايچون آيرى بر كاغد تخصيص اولنه‌رق ايلك صحيفه‌سنه كتابك اسمى، مؤلفى، طابعى، نظارت جليلهٔ معارفدن آلنان رخصتنامه وبونك تاريخ

ونومروسی، باصلدیغی شهر، سنه‌سی، طبع ایدیلن مطبعه‌نك اسمی یازلمق وایکنجی صحیفه یابوش براقلمق ویاخود نامنه تقدمه ایدیلن ذاتك اسمی، ویا مطبعه‌نك علامت فارقه‌سی، ویاخـود مؤلفك آثار مطبوعه‌سی یازلمق عادت اولدی. اثر صاحبلری اسملرینی عنوان کتابك یوقاریسنه‌ده یازارلر.

جلدلرك آرقه‌سـنه‌ده اولا کتابك ویا مؤلفك اسمی وصوکره کتابك عنوانی وجلد نومروسی، کتاب صاحبنك اسمی یازیلور. هر صحیفه‌یه یا کتابك عنوانی ویاخود برینه کتابك عنوانی ایله قارشوسنه او صحیفه‌یه تصادف ایدن فصل کتاب یازیلور.

کتابلره ویریله‌جك اسم ساده ومعناسی قولای اولمق لازم ایسه‌ده بعض آدملر پارلاق وطمطراقلی اسـملره الداندقلرندن ویا بعض محررلر اویولده شیلردن خوشلاند- قلرندن پك غریب وبر ایکی سـطردن عبـارت کتـاب عنوانلری کورلمشدر. اسکی روم وروما مؤلفلری کتابلرینه اسم بولمق ایچون اوزون اوزادی دوشـونور واستشاره ایدرلردی. اقوام شرقیه‌دن عرب وعجملرده‌ده برنفسده

تلفظی ممکن اولهمیهجق درجهده اوزون وسجعلی فلانلی عنوانلر چوقجهدر .

بوعادت اوروپالیلرده وقتیله وار ایدی . حالاده بوکا اوزنلر یوق دکلدر . هیچ اولمازسه کتاب قاپلرینی پك زیاده تزیین ودرلو رنك وشکلده کتاب اسملری یازمق موده اولمش وحتی بزه بیله سرایت ایتمشدر .

کتاب مراقلیلری

کتاب مراقلیلری ایکی صنفه تقسیم اولنورکه بونلردن برنجیسی « محبان کتب ودیکری مجانین کتب » در .

محبان کتب

ازمنهٔ قدیمه‌ده کتابلرك ندرتی حسبیله بتون ادیبلر کتاب محبی ایدی . ملوك مصریه‌دن بریسی کتابخانه‌سنك قپوسنه « خزینهٔ ادویهٔ روح » عبارەسنی یازدرمش ایدی .

قرون وسطی محبان کتبی قرون اولادن زیاده ایدی .

کتاب محبلرینه طرفدار چوق بولندیغی کبی علیهنده بولنانلرده واردی .

وولتر کتابلرك چوقلغندن شکایت ایدردی . حتی

مشـار الیه کندی زماننده فرانســه تاریخی حقنده کی فرانسز کتابلرینك مطالعه‌سنه الك اوزون عمرلی بر آدمك عمری کفایت ایده‌میه‌جکنی حساب ایتمش ایدی .

واقعا برفنه متعلق ایریلی اوفاقلی یوز قدر کتـاب اولسان اربابنـه کافیدر . وولتر بر مکتوبنده کتابلرك چوقلغندن شـکایتله برابر شویله دییور : « کتابلرك چوقلغی انسانی بیلدیرر ؛ فقط اونلر حقنده‌کی معامله‌یی انســانلره ایتدیکمزه تطبیق ایتملی‌یز یعنی موجودلرندن انتخاب ایلملی‌یز »

دالامبر شویله برفقره نقل ایدییـور : افکار حسنه اربابندن برینك اولدقجه غریب برصورتله پك منتخب , اولدقجه کلیتلی وفقط آزیر استیعاب ایدر برکتبخانه ترتیب ایتدیکنی ایشتدم . بوذات مثلا صاتون آلدیغی اون ایکی جلدلی براثرك ایچنده شایان مطالعه بولدیغی آلتی صحیفه‌سنی آییره‌رق کتبخانه‌سنه قور . باقیسنی آتشه آتارمش . شو صورتله برکتبخـانه تشکیلی اولدقجه بنمـده ایشمه یارایه‌جق » .

بیچاره کتـاب محبلرینـه نه‌لر سـویلنمش ؟ بونلرك طرافدارلری نه‌لر یازمش؟ بورالرینی‌خبرویرمك‌اوزوندر . برکتاب محبی نصل اولور اونی تعریف ایده‌لم .

کتاب محبی کتـابك قیمت نقدیه وعلمیه‌سنه دقت ایدر . کتابه فوق‌العاده برصورتله باقار .

شریعتمز واوکا مبنی اولان عادات ملیه‌مز کتـاب محبتنه بزی‌مجبور ایدر . حتی بومحبت عوام قسمنده براز ایلری وارەرق برشیئك صحتنی « کتابده وار! » دیه دعوا ایدرلر ، فقط اوکتابك نصل اولدیغنی دوشونمزلر . براز دقت‌ایده‌جك اولورسەق یازیلی یازیسز کاغدلره ایتدیکمز حرمت عموماً محبـان کتب ومعرفت اولدیغمزه دلالت ایدر . چینلیلرده عموماً کتابه رعایت ومحبت ایدرلر .

اوروپاده محبان کتب چوقدر حتی فرسوده‌لشمش، لکه‌لنمش ، حاصلی اله آلنماز برحاله کلمش کتابلری اصلاح ایچون برعلم بیله وجوده کتیرمشلردر . بوعلمك آدی « bibliatrque طب کتب » در .

انکلیز وآلمان کتاب محبلری بینلرنده شویله برقرار

ویرمشلردر : « یاتاقده اوقونمیه‌جق ؛ کنـارینه حاشیه یازلمیه‌جق : یکی کتـابلرك یاپراقلری اولدم اوله‌سی‌یه کسیلمیه‌جك ؛ یاپراقلر ایچری قیویرلمیه‌جق ؛ بش غروشلق جلد یاپدرلمیه‌جق ؛ صحیفه‌لری قوالایلقله چویرمك ایچون پارماقلر ایصلادلمیه‌جق ؛ طعام اثنـاسنده اوقونمیه‌جق ؛ عجمی مجلدلره جلد یاپدیرلمیه‌جق ؛ کتـابك یاپراقلری پارمقله کسیلمیه‌جك ؛ کتابلر کندی حالنده بریره قونوب آچیق طوتلمیه‌جق ؛ اوزرلرینه سیغاره کولی دوشورلمیه - جك ؛ بصره ضعف ویره‌جکندن ، اوقورکن سیغـاره ایچیلمیه‌جك ؛ اسـکی کتابلرك سر لوحه‌سنده بولنـان محکوکات کسلمیه‌جك ؛ کتـابك لوحه‌لری اوزرینه ال یازیسی یازلمیه‌جق ؛ کتابلره یوز سورلمیه‌جك ؛ کتاب آره‌سنده چیچك ، یاپراق قوریدلمیه‌جق ؛ کتـابلر قاب ویا آلتندن طوتلمیه‌جق ؛ کتاب اوزرینه آقصرلمیه‌جق ؛ صحیفه آره‌لرنده بولنان محافظه کاغدلری قوپارلمیه‌جق ؛ ایشه یارامیان کتابلر صاتون آلنمیه‌جق ، کتابلر مردار پاچاوره ایله سیلنمیه‌جك ، کتابلر یمك دولابنه‌وقونصوللره‌طولدیرلمیه -

جق ؛ مختلف کتابلر بر آراده جلدلنمیه جك ؛ هیچ بر بهانه ایله کتابك شکل وخریطه‌لری ایچندن چیقارلمیه جق ؛ کتابلر صاچ طوپلی ایکنه‌سی ویافرکته ایله کسیلمیه جك ؛ جلدلرده روسیه مشینی قوللانلمیه جق ؛ آیاقلری بوزوق ماصه ویا صندالیه اوزرینه کتاب قونمیه جق ؛ کدی ویا چوجقلرك آرقه‌سندن کتاب آتلمیه جق ؛ دقتسزلکله آچه‌دن کتابلرك آرقه‌سی قرلمیه جق ؛ صوبه ویا آتشه یك یاقین کتاب اوقونمیه جق ؛ کمی ویا آصمه یاتاقده کتاب مطالعه ایدلمیه جك ؛ کتابلره رطوبت آلدیرلمیه جق . » بوکا کتبخانه اصوللرندن برده شونلر علاوه ایدیله بیلور : کتابلر آچیق ایکن بربری اوزرینه قونمیه جق واوزرلرینه کاغد قویه‌رق یازی یازلمیه جق برده چوجقلرمزك زیاده قوللاندقلری چیقارتمه تعبیر اولنان رسملر چیقارلمیه جق . » .

کتاب محبلری آله‌جقلری کتابلرك برطاقم شرائطه موافق اولمه‌سنی آرزو ایدرلر . اونلرده آلنه‌جق کتابك یاپراق وجلدلری تمام اولمه‌سیدر . حتی محبان کتبدن بریسی غزته‌لره شویله بر اعلان ویرمشدی : « ۱٤٦۲

تاريخنده شوفرك مايانسده طبع ايلديكى توراتك جلد ثانيسنى الده ايدن برصاحب مراق بونادر كتابك يالكز جلد اولنه صاحب اولان ذاتى طانيمق آرزو ايدر . جلد ثانيسنك صاحبى كمال سهولت وشرائط معتدله ايله شوايكى جلدى برلشديره جكدر . »

جلدلرندن جدا دوشمش كتابلر حقنده ١٧٧٧ سنه سى پارس كتابجيلرندن بريسى بر زمانلر برغزته بيله نشر ايلمشدر . بوكون ايسه بونك ايچون يالكز پارسده ايكى غزته نشر ايديلور .

محبان كتبك كتابلرده آرادقلرى شرائطدن بريسى ده صحيفه كنارلرينك كنيشلكيدر . كنار نه قدر كنيش اولورسه قيمت اوقدر آرتار . صحيفه نك آلت باش كنارى يوقاريدن برثلث زياده اولمق وكنارى ده آلتباشدن برثلث مقدارى فضله بولنمق پك مقبولدر . كتاب قابلرى ده محبلرينى آز اشغال ايدن مسائلدن دكلدر . جلدلر فوق العاده ظريف اولمقدن زياده طيانقلى اولمق مطلوبدر . بناءً عليه بونلر جلدلرك صنعت نقطهٔ نظريله ظرافت ومتانتنى آرارلر .

حتی بو سببله کتاب محبلری سوکیلیلرینی اغیار اولان مجلدلره امنیت ایده‌میه‌رك کندیلری متین و ظریف جلدلرله اکسا و تزیین ایدرلر .

کتابلره ویریلان اهمیت مندرجاتنك اهمیتنه کوره اولمق محبان کتب ایچون شرطدر . بوکا اهمیت ویرمینلر ایسه مجانین کتبدر . کتاب محبلری کتب نادره‌یه فوق‌العاده مائلدرلر . بوندن طولایی کندیلرینی مؤاخذه ایدنلر چوقدر . فقط حد ذاتنده اوقدر اهمیتی اولمیان نادر برکتاب بر زمانده برماده ایچون غایت مهم اوله‌بیلور . مثلا ۱٦٥٥ سنه‌سی (الزویر) نام طابعك باصدیغی « فرانسز خمیرایشجیلری » اسمنده‌کی کتاب ایکی عصر قدر مطبخلرده آشجیلر النده سورینه‌رك نسخه‌سی قالمامشدر . حال بوکه بو اثر او عصرك اخلاقی حقنده‌کی تدقیقاته یعنی ، اوقتلر خمیرایشلری نصل اولدیغنه دائر خیلی مهم اولدیغندن بوکون برنسخه‌سی ۲۰۰ فرانق ایدییور .

کتابلرك ندرتی یا ندرت مطلقه ویا نسبیه اوله‌بیلور . ندرت مطلقه کتابك اساساً آز باصیلیشندن و ندرت نسبیه‌ده

چوق باصلدیغی حالده الدہ موجودی آزالمه‌سندن ایلری کلور .

مطابعك یکی تأسسنده‌کی کتابلر بوکون آز بولندیغی حالده کیتدکجه بزه یاقین اولان زمانلر مطبوعاتی چوق بولنور .

محبان کتب برطاقم صنفلره تقسیم اولنور . مثال اوله‌رق سویلیه‌لم که مثلا برطاقلری ابراهیم متفرقه مطبوعاتی، کیمیسی سلطان حمید اول دورنده مطبعه‌نك ایکنجی تأسسنده‌کی کتابلری ومثلا برطاقلری‌ده رجائی افندی مرحومك مطبعهٔ عامره مدیریتنده بولندیغی وقتده‌کی آثار مطبوعه‌یی ایدنمك ایستر . برطاقلری‌ده برفنه دائر نه‌قدر کتاب وارسه هپسندن ایدنمك ایستر . برطاقلری‌ده سلچوقیلر زماننده ترکجه یازلمش اثرلری طوپلار . بونلر آرتق کتابلرك اشکال واوصافنه باقه‌میه‌رق یالکز ایدنمه‌سنی غنیمت صایارلر .

برطاقم انسانلرده واردرکه مراقلری کتاب طوپلامقدن زیاده کتاب سرلوحه‌لری ، شکللر ، طغرالر فلانلر

طوپلامقدن عبارتدر. بونلر نره‌ده بر کتاب کورسه‌لر بویله ایشلرینه یارایه‌جق شیلرینی آلوب اصل کتابلری برباد ایدرلر.

محبان کتب، کتاب دلیلری کبی کتابلری طوپلامق، ایدنمك ایچون دکل تتبع وتخصص ایچون آلیرلر. بونلر حقنده «بوقدر کتابی نه‌یاپه‌جق؟ نه‌وقت اوقویه‌جق؟» دینمز. بونلر کتاب تدقیق وتتبعنده پك زیاده ملکه‌لی ذوات اولدقلرندن ایدندکلری کتابلرك هپسنی اوقودقلرینه وهربریسنك درجهٔ اهمیتنه واقف بولندقلرینه امنیت ایدلملیدر.

اوروپاده کتاب محبانی کثرتلیدر. بوعصرده بونلر جمعیتلر تشکیل ایده‌رك کتب نادره طبعی وفنون وادبیاتك تعمیمی وندرتلری حسبیله غائب اولمه درجه‌سنه کلن کتب معتبره‌یی یکیدن طبع ایتمك ایله معارفه جداً خدمت ایدرلر.

مؤسس بنیان سلطنت سلطان عثمان خان غازی حضرتلری، مؤخراً قاین پدرلری اولان شیخ اده‌بالینك سعادتخانه‌لرنده مسافر قالدقلری برکیجه‌ده، برموقع

احترامده بركتاب كورەرك نه اولديغنى سؤال ايتمشلر وكتاب الله اولديغى جوابنى آلمشلر ايدى . بونك اوزرينه سلطان مشاراليه حضرتلرى صباحەقدر درست برسينهٔ تعظيم اولدقلرى حالده اياقده طورمشلردر .

اخلاف عظام حضراتى ايسه متحلى بولندقلرى هر بر خلق عالى برداهى ايچون موجب افتخار اولديغى حالده برچوق فضائل عاليه ايله متخلق بولنمشلردر . اوصاف بركزيدهٔ شهريارلرندن بريسى ده عالم اولەلرى وعموماً تبعهٔ صادقەلرينه اولاد نظريله باقەرق تربيهٔ معنويەلرينه خادم هر درلو وسائط تحصيلى تدارك واحضار بيورمەلريدر .

سلاطين جوامع شريفەسندن هيچ بريسى يوقدركه تماتندن برقاچ مدرسه ، مكتب وكتابخانەسى بولنمسون . حتى سلاطين مشار اليهمك اثرينه تابع اولان رجال دولت واصحاب حميت دخى برچوق مدرسه وكتبخانەلر احداث ايلمشلردر .

پاى تخت سلطنت سنيەده ايلك كتابخانه ، بالطبع جناب فاتحك تأسيس بيورديغى سراى همايون دارالكتبى

درکه حاوی اولدیغی نوادر آثار حسبیله بالجمله امثالنه غبطه بخش اولسه سزادر .

تدقیقات تاریخیه‌دن اکلاشیلدیغنه کوره ،بزده ایلك کتابخانه مؤیدزاده افندی طرفندن احداث ایدلمشدر .

دولت ابد مدته ابراز ایتدیکی خدمات برکزیده سیله‌ده ابقای نام ایدن وزیر شهیر کوپریلی محمد پاشا کوزل برکتابخانه تأسیس ایلمش واولاد کرامی مؤخراً بونی نوادر آثار ایله تزیینه همت ایتمشدر .

سلطان احمد ثالث حضرتلرینك عهد همایونلری بردور آسایش اولدیغندن ذات شاهانه‌لری یکی جامع ووزیرلرندن چورلیلی علی پاشا وفا، وداماد ابراهیم پاشا عموجه‌زاده حسین پاشا کتبخانه‌لرینی تأسیس ایتمشلردر .

سلطان محمود خان اول حضرتلری کرك ذات شاهانه‌لرینك وکرکسه وزرای دولتلرینك احداث ایلدکلری کتبخانه‌لر سببیله «سلطان محبان کتب »عنوانه‌ده کسب استحقاق ایتمشلردر . ذات شاهانه‌لری ١١٥٢ ده آیاصوفیه ، فاتح ، نورعثمانیه جوامع شریفه‌سنك هربرنده

بر دارالکتب احداث بیوردقلری، کبی مقام صدارته‌کچن وزراسندن مصطفی پاشا سلیمانیه، حکیم اوغلی علی پاشا ودارالسعادة الشریفه آغالری مشهور حاجی بشیر آغادخی ایوب، کتابخانه‌لرینی تأسیس ایتمشلردر. حتی تربیت کردهٔ شاهانه‌لری اولان قوجه راغب پاشانك ١١٧٦ ده تأسیس ایتدیکی کتبخانه‌ده ینه اثر مشارالیه اقتفادن ایلری کلمه‌دیکی دینه بیلور.

عثمانلی کتاب مجلرینك شیخی، فنون غربیه‌نك لسانمزه نقلنده‌ده خدمات برکزیده‌سی سبقت ایدن کاتب چلبیٔ مرحومدر.

کاتب چلبی «میزان الحق فی اختیار الحق» آدلی رساله‌سنده شویله: «... قرق بشده (١٠٤٥) دونوب درونی صدقله نیت وبووجهله تصحیح توجه وعزیمت اولندیکه: اون ییل قدر زمان، اوقات سفر وحرکتده کچوب نیجه جنکلر ووقعه‌لر کوریلوب حج وغزا مصلحتی تمام اولدی. «رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر» فحواسی اوزره من بعد راه کلبده تعبه نفس نفیسی توطین وعلم شریف

تحصیلنه بقیهٔ عمر عزیز تعیین اولنوب رزق مقدر اسباب علمه خرج وصرف اولنمق مقرر قلندی. بونیتله استانبوله کلدکده حلبده اقامت اثناسنده صحاف دکاننك کتابلری کوریلوب الهام الهی ایله (اسامیٔ کتب) تحریرینه شروع اولندی. استانبوله کلوب علی طریق الارث برازمال انتقال ایلدکده میراث مالی کتابه و یریلوب حرص عظیم ایله اشتغاله شروع اولندی. قرق آلتیده اول کتابلره مطالعه میسر اولوب میل طبیعی حسبیله تواریخ وطبقات ووفیات کتابلرین تتبع خوش کلور ایدی. قرق یدیده کیرو اقربادن برمالدار تاجر وفات ومالندن برقاچ یوك آقچه انتقال ایدوب صدق عزیمت وخلوص طویت برکتیله فتح باب وسهولت اسباب میسر اولدی. تیسر الهی ایله تحصیل فنون سمتی مسخر اولوب میل طبیعی یه انتظام امر معاش امداد ایتمکین آز زمانده چوق مسافه ومنزل آلندی. مبلغ میراثك اوچ یوك آقچه قدرنی کتابه و یروب وباقیسیله تجدید منزل وتدبیر لوازم تأهل ایدوب ...» دییور. وبراز آشاغیده ده:

«اون سنه قدر زمان کیجه وکوندز اشتغال ایدوب بجد

كتب كورمك واكثر فنونی تتبع ایتمك میسر اولدی .
کاهی برکتاب کورمکه شوق دوشوب غروب شمسدن
طلوعه‌دك شمعه یناردی . کلال وملال کلمزدی . »

کاتب چلبیدن صوکره عثمانلی کتاب محبلری ایچنده
کسب اشتهار ایدن صدراسبق احمد وفیق پاشا مرحومدر.
مشار الیهك مطبوع کتبخانه‌لری دفترنده ۳۰۰۰ ی متجاوز
کتاب مقیددر . ایچلرنده پك نادر وعاتایکانه کتابلر
وار ایدی .

متحلی بولندقلری خصائل جمیله‌دن بریسیده حامی ٔ
علوم وفنون عنوان جلیلی اولان شهریار عالیتبارمز
سوکیلی پادشاهمز افندیمز حضرتلرینك انافس آثار ایله
مملو برکتبخانهٔ همایونلری بولندیغی مسموع کمترانهم
اولدیغی کبی سائر امثالنه بحق فائق اولان (کتبخانهٔ عمومی)
دخی جملهٔ مؤسسات همایون ملوکانه‌لرندن اولمغله ذات کروبی
صفات ملکداریلری دخی جد اعلالری مثللو « سلطان
محبان کتب ومحییٔ علم وادب » عنوانیله دخی مبجلدرلر .

مجانين كتب

علوم وفنونك ترقی ایتدیکی مملکتلرده جنت کتب دینلن بر خستەلق کورولمکدەدر .

بو خستەلق میلادك اون آلتنجی عصرنده معلوم اولمش والك زیاده انکلیزلرده کورولمکده بولنمشدر . وقتیله بو خستەلغك یونانستان ورومەده بولندیغیده کورو - لمکدەدر . (لوسیەن) ك کتابخانه تشکیل ایدن برجاهله یازدیغی رسالەده « اصلا استفاده دوشونمیەرك استفاده ایتمکه قابلیتی اولمدیغی حالده بویله برمراقه دوشمەسنی موجب تعذیر وتحذیر بولیور .

ایکنجی عصر میلادیدن بری کتابلرك عددی چوغالدقجه کتاب دلیلری‌ده آرتمغه باشلادی .

کتابلرك اندر ویکانەسنه مالك اولمق ایستەینلرك کیفینی بوزان طباعت بوعلتەچاره اولمقدن زیاده مقدارلرینی آرتیردی .

کتاب دلیلری ، کتاب محبلرینه بکزه‌مزلر . بونلر یالکز کتاب طوپلامق ایسترلر . بونلرله مثلا پوسته پولی ، قوندره ، چوبوق ، صـفه ، یومورطه طوپلامه مراقنده اولانلر آراسنده برفرق یوقدر .

کتاب دلیلری کتـابك مندرجاتنـه هیچ اهمیت ویرمزلر . بونلر کتـابك قیمت مادیه وندرتنه باقارلر . مثلا تورات طوپلایان کتـاب دلیلری ۱۵۹۰ سـنه‌سی پاپاپشنجی (سیکت)ك نظـارتیله رومه‌ده طبع ایدیلن وبرچوق ترتیب سهولرینی حاوی اولان برکتابی آرارلر . بونك سببی‌ده پاپانك کتاب نهایتنه علاوه ایتدیکی برتنبیهده کتابه، قلم قاریشدیرانلری آفاروز اتیمه‌سی حسبیله خلقك استهزاسنی موجب اولمسی وصوکره بوکتابك ینه پاپانك امریله طوپلانوب محو ایدیله‌رك یالکز برقاچ نسخه‌سنك قورتلمه‌سی‌در .

ایشته شو سبب بوکون اوکتابك بردانه‌سنی ۱۲۱۰ فرانقه چیقارمشدر .

محبان کتب محبتلرینی افراطه واردیررلرسه کتـاب

دلیسی عنواندن کندیلرینی قورتاره مازلر . مثلا انکلیز-
لردن لورد (اسپنچر) برسنه روماده مطبوعات قدیمه
طوپلایه رق نه واتیقان سرایی ونه ده رومه نك عالی ومشهور
اولان آثار نادره ومقبوله سنی تماشا ایتمه دن مملکتنه
کیتمشدر (١٤٧٣) . کتاب دلیلری کیمسه یه کتاب اعاره
ایتمز . کیمسه نك کتابندن مطالعه ایتمز . کتابخانه لره
کیرمزلر . دلامبر هیئت کتابی دلیلرندن بریسنی نقل ایدرکه
بوذات هیئتدن حرف واحد بیلمز ، نه کندیسی اوقور
ونه ده کیمسه یه عاریت ویرر ایمش . « سن سیمون »
خاطراتنده قونت استره اسمنده برحریفك ٥٢٥٠٠ جلده
مالك اولدیغی حالده اوقومق بیلمدیکنی بیان ایدر .

بوکتاب دلیلری جنتده پك ایلری کیتدکلرندن
حقلرنده شاعرلر پك چوق هجویه لر سویلمشدر . احتمالکه
سعدینك سوزی ده بونلر حقنده اوله . کتاب دلیلکی
پك ایلری کیدر برهوای جنونانه در . مجانین کتب
کندیلرینه محابیب قلوب ایدندکلری شیلری ایچون پاره
وشدت کبی فداکارلقلردن چکنمزلر . اك مقتصد آدملر

بیله بومراق سائقه‌سیله اتلاف نقوددن کندیلرینی آله‌مازلر. مارکی دو بلاندفورت ۱٤٧١ سنه‌سی مطبوعاتندن (ده‌قانه‌رون) ك براثری ایچون ۱۸۱۲ سنه‌سی (دوق- دوروکسبورغ) ك ترکه‌سنده ۵٦۵۰۰ فرانق ویرمشدرکه شمدی‌یه قدر بوقدر غالی بربها ایله هیچ برکتاب صاتلمامشدر .

کتاب مزایده‌لری کتاب دلیلری ایچون اك بیوك فرصتلردندر . کندیسنه برکتابی دکیشدرمکدن امتناع ایدن برکتاب دلیسنه کندیسی کبی بردیکری « انشاالله ترکه‌کزدن آلیرم ! » دیمشدر .

بو دلیلکدن استفاده‌ایدن اصناف‌ده واردر . بونلر کتب غریبه ونادره آلیم صاتمی ایله اشتغال ایده‌رك اربابنه مخصوص فهرستلر نشر ایدرلر .

کتاب دلیلری کتابلره پاره ویرمك وکتاب آرامق ایچون اتلاف نقود ووجودده قالمازلر . بونلر ناموسلرینی‌ده تهلکه‌یه قویارلر . انکلیز لوردلرندن « سیر ادوارجران » کتاب سرقتیله شهرت آلمشدر . برکره (نورتجرلاند)

شاتوسندن کتاب چالارکن قاریسی اوستنه وارمش وبرکره‌ده پارسده السنهٔ متعدده باصلمش برانجیل چالارکن یاقه‌یی اله ویره‌رك ایکی سنه حبسه محکوم اولمشدر .

لیبری اسمنده برحریف ماسبقلرینه مسابقت ایده‌رك پارس کتبخانه‌لرینك هپسندن یازمه کتب نادره ومحرره سرقت ایله اجنبی مملکتلره صاتمشدر .

بارسلونه کتابجیلرندن (دون ونسانت) اسمنده بریسی یکانه ظن ایدیلن برکتابك مزایده‌سی مناسبتیله رفیقنه سؤ قصد ایتمشدر (١٨٤٢) . حال بوکه صوکره اوکتاب یالکز برنسخه‌دن عبارت اولمیوب پارسده برایکی دانه دها بولندیغی محاکمه اثناسنده میدانه چیقمشدر . ینه بوکتابجی کنج برپاپاس ، المانیالی برشاکرد ، براسپانیول شاعری ایله صاتدیغی کتابلری کیری المق ایچون طقوز محب کتب تلف ایتمشدر . اعدامه محکوم اولدیغی زمان کتابلرینه طوقونلمقسزین بارسلونه کتبخانهٔ عمومیسنه تسلیم ایدلمه‌سنی وصیت ایتمشدر .

ایشته کتاب دلیلکی موقع ومزاجه کوره برطاقم افعال ناموس شکنانه وجنایاته سبب اولمقده‌در .

تقدمهٔ آثار

برطاقم کتابلری حکمداران عظام ، مشاهیر واحبا نامنه تقدیم ایله حمایت وصحابتلرینی التزام ایتمکدن عبارت اولان دأب مؤلفین هریرده وچوقدن بری جاریدر .

مؤلفین عثمانیه یازدقلری کتابلرك مقدمه‌لرنده عهد عالیسنده بولندقلری سلطان ذیشانك اوصاف حمیده وخصائل جلیله‌سنی یادوتعداد ایده‌رك حمایهٔ شهریاریلرینی استرحام ایدرلر . عادتا آثار مهمه میاننده بودأب دیرینه رعایت ایدلمه‌مامش براثر بولنه‌ماز .

بعض مؤلفلرده اثرلرینی وقتلرینك ، مشایخ اسلام وصدور عظامی نامرلرینه وسائر وزرایه اهدا ایدرلر .

مؤلفلردن اوغللری نامنه‌ده اهدای اثر ایدنلر واردرکه نابینك خیریه ووهبینك لطیفه‌سی بوقبیلدندر .

فرانسه شعراسندن (قورنه‌ی) « هوراس » نام اثرینی مالیوندن مونتورونه اهدا ایتمش وبوحرکتی ایله براز آقچه قوپارمق کبی برقبالق کوسترمش اولدیغی‌یك مشهور وحتی زمانتجه بوحرکتی ایله شاعر شهیر منفور اولمشدر .

کتبخانه

انسانلر آراسنده نظماً ونثراً یازی یازمق انتشـاره باشلادیغی کوندن اعتباراً کتبخانه تأسیسی فکری حاصل اولمشدر . زادهٔ طبیعت اولان علوم وفنون مقتضای طبیعته تبعیته مجبور اولدیغنـدن مدنیت ده کونش کبی شرقدن طوغمش وقرون اولی دیدیکمز دوردن اولجه بلکه ده هند وچینی تنویر ایلمش اولدیغندن بو ایکی قطعه ده کی مؤسسات علمیه سائر مملکتلردن دها قدیم وزنکیندر .

هند وچینك تاریخندن زیاده بزه آق دکز حوضه سنده کی اقوامك تاریخنی بیلمك اهمدر ، او سببله اورالرك احوالندن براز بحث ایده لم :

وقتیله طوپلانیله بیلن یازی مجموعه لری مقدس طانیله رق معبدلرده برموقع احترامده صاقلانور ایدی . نینوا وبابل خرابه لرنده مقدس متنلر ، هیئت جدوللری ، مباحث تاریخیه

صرف ونحو رساله‌لرینی حاوی‌مینالی طوغله‌لر بولنمشدر . قویونجق حصارنده بولنان‌وقرال (آسوربانیپال)طرفندن جمع وحفظ ایدیلن بوطوغله‌لردن بولنانلر انکلتره‌موزه‌سنه نقل ایدیله‌رك بواسکی دولتك‌تاریخ ومدنیتی کشف‌ولسانی حل‌ایدلمشدر . بوطوغله‌لردن آزچوق عبادتخانه‌لر خرابه‌سنده‌ده بولنمشدر . فراعنهٔ مصریه‌دن بیوك رامسس جمع ایلدیکی برکتبخانه‌یه (طب روح) اسمنی ویرمشدر .

کتبخانه‌عنوانه‌لایق برمحل‌ابتدا آتنه‌ده(پیزیستراتید) طرفندن تأسیس ایدلمش واغلب اعماله کوزه ایرانیلرك هجومی زماننده محو اولمشدر .

یونان کتبخـانه‌لرینك اشهری ایکیـدر : بری برغمه ودیکری اسکندریه کتبخانه‌لریدر . برنجیسی میلاددن‌اوچ عصر اول‌قرال (آطال) طرفندن‌تأسیس ایدلمش‌وصوکره اسکندریه‌یه نقل اولنمشدر . اووقته قدر کتابلر (ابردی) دنیلن (پاپیروس) یاپراغی ویاخودمشین اوزرینه‌یازیلیرکن برغمه‌ده دری‌یی ترشه‌یه تحویل ایتمك‌اصولی‌بولنمشدر .

اصل كتبخانه‌لرك مشهوری ایكنجیسی اولان اسكندریه كتبخانه‌سیدر . بودار كتب میلاددن ٢٨٣ — ٢٤٧ سنه اول بطلمیوس صوتر ویاخود اوغلی فیلادلف طرفندن تأسیس ایدلمشدر .

حاوی اولدیغی كتابلرك عددنجه اختلاف واردر . بعضیسی ٥٠٠٠٠٠ برطاقمی‌ده ٧٠٠٠٠٠ دییورلر . فقط كتابلرك مقداری پك‌ده انسانی اعجاب ایده‌جك درجه‌ده دكلدر ؛ زیرا بونلرك ایچنده برچوق مكرر كتابلر بولندیغی كبی قوغه‌لق یاپراقلری اویله بزم بیلدیكمز كبی جسیم جلدلر تشكیلنه قابلیتلری اولمدیغندن بر كتاب برچوق جلد نامیله طومارلره تقسیم ایدیلور ویاخود برطوماره بر رساله صیغشدیریلور ایدی . بناء علیه بوكون اوروپانك ولایت مركزلرنده بولنان اوفاق كتابخانه‌لر قدر بیله زنكین دكلدی .

اسكندریه كتبخانه‌سی موزه‌نك برقسمنی اشغال ایدردی . موزه دنیلن یر بر كتبخانه ، برمطالعه خانه ، برآلاتخانه ، نباتات باغچه‌سی ، نادر حیوانلره مخصوص بریر ،

مصر قرالی طرفندن معاشلی علمانك اقامتنه مخصوص بر دائره‌یی حاوی بیوجك بر کتبخانه، موزه وانجمن دانش ایدی .

اسکندریه‌نك حاوی اولدیغی ایکی مشهور کتبخانه‌نك حضرت عمر (رضی‌اه عنه) طرفندن تخریب ایدلدیکی حقنده برطاقم جاهللر طرفندن برروایت اویدرلمش وحتی بوروایت ابن خلدون کبی محققلر طرفندن تصدیق ایدلمش ایسه‌ده، اوروپا علماسی طرفندن ایدیلن تحقیقات‌موشکافانه بونك اصلسزلغی اثبات ، ایله دردنجی عصر میلادیده خرستیانلر طرفندن محو ایدلدیکی اثبات اولنمشدر .

یونانیلردن صوکره کتابخانه ترتیبی مراقی رومه‌لیلره کچه‌رك قیصر آغستوس طرفندن رومه‌ده مکمل بر کتبخانه تأسیس ایدلمش وصوکره بومراق تعمم ایده‌رك هرشهر وحتی هراوده برطاقم کتبخانه‌لر احداث وجمع ایدلمشدر .

فقط بوآثار مدنیت‌ده رومه اوزرینه هجوم ایدن باربارلرك اجرا ایتدکاری تخریبات‌ایله محو اولدی‌کیتدی .

اوروپاده هرکسك یکیدن علمه مراق صالدیرمه‌لری

اوتجی عصر میلادیدن صوکره یعنی اوروپانك چیلغنجه-
سنه اهل صلیب محارباتنه قالقشه‌رق اراضی مقدسه یه
هجوملرنده اوراده کوردکلری ترقیات اسلامیه‌یی تقلید
سائقه‌سیله وقوعه کلمشدر .

یازمه کتابلرك بهالیلغی وفرنکلرك هنوز یازی‌یه
آلیشه‌مامه‌لری حسبیله کتابلر دارالفنونلره مربوط
کتابخانه‌لرده بولندیریلور وبونلردن چیقان ومناصب
دولتده ترقی ایدن ذواتك اعانه‌لریله خطاط وناسخلره
پاره‌لر ویریله‌رك کتبخانه‌لرك مقدارکتبی آرتیریلور ایدی .

بوکتبخانه‌لر ایکی دائره‌یی حاوی بولنوردی .
بریسنده اك زیاده مراجعت ایدیلن کتابلر بولندیریلور
ایدی . بوطرفك کتابلری زنجیرلرله رحله‌لره باغلی
اوله‌رق هرکس مطلقا اوراده بونلری اوقور وبویله
برکتابك یرندن اوینامه‌سی بیله‌یك کوج اولور ایدی . ایکنجی
قسمنده نادراً مراجعت ایدیلن وعددلری چفت اولان
کتابلر بولنور ایدی . بوکتابلرك آلتنده قیمتی محرر
اولوب عاریت آلانلردن اومقداره رهن ویاسند آلنور

وفقط استنملدیکی قدر حفظنه مساعده ایدیلور ایدی . کتابخانه‌لره کتابلر شمدیکی کبی آرقه‌سی دیشاری کلمك اوزره قونلماز ایدی . بوسببله کتاب جلدلرینك آرقه‌سنه نه اسم ونه‌ده براشارت وضع ایدلمز وحتی سوسنه بیله اهمیت ویرلمز ایدی . کتابلر دولابلره یاتلامه‌سنه یاترلدیغندن کتاب اسملری اوراره یازیلور ایدی . بزم عثمانلی کتبخانه‌لرنده کتابلره جلددن ماعدا برده محفظه کچیریله‌رك کتابك اسمی محفظه اوزرینه یازیلور ایدی .

برده زمانمز کتبخانه‌لرینه باقه‌لم ،

فرانسه‌ده ٥٠٠ کتابخانه وبونلرده درت میلیون بش یوز طقسان سکز بیك کتاب واردر . بونلرك ١٣٥٠٠٠ جلدی یازمه‌در .

آوستریاده ٥٧٠ کتبخانه وبونلرده ٥٤٧٥٧٩٨ جلد کتاب واردر . خریطه‌لرله یازمه کتابلر بوحسابدن خارجدر .

پروسیاده ٣٩٨ کتابخانه وبونلرده ٢٦٤٤٥٠ کتاب وار . بونلرك ٥٨٠٠٠ جلدی یازمه‌در .

انکلتره‌ده ٢٠٠ کتابخانه وبونلرده ٢٨٧١٤٩٥ کتاب بولنیور . ایچلرندن ٢٦٠٠٠ جلدی یازمه‌در .

ايتاليادە ٤٩٣ كتابخانەواردر. بونلردە ٤٣٤٩٣٠٠ كتاب وار. بونلرك ٣٣٥٠٠ عددی ال یازیسیدر.

روسیەدە ١٤٥ كتابخانە ایچندە ٩٥٢٠٠٠ كتاب بولنیور. بونلرك ٢٤٣٠٠ جلدی یازمەدر.

باویرادە ١٦٩ كتابخانە ایچندە ١٣٥٨٥٠٠ كتاب وار. ایچلرندن ٢٤٠٠ ی یازمەدر.

فقط هر حالدە پارسك ملی كتابخانەسی: ٢٠٧٨٠٠٠ كتابی حاوی اولدیغندن دنیانك اك زنكین كتابخانەسی دیمك اولور.

شمدیدە مشهور كتابخانەلرك موجودینی بیلدیرەلم:

پارس	٢٠٧٨٠٠٠
لوندرە	١٠٠٠٠٠٠
مونیخ	٨٠٠٠٠٠
برلین	٧٠٠٠٠٠
ویانە	٤٢٠٠٠٠
انكلترەدە اوقسفورد دارالفنونی	٣٠٠٠٠٠
هایدلبرغ دارالفنونی	٣٠٠٠٠٠
انكلترە موزەسی كتابخانەسی	٢٠٠٠٠٠

قرائت عموميه

وقتيله عربلرده ، روملرده ، رومه‌ليلرده مؤلفلر ، شاعرلر آثار نثريه وشعريه‌لريني عمومه اوقورلردی . حتی مؤرخ هرودوت طقوز كتابنی خلقه اوقومشدر .

رومه‌ده قيصر آغستوس زماننده بوقبيل قرائتلر پك ايلری واردرلدی . هريرده هردرلو اثرلر اوقونوردی . حتی آغستوس ، قلود ، نه‌رون بيله بوكا هوس ايتمشلر ، و (سه‌نك) لك تراژديالری كبی برچوق اديبلر محضا عمومی يرلرده اوقونمق ايچون اثرلر يازمشلردر .

عربلرك زمان جاهليتنده ايسه سوق عكاظ دينلن يرده ادبا ، شعرا تنظيم ايتدكلری خطبه وشعرلری اوقورلردی .

اسلاميت قرائت عموميه‌يی عادتا تشويق ايتمش وحتی استماع قرآن عظيم الشان بزه فرض اولمشدر .

منظومهٔ مولد شریف ومعراجیه‌لر حالا مواجههٔ جماعتده اوقونور . سوریه وسائر بلاد عربیه قهوه خانه‌لرنده عنتر . عوج بن عناق وسائره خرافات اوقویانلر وبوصورتده پاره قازانانلر واردر . وقتیله یکی چری اورطه‌لرنده اوقونمق اوزره بطالنامه وسائر مغازی کتابلری تدوین ایدلمش ایدی . حالا آناطولی ایچنده قیش کیجه‌لرینی کچیرمك ایچون کرم وعاشق غریب کتابلری اوقوتدریلور .

استانبولمزده بیله‌احبا وعائله‌لر آراسنده خوش‌وقت کچیرمك ایچون تاریخ ، سیر وسائر آثار قرائت ایدیلور .

انکلتره وآمریقاده عمومی قرائت اصولی حالا جاریدر . بونی کندیسنه صنعت ایدننلردن خیلی پاره قازانانلر واردر .

آوروپانك بیوك شهرلرنده علما و ادبا قونفرانسلر ویره‌رك خلقه علوم وفنونی اکلنجه صورتیله تدریس ایتمکده‌درلر .

وقتيله رومه ويونانستانده يمك زمانلرى كتاب اوقومه‌يه مأمور اسيرلر وار ايدى .

زمانمزده فرنك مكتبلرنده جزايه مستحق اولان شاكردان، ارقداشلرى يمك يركن كتاب اوقومقله جزا ايدلمكده‌در .

حفاظ کتب

کتابخانه‌لرده کتابلرك حسن محافظه‌سنه مأمور ذواته حافظ کتب دیرز .

الك اسکی حافظ کتب (فالر) لی ده متریوس درکه اسکندریه کتابخانه‌سنك تنظیمنه مأمور اولمشدر . رومه‌ده‌ده آزینیوس پولیون ، وارون ، صرفیوندن ملیومه‌لیسوس ، لوچیوس هیژین کبی ذوات کسب شهرت ایتمشدر . قرون وسطاده حافظ کتبلر قراللر ، پاپالر ، دسپوطلرك اوامرینی تحریر وارسال ایدرلردی .

حقیقةً حافظ کتبلك وظیفه‌سی پك قولای ایفا اولنور خدمتلردن دکلدر . چونکه برکتابخانه ترتیبی تصنیف علوم کبی پك نازك ومهم معلوماتی ایدنمکه متوقفدر .

علم اسامیٔ کتب

مادی ویا عقلی اوله‌رق کتابلری تعریف وصنفلره تقسیم ایدن علمه « اسامیٔ کتب » دیرلر .

بوعلمی برچوق قسملره تقسیم ایتمشلر وازجمله بری کتابلرك صرف ماهیت ادبیه ویا قیمت فنیه وعلمیه‌سی نقطهٔ نظریله ودیکری‌ده یالکز بهاسنه کوره ایکی‌یه آییر-مشلرسه‌ده بوتقسیمات طوغری دکلدر . بوعلمده الڭ زیاده شایان اهمیت اولان اوچ شیدر ؛ برنجیسی علم اسامیٔ کتبك اصولی ، ایکنجیسی کتابلرك تعریف وتوصیفی ، اوچنجیسی‌ده فهرستدر .

بوعلمك فائده‌سی اوته‌دن بری تقدیر ایدلمش ایسه‌ده حالا کندیسندن بکله‌نیلن منفعتی ویره‌جك قدر توسع وانتشار ایده‌مه‌مشدر .

بوعلمك شوتعریفنه نظراً صحافلرك کتاب جدوللریله

کتابجیلرك اسامی کتب دفترلری، کتبخانه دفترلری هپ بوعلمه عائد جدوللردندر .

وقتیله مطبعه اولمدیغندن اسامی کتب علمنه احتیاج یوق ایدی : یالکز کتبخانه فهرستلری وار ایدی .

اسامی کتب اصولنه دائر ابتدا کتاب تألیف ایدن «گسنر» نامنده بر ذات اولوب ١٥٤٥ سنه‌سی بونك ایچون تألیف ایلدیکی برکتابده بالجمله علوم وفنونی ایکی صنفه تقسیم ایتمشدرکه برنجیسی علوم اعدادیه ایکنجیسی علوم مثبته‌در . بوهر ایکی قسمك ده اقسام وشعبه‌لری واردر .

علوم اعدادیه ویا ابتدائیه‌نك تقسیماتندن برنجیسی تکلم شعبه‌سیدرکه : « صرف، نحو، منطق، مناظره، بدیع، بیان، شعر وعروض » فنلرینی ؛ ایکنجیسی ریاضیه که : « حساب، هندسه، موسیقی، هیئت، نجوم » علملرینی ؛ حاوی ایدی که بوایکی شعبه هرکسه الزمدر . شعبه‌لردن بری ده مزیناتدرکه صاحبلرینك علمنه وکندیلرینه زینت اولور : تاریخ، جغرافیا، فال، حقه‌بازلق کبی، برشعبه‌ده ماکنه‌یه متعلق علومدر .

علوم مثبته‌ده حکمت طبیعیه، حکمت مابعدالطبیعه، علم مذاهب وادیان، اخلاق، علوم اداره، سیاسیات، حقوق، طب، علم دین .

عثمانلولردن‌ده بو علمه مراقلی برطاقم ذوات یتشمشدر؛ شوراسی غریبدرکه، بو علم اوروپاده مطبعه‌لرك اختراعندن صوکره رواج بولدیغی حالده بزده آندن اول یتشمشدر . ازجمله طاش کوپریلینك «مفتاح السعاده» سنده علوم وفنونی معلومات بشریه‌نك درت صورتنه کوره درده تقسیم ایتمشدرکه، بو قسملرده خط، نطق، فکر، قانوندر . علوم ادبیه ولسانیه ایله تاریخ قسم ثانیده؛ ریاضیات، حکمیات قسم ثالثده؛ علوم دینیه وقوانین قسم رابعده داخلدر .

کاتب چلبی نامیله شهرتشعار اولان مصطفی افندی مرحومده علم اسامئ کتبه دائر عربجه «کشف الظنون عن اسامئ الکتب والفنون» دیه بك کوزل ایکی جلد براثر یازمش وحتی بو کتاب، اوروپاجه‌ده مقبوله کچه‌رك لاتین وانکلیز لسانلرینه ترجمه ایدلمشدر . [*]

[*] کاتب چلبی مرحوم میزان الحقده کشف الظنونك نصل تألیف ایدلدیکنی شویله حکایه ایدر .

كتابلرك نصل بر ترتيب اوزره بيـانى لازم اولديغنه دائر برچوق مناقشات ومباحثات موجوددر .

كتابخانه وكتابجى فهرستلرينه كلنجه بونده اوچ ترتيب وارد خاطر اوليور . برنجيسى كتاب اسملرينك اساس اتخاذيله حروف هجا اوزره ترتيبندن ؛ ايكنجيسى مؤلف اسملرينى حروف هجا ترتيبى اوزره صرەليوب يانلرينه تأليفلرينى يازمقدن، اوچنجيسى شعبات فنونه كوره كتابلرى آييرمقدن عبارتدر .

اكثر كتاب اسملرى او كتابك نەدن بحث ايتدكلرينه دلالت ايتمدكلرى جهتله بر باقشـده موضوعلرينه انتقـال ايدەمەمك محذورى واردر .

« ... واسامئ كتب بوزمانه كلنجه كوريلوب مطالعه اولنان تواريخ وطبقات كتابلرندن محللرينه نقلندن غيرى بشخصه الدن كچن كتابخانەلرك نيجه بيك جلد كتابى ويكرمى سنەدن برو صحافلر آقيدوب كتورديكى كتاب جمله يرلرينه يازيلوب موضوعات علوم كتابلرنده مسطور اولان اوچ يوزدن زياده فن دخى حروف ترتيبيله محلنه نقل اولندى . نيجه مباحث ومسائل غريبه يازلدى كه آنكله جمله علوم وكتبه علم اجمالى حاصل اوله و بوكه «كشف الظنون عن اسامئ الكتب والفنون » نامى قونوب .... »

اسامیٔ مؤلفینه کوره ترتیبده‌ده ینه او محذور باقی ایسه‌ده برمؤلفك مجموع آثاری نه‌لردن عبارت اولدیغی آکلاشلمق فائده‌سی واردر .

تتبع ایچون تقسیمات فنیه قبول اولنه‌رق هرفنه متعلق کتابلر مؤلفلرینك اسامیسی هجا ترتیبنده اساس اتخاذ اولنورسه پك مفید براصول اولمش اولور .

ممالك شاهانه‌ده علوم وفنونك مبدأ ترقیاتی دور دلارای حضرت پادشاهی‌یه مصادف اولدیغندن علم اسامیٔ کتبك اصولنه دائر هنوز کتابلر تدوین ایدلمدی ایسه‌ده استانبول کتبخانه‌لرندن اکثریسنك فهرستی نشر اولندیغی کبی کتابجیلرمزده نشرینه وسطت ایلدکلری کتابلر حقنده اسامیٔ کتب دفترلری نشر ایلمکده‌درلر .

اوروپاده اسامیٔ کتب علمنه فوق العاده اهتمام اولنه‌رق اصولنه فهرستلرینه وسائرەسنه متعلق برچوق کتابلر وغزته‌لر نشر ایدلدیکی کبی هرفنه متعلق آیریجه اسامیٔ کتب تدوین ایدیلیور .

کتابجیلق

ازمنهٔ قدیمه‌ده کتابجیلر ، کتاب یازانلر وناسخلر ایدی . آتنه کتابجی دکانلرینه ایشسزلرله عقلا طوپلانور ایدی . مؤلفلر بودکانلره کله‌رك کتابنی اوقور وصحاف افندی‌یه بکندیررسه اوده کتابنی استنساخ ایچون لازمکلن مصارفی درعهده ایدر ایدی . کتابلر اوللری پك بهالی اولوردی ؛ ترشه استحضاری اوکرنلدکدن صوکره ایسه براز اوجوزلدی . اکثریا طلبه معلملرینك کتابلرینی مطالعه ایچون استنساخ ایدرلردی .

زنکینلر کتاب قوپیه ایتمك اوزره اسیرلرینی تعلیم ایدر وبوسایه‌ده جسیم کتابخانه‌لر ایدینورلردی . اووقتلر کتاب تجارتی ، بالخاصه اسکندریه‌ده ، پك رواجده ایدی .

رومه‌ده جمهوریتك آواخری وایمپراطورلق زمانلرنده حال بویله ایدی . کتاب استنساخ ایتدیروب صاتان کتا-بجیلر بتون محله‌لره یاییلمش ایدی . دکانلرینك اوکی

صاتیلق کتابلرك اعلانی ایله مستور وکتابلر رافلرده کمال اهتمامله تنظیم اولندقلرندن حسن حالده منظور ایدی . کتـابجیلق حقنده معلومات مفصـله ویرن (مارتیال) زماننده کتابلر اوجوزایدی . بونلردن مؤلفلرك آزچوق استفادۀ معنویه‌لری اولدیغی مظنوندر . کتابجیلریکی کتابلری ایمپراطورلغك هرطرفنه کوندررلردی . صحافلق تمامیـله سربست ایدی .

خرسـتیانلر عقـائد دینیه‌یه متعلق برچوق کتـاب طوپلارلردی . انطاکیه پسقپوسی لوسیه‌ن ، سن ژه‌روم وسائره‌نك برچوق ناسخلری اولوب اونلره کتاب یازدیرر وحتی بو خصوصـده قادینلر بیله قوللانیلوردی . فقط برطرفدنده کتـابلری آلت اوست ایتمـك ومناسبتسز برحاله قویمقدنده چکنمزلردی . بوسببله کلیسا ومناسترلر کندی ناسـخلرینی نظـارت آلتنده بولندرمه‌یه مجبور اولدیلر . صوکره فنون وتعلیم اماکن دینیه‌ده مجتمع اولمه‌یه باشلادی . بناءً علیه کتابجیلر واسطه‌سـیله کتاب تجارتی قرون وسـطاده ، کلیاً قالقـدی . عربلرك دور فتوحاتی

زماننده پاپیروس تجارتی منع ایدلدی . ترشه بهایه چیقدیغندن اسکی کتابلر قازیلوب یرلرینه دین کتابلری یازلدی . بعض مناسترلرك فوق العاده اقدامیله برابر کتابلره ندرت کله‌رك بیوك سنیورلرده ، بیوك اماکن دینیه‌ده بولنور اولدی . اون‌اوچنجی عصره قدر حال بویله دوام ایلدی . او آرالق یعنی ١٢٧٥ تاریخ میلادیسنده کتابجیلق صنعتی فرانسه دولتنجه حمایه ایدلدی . اوروپاده کتابجیلق بوحالرده ایکن سایهٔ اسلامیتده بغداد ، شام ، حلب ، قرطبه ، سیجلیا ، اندلس ، بخارا ، شهرلری وبونلرك بولندقلری اقلیملرده برچوق کتابخانه‌لر ، صحافلر ، مدرسه‌لر کتابلرله طولی ایدی . حالا کاتب چلبی مرحوم معارف اسلامیه‌نك دور انحطاطنده کشف الظنون عن اسامیٔ الکتب والفنون آدلی اثر معتبرینی حلب صحاف چارشیسنده معاینه ایتدیکی کتابلر اوزرینه یازمشدر اوزمانلر اون‌دردنجی عصر میلادیده کاغد ایجادی ، اون‌بشنجی عصرده طباعتك اختراعی کتابجیلغه رواج ویردی .

پك قدیم زماندنبری ممالك عثمانیه‌نك اکثر بیوك

شهرلرنده وبالخاصه استانبولده بر «صحاف چارشوسی» واردر. بو صحافلر کتابلرك حسن خط، زینت وندرتنی بیلور وآکا کوره، مزایده طریقیله کتاب آلوب اویغون بها ایله صاتارلر.

بزده کتابجیلق صنعتی ایکی قسم اولوب بریسی یازمه کتابلر ایله طلبهٔ علومه لازملی کتابلرك آلیم صاتمی ایله اشتغال ایدرکه بونلره «صحاف» دینور. کتابجی دیدکلرمز ایسه مطبوعات جدیده ایله اشتغال ایدنلردرکه بونلر کندی حسابنه کتاب باصدیرانلردن یوزده یکرمی بش اسقونطو ایله امانةً کتاب آلوب صاتدقلری کبی مؤلف ومترجملرك اثرلرینی ده فورمه‌سنی عادتا یوق بهاسندن بر آلتونه قدر صاتون آله‌رق کندی حسابلرینه باصار صاتارلر.

زمانمزده کتابجیلق صنعتنك اك زیاده رواجی اولان مملکتلر انکلتره، فرانسه، آلمانیا وبالخاصه حکومات متفقهٔ آمریقادر. آمریقاده یالکز بر سنه‌ده بر کتابدن ۳۰۰.۰۰۰ نسخه صاتلدیغی چوق اولور. هر سنه ویبترك مبادئ قرائت نام اثرندن بر میلیون صاتیلور.

آلمانيـاده لايپچيق شهری بتون آوروپانك دارالكتبی صايلور .

بلاد متمدنه‌نك اكثريسنده كتابجيلق صنعتنه متعلق غزته‌لر بيله تأسيس ايدلمشدر .

كتابجيلغك برقسمی‌ده طابع وناشرلكدر . اوروپاده بوخدمتی ايفا ايدنلر اصحاب معلوماتدن ايسه‌ده بزم طابع افنديلرده ياخود آغالرده بويله بوحال تصور ايديله‌مز . بونلر مؤلفلرك شهرتنه نظراً اثرلرينه پاره ويرر وخلقه اوشهرتله كتابلرينی صاته‌رق استفاده ايدرلر .

اوروپاده طابع وناشرلر يامؤلفلردن وياخود ورثه‌لر-ندن كتابك حق طبعنی صاتون آله‌رق كندی حسابلرينه باصارلر . فرانسه‌ده ١٧٧٧ سنه‌سی جاری اولان برنظامده حق طبع مؤلفك حياتيله قائم ايدی . اوراده طابعلرله مؤلفلر آره‌سنده اجرت تحريريه وسائره‌دن طولايی خيلی اختلاف ظهور ايتمش وكوز نوری دوكه‌رك اثر وجوده كتيرن مؤلفلری حمـايه ايچون جمعيتلر تشـكيل ايدلمش ايسه‌ده كتابجيلرك سؤنيت وكندی منفعتلرينه اولان غيرتلری

بو تشبثلری منع ایتمشدر . ١٧٣٠ سنه‌سی لوندره‌ده تشکل ایدن حمایهٔ مؤلفین جمعیتی برخیلی اعانه آلدیغی حالده ینه طوپ آتمشدر . فقط هرحالده مؤلفلرك حقوقنی محافظه هردولته بروجیبه اولدیغندن بوکاده ایلروده برچاره بولنور ظن ایدیلور . اوروپادولتلری آراسنده مؤلفلرك وطابعلرك خارجاً حقوقنی محافظه ایچون برطاقم معارف معاهده نامه‌لری واردرکه اوعهدنامه‌لر موجبنجه فرضا بر آلمان برفرانسز مؤلفنك اثرینی ترجمه ایچون مؤلفنك رخصتنی آلمه‌یه وعیناً طبع ایده‌جك برطابعده اولکی طابعندن اجازت آلمه‌یه مجبوردر .

﴿ کتاب فالجیلغی ﴾

انسانلرك کشف استقبال هوسی معلومدر . هانکی شی واردرکه اویولده استخدامه قالقشلمش اولمسون ؟

کتابلرده انسانلرك بو آرزوسنی استیفا ایچون قوللا- نلمشدر . قرون وسطاده کتاب فالجیلغی یهودیلر آراسنده پك شایع ایدی :

توارات شریفی کیف ماالتفق آچه‌رق بیلمه‌سنی آرزو ایتدکلرینه مطلع اولمق ایسترلردی .

بوعادت بزده‌ده شایع اولمشدر . قرآن عظیم الشاندن تفأل ایدیلور ایدی .

تفأل ایچون سائر کتابلرك صحیفه بالالرینه‌ده بر طاقم آیات کریمه احادیث شریفه ، ویا اقوال مشهوره یازیلور ، کتاب آچیلدیغی وقت بونلردن معنالر استخراج ایدیلور . برده دیوانلر ، ازجمله دیوان حافظ تفألده پك زیاده شهرت آلمشدر .

حافظ دیواننden آچیلان فاللره دائر کتب ادبیه‌ده خیلی نوادر بولندیغی کبی شاعر کفه‌لی حسین افندی بوبابده برکتاب بیله قلمه آلمشدر .

کتب ممنوعه

رومه حکومت روحانیه‌سی کندی منافعنه مخالف اولان کتابلرك اوقونمه‌سنی منع ایتمش وبونلرك مؤلف واسملرینی حاوی Index نامیله فهرستلر نشر ایلمشدر .

بواندکسلر (فهرست) بری صورت قطعیه‌ده ممنوع اولان ودیکری قرائتی تصحیحه معلق بولنان کتابلری حاوی اولمق اوزره ایکی قسمدر . ۱۵۸۵ : ۱۵۹۰ پاپا کرسیٔ روحانیسنده اجرای حکومت ایدن بشنجی (سکست) زماننده بوقبیل کتابلری تدقیق ایچون برمجلس تشکیل ایدلمشدر .

بوندن اول قونسطنطین کبی ایمپراطورلر . پاپالر . «قونسیل» دینلن جمعیات دینیهٔ نصرانیه ، دین ایچون مضر عد ایتدکلری کتابلری منع ایدرلردی . فقط طباعتك انتشارندن صوکره پاپالق مقامی غیرتنی ، شدتنی آرتیرمغه باشلادی . ۱۵٤۳ سنه‌سی ایلك دفعه اوله‌رق ونديکده

کتب ممنوعـه فهرستی نشر ایدلمش وایرته‌سی بیل‌پارس مدرسهٔ دینیه‌سی تدقیق ایتدیکی کتب مضره دفترینی میدانه قویمشـدر ؛ ١٥٥١ سـنه‌سی بودفترك برده علاوه‌سی چیقارلمشدر .

کتب ممنوعه فهرستی کیتدکجه بیویه‌رك هانکی کتابك ممنوع اولدیغی عادتا بیلنمز درجه‌یه کلدیکندن اك خالص قاتولیکلر بیله بیلمیه‌رك کتب ممنوعـه‌یی اوقومق وحتی تقدیر ایلمك درجه‌سنه وارمشدر .

بوراده اوکتـابلردن بزجه مشهور اولانلرینی ذکر ایده‌جکـز : بالزاقك کلیات آثاری، به‌رانژه‌نك شرقی مجموعه‌سی، اوگوسـت قونتك فلسفه کتـابی، قوندیلاقك اثری، قوندورسه‌نك ترقیات فکریهٔ بشریه‌سی، قوکلین‌ك قاموس اقتصادی، (دیدرو) والکسـاندر دومانك آثاری، آنسیقلوپه‌دی، رهابیندن فلورینك کلیسا تاریخی، فونتنلك « عوالمك کثرتی حقنده مکالمه‌سی » ، ویقتورهوغونك سفیللر ونوتردام دوپاری، لافونتنك امثال وحکایاتی، لامارتینك ایکی اثری، برده بعض مؤلفلرك یازدقلری آثارك کافه‌سی

يعنى او آدملركناملرينى حاوى اولان كتـابلر بو دفترلره داخلدر .

وقتيله علماى اعلام علم منطق تدريسنى منع بيورمشلر ايكن حكما ايله معارضـه ايچون علم كلامك تدوينه لزوم كورلديكى زمان اوممنوعيتى الغا وحتى علم مزبورك تدريسى واجب اولديغنى بيان ايتمشلردى .

طلبهٔ علوم منحصراً خدمهٔ ديندن معدود اولدقلرندن ومدار اشتغاللرى مطلقا علم شريف اولمق لازم كلهجكى شبههسزدر . بناء عليه اساتذهٔ كرام طلبهلرينه ويردكلرى اجازتنامـهلرده منحصراً علوم دينيه ايله توغلى توصـيه وفلسفيات ايله اشتغالدن انلرى تنزيه ايدر .

احراق کتب

کتاب محبلکی ودلیلکنه قارشو برعادت دها واردرکه اوده کتاب یاقمه‌سیدر .

بوماده حقنده «لغات علمیه وفنیه» نام اثر مشترکمزده شو معلومات واردر :

«پك قدیم برزماندن بری ادیان واخلاقه منافی کتب ورسائلك احراقی خصوصی یونانیلر وروماليلر نزدنده مرعی‌الاجرا برقاعده‌در . وحدانیت باری‌یی شکه دوشورن (پروتاغوراس)ك آثاری میدانده یاقلدی . (انیتوخس اپیفان) یهودی کتابلرینی احراق ایتدیردی . (تبیر)زماننده (لابیه‌نوس)ك محرراتی احراقه محکوم اولدی . (طاقیا نوس ـ دیوقله‌تیه‌ن) ورفقاسی خرستیانلغه عائد کتابلرك احراقنی امر ایتدیلر .

کلیسانك حکمی جاری اولدیغی آوانده، رومه‌ليلردن زیاده، احراق کتبه اهمیت ویریله‌رك مؤلفلر کتابلریله

احراق اولندی . رفض والحادلرینه حکم ایدیلن (آریوس، آبه‌لار، آرنود، برسیا) نك آثارینی احراقله خوشنود اولنلدی . آرسطونك برچوق آثاری یاقلدی . (١٤٣٦ - ١٥١٧) اسپانیا باش وکیلی قاردینال (کیرخس) بش بیك قرآن کریم وتفاسیر شریفه وسائر کتب اسلامیه‌یی احراق ایلدی . دیکر جهتدن دفعاتله فرانسز قراللری ویاپارلمنتوس قراریله برچوق پاپانك اوامری احراق ایدلدیکی‌ده واردر . طباعتك شیوعندن صوکره کلیسا رهابینی وحکام سائر، اوروپاده کتابلر آرتدقجه شدتلرینی آرتیره‌رق برچوق اثرلری یاقدرمشلردر. بونلرك اسامیسنی تعداده کیرشمك اوزون اولدیغندن معروف اولان آثاردن بومحکومیتی قازانانلری یازاجغز :

هانری اتیه‌نك ، هرودوت تاریخنه یازدیغی شرح ، (پاسقال) ك ولایت مکتوبلری، فنه‌لونك تلماقی، اون سکزنجی عصر حکماسندن بابل، فره‌ره، ژان ژاق روصو، وولتر، ره‌نال، وولنه‌نك آثاری یاقلمش و ١٧٨٩ سنه‌سنه

قدر فرانسه‌ده برچوق کتب دینیه وحکمیه احراق ایدلمشدر . (پنیو) اسمنده برذات یاقیلان کتابلرك باشلیجه‌لری حقنده ایکی جلد برلغت کتابی یازمشدر !

کتابلر نه‌یولده تألیف ایدیلور ؟

کتـاب تألیفی پك کوج برصـنعتدر . اونك ایچون عربلر « من الف فقداستهدف » دیمشلردر . دنیاده هیچ برکتاب یوقدرکه ، قبول عامه‌یه مظهر اولسون ؛ الك ایی کتابلری بیله برصنف خلق تقدیر ایلدیکی حالده، اوته‌ده برصنف تنقید وحتی مؤاخذه ایدر .

اونك ایچـون نیجه اقتدار صـاحبلری اوقدر امك صرفیله اوکرندکلری علومه وفنونه دائر برشی یازه‌مه‌دن، اسملرینی اخلافه براقه‌مدن ترك دنیا ایدوب کیتمشلردر.

فقط اوقدرده قورقاق اولماملی . انسان ایی بیلدیکی ولسانده لزومنی کوردیکی کتابی یازمقدن چکنمه‌ملیدر. برشیء لایقیله اوکرنمه‌دن ویاخود اوکرندیکی حالده لزومنی وجداناً تصدیق ایتمه‌دن کتاب یازمه‌یه قالقمامليدر .

وقتیله علمای اعلام حضراتی محضا خیر وثواب ایچون کتاب یازارلردی . اسـکی مؤلفلردن چوغی تألیفلرندن

برمنفعت مادیه بکلمزدی . بعض معلملرك طلبه‌لرینه ویر-
دکلری درسلری شاکردان طوپلار ، برمجموعه‌یه یازار
وصوکره کندیسنه تقدیم ایله تصحیح ایتدیره‌رك اثرلو
وجوده کتیررلردی . حتی عربی کتابلرك چوغنك باش
طرفنده مؤلف حقنده « قال الشیخ العلامة افضل المتأخرین
وقدوة العلماء المحققین . . . » دیه یازلمشدرکه بویله اثرلرك
شاکردان طرفندن ضبط ایدلدیکنه شبهه براقماز .

بعض مؤلفلرك اثرلری‌ده وفاتلرندن صوکره چیقار.
بو ، خلقك مؤاخذه‌سنی طویمامق ایچون اختیار ایدلمش ،
برتدبیر احتیاطی اولسه کرکدر . برطاقم آدملرده اکابردن
شونك بونك نامنه اثرلر نسبت ایدرلر . «فقه اکبر» ایچون
امام اعظم افندمزك دیانلر اولدیغی کبی بونی انکار ایدنلرده
واردر . هرنه ایسه برکتاب تألیف ایدیله‌جکی زمان ابتدا
پلانی یاپیلور . یعنی اوکتابده نه‌لردن بحث ایدیله‌جکسه
اونلر صره‌سیله برکاغده یازیلور . واوبحثلر هانکی کتابلردن
آلنه‌جق ایسه یانلرینه قید ایدیلور . صوکره یازمه‌یه
باشلانور . هرحالده بوکتاب موجود اولانلردن ایی

اولمیدر . برده لسانمزده هیچ بولنمیان اثرلر واردر . طبیعی اویله‌لری ترجمه ایدیلور. ترجمه‌یه شایان سائر لسانده بر کتاب وارسه نه‌اعلا، اولمدیغی صورتده اوکا دائر بش‌اون کتاب ایدینله‌رك هپسنه باقیلور وهر برندن بکنیلن یرلر طوپلانور .

بعض کیمسه‌لرده وقتیله یاپیلان کتابلره شرحلر، حاشیه‌لر یازارلر . واقعاً شارح ومحشیلردن کوزل شیلر یازانلر واردر . بعضلری‌ده پك بوشنه اوغراشمش اولورلر . شرح وحاشیه یاپانلر اصل مؤلفك فکرینی آکلایه‌جق قدر اصحاب اقتداردن اولملی . متنك نره‌سی کوچ ومحتاج ایضاح ایسه اوراسنی شرح ایتملی . بعض شرح وحاشیه‌لر کوریلورکه انسان یازانه‌ده اوقویانلرده آجیر . فرض ایده‌لم که منطقدن برمتنه شرح یاپیله‌جق، آرتق اوشرحده متنك هرکله‌سنك صرف ونحوجه اولان تصریف واعرابنی یازمق عبثدر . منطق اوقویان اکر صرف ونحو بیلمیورسه، اوشرح سایه‌سنده اونلری اوکره‌نه‌مز . بیلیورسه اویله شرحه محتاج اولماز. شمدی

شارح، شرحنده متنك غوامضنی تفصیل وایضاح ایدرسه فائده‌لی برایش کورمش اولور .

حتی کاتب چلبی مرحوم «میزان الحق فی اختیار الاحق» نام اثرنده « مرحوم یحیی افندی « — درس دیرمیسکز وحاشیه‌لر مطالعه ایدرمیسکز ؟ » دیر ایدی . فقیر دخی « درس اوقورلر، لکن حاشیه التزامی نادر اولور » دیر ایدم؛ زیرا آداب فقیر هر کثرته جانب وحدتدن دخول واحاطهٔ کلیات ایله ضبط اصول ایدی . جزئیاته تقید وجربزه سمتنه التفات تضییع اوقات اولمق اوزره قرار ویرلمش ایدی . » دیر .

اسکی مؤلفلر محضا ثواب ایچون کتابلر تألیف ایدرلر وکندیسنه لزومی اولانلرده یازار ویا یازدیررلردی؛ طباعت چیقدی چیفه‌لی ایشلری دکیشدی؛ تألیف صنعت حکمنه کیردی . زمانمز مؤلفلری خلقك استفاده‌سندن زیاده ذوقنه خادم اثرلر یازمه‌یه باشلادی ؛ بو سببله رومان ورسائل موقوته چوغالدی . واقعا رومانلردن شایان استفاده وموجب عبرت اولانلری بولنیورسه‌ده، بوخده‌تی

تاريخ دها مكمل ايفا ايده‌بيلور . رسائل موقوته ويا لغت طرزنده يازيلان اثرلر ايسه بر بحث حقنده معلومات مكمله ويره‌مز . تخصص ايچون ارباب اختصاصك يازديغى جلدلره مراجعت لازمدر . حال بوكه اويله جدى اثرلره رغبت ايدن آز ! طابعلر طبعندن استغنا ايدر . مؤلفلرده يازدقلرى شيئى طبع ايتديرمك مجبوريتنده بولنور ؛ چونكه بوكون اك جدى براثرى استنساخ ايده‌جك وايتديره‌جك ذوات آزدر . معارفده ترقيمزى آرزو ايدنلر جدى كتابلره رغبت ايتمليدركه مطلوب حاصل اولسون .

برده هركسده بر كتبخانه ايدنمك فكرى ، يمك دولابى ايدنمك احتياجى قدر تعمم ايتمليدر . برده ايسه چوق آدملر بيلورم كه اكرتى كتاب آلمقله مطالعه احتياجلرينى دفع ايدر .

بونلرك بوحركتلرى ترقئ معارفه مانعدر . هركس كنديسنه لازم اولان كتابى صاتون آلمليدر . معارفمزك ترقيسنى آرزو ايدنلرده كيمسه‌يه كتاب ويرمه‌مليدر . لطائفدن اوله‌رق غزته‌نك برينه شويله برفقره يازلمشدى :

— مادموازل ، نه قدر چوق كتابلركز وار . شونلردن بردانه ويره‌جكزده اوقويوب كيرى ويره‌م ؟

— آه قرداشجغم ، بوكتابلر هپ شونلردن بردانه ويره‌جكزده اوقويوب كيرى ويره‌م ، ديه‌رك آلنمشدر ! !

بعض مؤلفلر كتابلرينى نشر ايلدكدن صوكره مطالعه‌سى آرتمه‌سى وسائر سببلردن طولايى كتابلرينى تصحيح ايدرلركه بوكا « تذهيب » ديرلر . متقدمينك آثارنده كوريلن اختلاف اكثريا بوتذهيب عادتندن ايلرى كلمشدر . بعضلرى‌ده اسكى كتابلرينى حاليله براقه‌رق يكيسنى يازار.

بو ايكى صورتدن بريسنك ترجيحى ايجاب ايدن حاله باغلى اولديغندن بوبابده برشى ديه‌ميز .

يالكز مؤلفلر ايكنجى دفعه ياپدقلرى اثرلرك برنجيدن دها ايى اولمه‌سنه دقت ايتمليدرلر .

ابن خلدون مشهور تاريخنك مقدمه‌سنده تأليف ايچون يدى شرط صايمشدركه شودر :

اولكيسى ، برعلمى موضوعيله استنباط وابواب وفصول اوزره ترتيب ، ياخود برطاقم مسائل ومباحثى استنباط

خصوصلريدركه ، بوكا برعالم محقق مظفر اولوبده نفعی عام اولمق ایچون بونی سائره ایصال آرزوسنده بولنمغین ، متأخرين اول فائده‌یه ظفریاب اولملری املیله اول علمی ودیعهٔ صحائف ایلر . نته‌کیم اصول فقهده واقع اولمشدرکه اولاامام شافعی ادلهٔ شرعیهٔ لفظیه‌ده تکلم و آنلری تلخیص ایلدی ؛ صکره فقهای حنیفه کلوب ، مسائل قیاسی استنباط واستیعاب ایلدیلر و آنلردن صکره کلنلر بو آنه‌دك منتفع اولمه‌دررلر .

ایکنجیسی، بودرکه برعالم محقق تألیفات قدمایه‌واقف اولوبده آنلری مغلق وعسیرالفهم بولمغله وفهمنه جناب حق آنی موفق ایتمکله اودخی تألیفات مرقومه‌ده عسرت چکه‌جك سائر کیمسه‌لره موفق اولدیغی مفهومات ومعلوماتی اظهار وایصال آرزوسنه دوشر، تاکه مستحقنه فائده متصل اوله . اشته بونوع تألیف دخی کتب معقول ومنقولك شرح وبیاننده برمسلك شریفدر .

اوچنجیسی، متأخریندن بری متقدمیندن فضلی مشتهر وصیتی آفاقه منتشر ومعتمد ومستند بر ذاتك کلامنده

برغلط وخطایه کسب وقوف وشك وشبهه‌دن عاری برهان واضح ایله بونی اثبات ایتمکله کندودن صکره کله‌جکلره دخی بونی ایصاله حریص اولمسیدر ؛ چونکه اولکی تألیفك انتشاری ومؤلفنك شهرتی وناسك کندویه وثوق واعتمادی حسبیله اول غلط وخطانك محو وتصحیحی قابل اوله‌ماز . بوجهتله اول عالم متأخر بونی تحریر ایله سائرینه بیلدرمك لازم کلور .

دردنجیسی . برفنك موضوعنه نظراً برطاقم مسائلی یاخود بعض فصولی ناقص اولمسیدرکه، بوکا مطلع اولان کیمسه فنك اکمالنی قصد ایلر .

بشنجیسی، برعلمك مسائلی ابوابنده مرتب ومنتظم اولمامسیدرکه، بوکا مطلع اولان کیمسه او مسائلی ترتیب وتهذیب ایله هرمسئله‌یی کندی بابنه وضع ایتمك استر .

آلتنجیسی، برعلمك مسائلی دیکر علومك ابوابنده متفرق اوله‌رق بولنمسیدرکه، بعض فضلا بوکا آکاه اوله‌رق اول فنك موضوعنی تعیین ومسائلنی جمع ایدوب برفن مستقل میدانه چیقاریر .

يدنجيسى . امهات فنون تواليفدن برى مطول وموريث كلال اولمسيدركه، مؤلف اولك مقصدينه خلل ويرمامك اوزره لازم اولنلرك حذفندن احتراز ايله مكرراتى وارايسه حذف واختصار وايجاز ايله اول تأليفك تلخيصى قصديله ديكر بركتاب تأليف اولنور » .

ترجمه

برلسانده بولنان برکتابی دیکرینه نقل ایتمك فائده‌لی وحتی الزم برخدمتدر .

فرانسه شعراسندن لامارتین : «یاپیله‌جق کتابلردن اك کوجی، اعتقادمجه، ترجمه‌در» دیمش : فی الواقع ایی ترجمه غایت کوجدر .

ترجمه‌ده شرائط اصلیه تماميله فکر مؤلفی افاده ومحاسن انشایه رعایتدن عبارت ایسه‌ده. برترجمه‌نك ایی اوله‌سیچون، باشدن باشه مؤلفك اثرنده الهامات معنویه‌سی صنایع ایتمه‌مك‌ده التزام اولنورسه ، آثار ادبیه وشعریه ترجمه‌سی عادتا امکان خارجنه چیقار . اوته‌دن بری آثار مترجمه‌یه اصللرینك ترس یوزی نظریله باقیله‌رق ، ترجمه‌ده اصلك صنایع ادبیه‌سندن صرف نظرله فکر مؤلفك نقلنه رعایت اولنه کلمشدر ؛ ترجمه شو صورتله عادتا اختراع صورتنه کیرمش اولور .

هله ترجمه‌ده صنایع لفظیه‌نك اداسی قابل اوله‌ماز ؛ بوکا اوغراشانلر برایش کوره‌مز. حمدی افندی مرحوم مقامات حریری ترجمه‌سنده صنایع لفظیه‌نك‌ده محافظه‌سنه غیرت ایتدیکندن کتابی ترکجه‌لکدن وحتی ترجمه‌لکدن چیقمش وعادتا عربیسنی اوقومق دها خیرلی اولمشدر.

براثرك ترجمه‌سنده اهل لسانه پك غریب کورینه‌جك، تعبیرات، اصطلاحات، حسیات وسائره‌نك محافظه‌سنی التزام ایدنلر وارسه‌ده بوندن پك غریب وتحف نتیجه‌لر ظهوری کورلمکده اولدیغندن حرفیاً ترجمه‌لر ایچون بیله بعض شرائط وحدود تعیینی الزمدر ظن ایدرز. ترجمه‌نك واضح، سهل‌الاستفاده اولمه‌سی شرطدر. بویله اولمیانلر بزم ایچون ترجمه‌لکدن چیقه‌رق برده اونلرك ترجمه‌سنه لزوم کوریلور.

ترجمه ایکی صورتله اولور. بریسی سربست ترجمه‌درکه، بر کتابك مالنی مترجم کندی ذوقنه کوره لسانه نقل ایدر. آثار فنیه‌نك بویولده ترجمه‌سی، هم ایی آکلاشلمه‌سنی، هم‌ده آز زمانده ایشك ایچندن چیقلمه‌سنی موجب

اولور . بوسببله اکثر مترجملرمز بویولی اختیار ایدرلر . آثار ادبیه‌نك ایسه عیناً ترجمه‌سی ملتزمدر . بناءً علیه اویله ترجمه‌یه هوس ایدنلرك ایکی لسانده‌ده فوق‌العاده ملکه صاحبی اولملری شرطدر .

ترجمه‌لرك کتب قدیمه محافظه‌سنه پك چوق یاردیمی اولمشدر . مثلا کتب یونانیه‌دن چوغنك بوکون اصلی غائب اولدیغی حالده عرب مترجملرینك سایه‌سنده آثار متقدمینه اطلاع ممکن اولمشدر . عرب آثار حکیمه‌سنك برچوغنی صوکره‌دن محوه قیام ایدلمش ایدی . اونلرك ده چوغنی یهودیلر عبرانی‌یه ترجمه ایتدکلرندن بوکون حکمت عربیه معلوم اولمشدر .

ترجمه حقنده اصحاب کمالدن بریسی شویولده بیان مطالعه ایتمشدر :

« . . . البته برلساندن برلسانه ترجمه اولنان شی مثلا مائی کوزلی ، آق بکزلی ، صاری صاچلی برانکلیز قزینه قاره کوزلی ، قره‌قاشلی ، اسمر بکزلی برعرب دلبرینك البسه‌سیله زینت ویرمك دیمك اوله‌جغی ایچون بدایع

پسندان عالم نظرنده طبیعتك ایجاد ایده‌بیله‌جکی هر درلو محاسنی جامع اوله‌ماز . ادبیاتجه ترجمه‌دن، اولسه اولسه یالکز اصحاب قلم بعض فوائد استحصال ایده‌بیلدیکی واختراعاتدن ایسه ولو مکمل اولمسه بیله هر اوقور یازارك مستفید اوله‌کلدیکی فکر حکیم وطبع نقاد عالیلرینه خفی دکلدر . »

بعض اثرلر واردرکه برباقشده ترجمه‌سی اوقدر قولای کوروندیکی حالده دیکر لسانه ترجمه‌سی ممکن اوله‌ماز ؛ اولسه‌ده اصلنده‌کی لطافت بولنه‌ماز . « سهل ممتنع » تعبیرینه ماصدق اولان (بره‌بوف) ك شو بیتی کتابمزه مناسب وصدق مدعامزی مؤید اولدیغندن اشاغی‌یه یازلدی :

Cet art ingénieux,
De peindre la parorle et de parler aux [yeux,
Et par des traits divers de figurs tracées,
Donner de la couleur et du corps aux pensées

(قورنه‌ی) بوبیته اك ایی ایکی پیه‌سنی ویره‌بیله‌جکنی سویلیور .

اختصار كتب

بيوك كتابلرى كوچلتمكه اختصار، تلخيص ديرلر . آثار متقدميندن ژوستن دوفلوروس، قورنيلوس پنوس، ولليوس ، پاتركولوس ، قونستانتن پورفيروژنت كبى مشاهيرك تلخيصلرى مشهوردر .

اختصار عادتى اصل كتابلرك غيبوبتنى انتاج ايتديكى جهتله شايان مواخذه‌در . ژوستنك اختصارى ، تروغ پومپه تاريخ عموميسنك ضياعنى موجب اولديغى كبى فلورسك اختصارى‌ده (تيت‌لبو) (ده‌قاد) ينك برقسمنك غائب اولمه‌سنه سبب اولمشدر .

عربلرده بوعادته رعايت ايتمشلردر ، حتى اكثر مؤلفلر كندى اثرلرينك برده خلاصه‌سنى ياپمشلردر . بونلرك‌ده بوحركتلرى بيوك كتابلرك ضياعنى موجب اولمشدر . مثلا فيروز آبادى؛ قاموسنى ٦٠ جلد اوزره يازدقدن صوكره برده تلخيص ايده‌رك شمدى الده

متداول اولانی میدانه قویمش وبوحرکتیله ، اوقدر امك ویردیکی اثر جسیمنك یالکز نامنی براقه بیلمشدر .

زمانمزده کتابلرك اختصاری بویله برفناالغه سبب اولهماز ؛ چونکه مطبوعات اصل اولان کتابلری محافظه‌یه کافلدر . بالعکس شمدی اختصارات، علوم وفنونك تدریس وتعمیمی ایچون پك فائده‌لیدر .

هانكى كتابلرى اوقوملى ؟

عالمده كتاب تأليفى عادتى پك اسكيدر . مؤلفلر انسانلردن اولور؛ بونلرك ايچنده عالى ، فاضلى اولديغى كبى ايى وفنا خويلوسى‌ده واردر .

مؤلفلر تأليفلرينى كندى اقتدار وذوقلرينه كوره تأليف ايدرلر . قارئلرده، كندى ذوق واستفاده‌لرينه مناسب كتابلرى ايدينورلر .

فقط كتابلر ايچنده اوقدر لزومسز ، اوقدر مضرلرى بولنوركه ، تجربه ومعلوماتى آز اولانلرى آلداتير ، فنا يوللره كوتورور . بويله كتابلرى اله آلمقدن حذر ايتمليدر .

برده كتابلر اوقدر چوقدركه الك زنكين آدملر بتون माللرينى اواوغورده فدا ايتسه‌لر ينه هربرندن برر دانه ايدنه‌مز ؛ نه قدر اوقومه‌يه ادمانى اولسه ينه بتون كتابلر بركره كوزدن كچيره‌مز ..

اویله ایسه نه یاپه‌لم ؟ کتاب آلمیه‌لم‌می ؟ اوقومه‌دن وازمی کچه‌لم ؟ حاشا ! هم کتاب آلملی ، هم‌ده اوقوملی.

هر انسان بر مسلك صاحبی بولنمق لازمدر ، هر مسلکه مخصوص کتابلر وار . اوکتابلر همان عموماً ایدنلسه فائده‌سی واردر . فرضا عسکرلرمز ، فنون عسکریه‌یه دائر اسکی یکی نه قدر ترکجه کتاب وارسه ، نه قدر چیقارسه هپ بردانه آلملی . بشقه لسان بیلورسه اولسانده کندی مسلکنه دائر اولان اثرلردن‌ده اك فائده‌لیلرینی آلملی . انسانلرك برده بر ذوق مخصوصی واردر . یعنی مسلکی خارجنده برفنه ، صنعته مراق ایدر .

ایشته اومراق ایتدیکی علمه وهنره دائر اولان کتابلرك‌ده کندی لساننده بولنانلرندن تکمیلنی ایدنملی ، سائر بیلدیکی لسانلرده‌ده اونلره دائر یازلمش اثرلرك مقبوللرینی آلملی .

دها نه آلملی ؟ اوت ، دها انسانك کتابخانه‌سنده بولنه‌جق کتابلر واردر . اویله کتابلر که هر مسلك ، هر ذوق اربابیچون مشترکدر . فقط تأسف ایدرم که ،

اوقبیل كتابلرمز پك آزدر. حتی اوروپا كتابلری ایچنده‌ده آز بولنیور. كچنلرده اوروپا غزته‌لرنده «هركسه لازملی كتابلر هانكیلریدر؟» مسئله‌سی میدانه قونمش ایدی؛ ویریلن جوابلر ایچنده ۲۰۰ قدر كتاب اسمی كورلدی. بزده‌ده عموماً بولنمه‌سی الزم اولان كتابلری عقل قاصرمجه آرادم، پك آزشی بوله بیلدم‌كه، اونلرده شونلردر:

تفسیر تبیان — مولد شریف — حلیهٔ خاقانی — تلماق ترجمه‌سی — خسرو نامه ترجمه‌سی — ابن خلدون تاریخنك مقدمه‌سی — همایون نامه — گلستان ترجمه‌سی — حنیفینك مثنوئ شریف ترجمه‌سی — ضروب امثال عثمانیه — فذلكهٔ تاریخ عثمانی — اخلاق علائی — قوچی بك رساله‌سی — كاتب چلبینك: میزان الحق فی اختیار الاحق — رساله‌سی — جدال سعدی بامدعی. كبی

ارباب اقتدارمز، بویولده یعنی فائده‌سی عمومی كتابلرمزی چوغالتمه‌یه همت ایتملیدر.

اولجه‌ده عرض ایتدیکم وجه ایله ، شو صایدیغم کتابلر کندمجه فائده‌سنی تصدیق ایتدیکم وسائر ارباب عرفان طرفندن توصیه ایدیلنلردر ، هنوز کورمدیکم فائده‌لی کتابلر وارسه ، اسامیسنک نشرینی اصحاب اقتدارمزدن تمنی ایلرم .

کتابلره مکافات

اوتەدن بری ، بالخاصه خلفا وحکمداران اسلامیه مؤلف ومترجملره پك بیوك احسانلر ویرەرك مکافاتلندرمشلردر .

مظهر مکافات اولان مؤلف وکتابلرك اسامیسی همان صاییلەماز .

سلاطین عظام عثمانیەنك ایسه بوبابده پك بیوك احسانلر اعطا بیوردیغی هر مؤلفك ترجمۀ حالنده کوریلور .

حتی مؤلفلرك وظیفەلری آرتیرلمق رتبەلری ترفیع ایدلمك کبی مکافاتلره نائلیتی همان عمومی کبی برشیدر .

بوعادت حسنه الی ماشاءاه زمانمزه قدر دوام ایتمش وحتی شوکتمآب معارفنصاب افندمز حضرتلرینك عنایت ملوکانەلرینه نائل اولمدق بر صاحب قلم قالمامشدر . حتی عبد عاجز ایکی دفعه ، آثار ناچیزانه تقدیمنه جسارتیاب

اوله‌رق، هر ایکیسنده‌ده نشان ذیشانلر ایله تلطیف بیورلدم .

اوروپاده مؤلفلره اقاده‌میلر واسطه‌سیله مکافاتلر تعیین ایدیلور . هر آقاده‌می شعبه‌سی کندی شعبه‌سنه مخصوص کتابلری مسابقه‌یه قویه‌رق کسب استحقاق ایدنلره مکافاة نقدیه‌ویامدالیه ویرر . بعض ارباب مراقدن اقاده‌می وسائر جمعیت خیریه‌یه برمقدار پاره تبرع ایده‌رك یاآنا ویاخود نماسی ایله آرزو ایتدیکی شیئه دائر الك ایی اثر یازانلره برمقدار مکافات ویرلمه‌سنی شرط اتخاذ ایدر . اونلرده ایجابنی اجرا ایدرلر . بویولده‌کی تبرعاتك مقداری هرسنه خیلی چوغالمقده‌در .

وقتیله بزده‌ده مکتب کتابلری مسابقه‌یه قونلمش واصحاب آثاره کتابلرك اهمیتنه کوره‌مکافاتلر تعیین‌ایدلمش ایدی . حالاده مکاتب‌عسکریه‌ده بو اصول قسماً جاریدر . فقط مکتب کتابلری آرتق اتمام ایدلدیکی جهتله یواش یواش اونوع مکافاته‌ده لزوم قالمامشدر .

طباعت

حروفات متحركه ايله كتاب طبعنى ١٤٦٠ سنه‌لرينه طوغرى گوتنبرغ احداث ايتمش وشركاسى اولان (فوست) و (شوفر) طرفندن اكمال ايدلمشدر .

اون بشنجى عصر ميلاديدن چوق اول طباعتك بولنوب موقع تطبيقه قونلديغنى اثبات ايچون پك غريب وبرچوق تدقيقات اجرا ايدلمشدر . چينليلر ، قرون قديمه ومتوسطه اقوامندن بعضلرى طباعت ايچون بعض قبا اصوللر بولدقلرى محققدر ؛ فقط هيچ بريسى هيچ بر وقتده طباعتك اساسى اولان حروف متحركه ، تضييق ماكنه‌سيله طبع ايتمك اصولى دكلدر . چينليلر يكپاره صحيفه‌لرى حاوى تخته‌لر اويه‌رق رسملر ويازيلر باصمشلر ؛ قدمادن‌ده طوغله اوزرينه باصه‌جق قالبلر ، سكه قالبلرى ، مهر ، اسرانك آلننه باصمق ايچون قالب احداث ايدلمشدر .

اوستروغوت قرالی تەئودوریق ، کیوم وسائر حکمدا-
ران مهر استعمال ایتمشلردر .

بعثت حضرت رسالتپناهیدە اطراف حکمدارانە شرف
تسطیر بیوریلەجق نامۀ سعادتلرە خاتم تطبیقی ایجاب
ایتدیکندن کلمۀ جلیلۀ شهادتی حاوی خاتم نبوت استعمال
بیورلمشدر .

مذهبلر ، اویون کاغدجیلری ، شمدیکی بزم باصمەجیلر
کبی آغاج ویامعدندن قالبلرلە ایستدکلری شکللری باصارلر
ایدی . حتی بر آرالق اوروپادەدە اویولدە بر طاقم اثرلر
طبع ایدلمشدرکە بونلرە « مطبوعات خشبیە » دیرلر .

کوتنبرغ ابتدا استراز بورغدە تختەدن متحرك حرفلر
ابداع وصوکرە مایچدە قویوجی فوست وخطاط شوفر
ایلە اشتراك ایدەرك معدنی حرفلر اصاغە واعمال ایتمشدر .
حرف قالبلرینی دە کندیسی وبوکا باصقی ماکنەسی دە
اویدریلەرق طباعت حقیقیە میدانە چیقمشدر .

١٤٥٧ تاریخلی مایچدە باصلمش بر کتاب بونی اثبات
ایتدیکندن سائر اقوامك کندی مملکتلرینە اسناد ایچون
اوغراشدقلری بوشە چیقمشدر .

مانچدن طباعت اوروپانك هر طرفنه يايلەرق ١٤٧٠ سنەسی پارسده اولیرق گەرینغ ، میشل فریبورغر ، مارتن قرانخ اسمنده اوچ آلمان (آلتون كونشـلی) برمطبعه آچدیلر .

انكلترەلی (ایزرائەلی) قبول عمومی یه قارشو نشر ایلدیكی براثرده رومه اكابری طباعتی بیلدكلرینی واسباب سیاسیەیه مبنی انتشارینی منع ایلدكلرینی ادعا ایتمشدر .

ابتـدا هر حكمدار مطبوعات اربابنه برخیلی رعایتلر كوستردی .

طباعتك حكومات مختلفەده بالآخره دوچار اولدیغی تعقیباتی یازمق ایستەمیز .

كوتنبرغ زماننده برحال مكملیتەواصل اولان طباعتده مؤخراً دواملی كاغد فابریقەسـنك احداثی واسترەئوتیپی اصولنك ایجادی كبی خیلی اكمالات وقوعه كتیرلمشدر .

ماكنەنك چورلسی ایچون بخار قوتی تطبیق ایدلمش وكاغدك ایكی یوزی بردن باصلمق ایچون اسـطوانەلی ماكنه یاپلمش . لیتوغرافیـا ، غالوانو پلاستی ، رنكلی

مطبوعات وسائره اصوللری بولنه‌رق طباعتده پك چوق ایلری وارلمشدر .

١١٣٩ سنه‌سی ٢٨ محمد افندی نام ذاتك پارسه طرف [*] سلطنت سنیه‌دن سفارتله کیتمه‌سی طباعتك ممالك شاهانه‌ده موقع تطبیقه وضعنه سبب اولمشدر . مشارالیه محمد افندینك مخدومی اولوب مؤخراً صدارت عظما مسندینه ارتقا ایدن سعید پاشا مرحومك همتی ومجار مهتدیلرندن متفرقه ابراهیم افندینك وساطتیله ترکجه حرفلرك اتصال وانفصال ایدن عضولری برقلم وبرسیاقده بر خطاطه تحریرو قویوجی قلمکارلرندن زانباق اوغلنه قالبلرینی یاپدرده‌رق طلبه‌یه لزومی اولان وانقولی لغتی ایله کاتب چلبینك خریطه‌لی جهانما ، تقویم التواریخ ، اسفار البحار نام اثرلری ، ابراهیم متفرقه‌نك کندی آثارندن اصول الحکم ، تاریخ افغان ، اثرنو ، دها صوکره نعیما ، راشد ، وقره چلبی تاریخلری ، احوال بوسنه ، تاریخ تیمور ، فیوضات

[*] ابراهیم متفرقه معرفتیله باصیلان کاتب چلبینك تقویم التواریخنده بویله‌در .

مقناطيسيه، كلشن خلفا، تاريخ مصرقديم وجديد باصلديغى كبي ابراهيم افنديـنك وفاتنده دامادى ديكر ابراهيم افندى يرينه كچەرك ١١٦٩ تاريخنه قدر ٢٠ قدر كتـاب طبـع ايلدى . بر آرالق مطبعه امورى يوزاوستنه قالەرق مؤخراً سلطان عبدالحميد خان اول حضرتلرينك عصر همايونلر-نده بردها تجديدايدلمش وسلطان سليم خان ثالث حضرتلرى زماننده خطاط دلى عثمانك مهارت قلمى وعرب اوغلنك اثرحكى اولمق اوزره اليوم مستعمل اولان حرفلر ياپدير-يلەرق اسكدارده سليميه جامع شريفى جـوارنده، حالا انقاضى موجود اولان كتابخانه خانى آچلدى؛ مهندسخانۀ برى همايون ايچون كتابلر طبع ايدلدى .

سلطان محمود خان ثانى حضرتلرينك اجراسنه موفق بالخير اولدقلرى تنظيمات خيريه مطبعۀ عامرەنك احياسنىده موجب اولەرق يسـارى مرحومك اينجه تعليق حروفى دوكدرلديكى كبي برخيلى كتابلر دخى طبع ايدلدى .

سلطان سليم ثالث زماننده دارالطبع اسكدارده ايدى.

سلطان محمود خان ثانی حضرتلری باب سرعسکری جوار -
نده مخصوص بر بنا تأسیس و آلات طبعی احضار بیوره‌رق
(مطبعهٔ عامره)یی کشاد بیوردی .

دور سلطان محموده عاصم افندینك نظارتیله قاموس
ترجمه‌سندن باشلانه‌رق صرف ونحو کتابلرینه وارنجه‌یه
قدر لزومی اولان کتابلر طبع ایدلدی .

پدر بزرکوار حضرت پادشاهی سلطان عبدالمجید
خان غازی حضرتلرینك عهد همایونلرنده ، اندرون
همایون فارسی معلمی مرحوم راجح افندینك اثر قلمی
اوله‌رق بیوك تعلیق حروف اصاغه ایدیله‌رك مطبعه
برقاتدها رونق بولمشدر .

اوزمانه کلنجه‌یه قدر بتون ممالك محروسه‌ده یالکز
بردولت مطبعه‌سی وار ایکن احاددن‌ده مطبعه آچانلر
بولندی . خصوصی اوله‌رق آچیلان مطبعه‌لرك مکملی
شناسی مرحوم ۱۲۷۸ سنه‌سی آچمشدر . شناسی اووقته‌قدر
انواع منفصله‌سی بش یوز پارچه‌یه بالغ اولان حروف
عثمانیه‌یی ، بر ایکی هواسنی محو ایدی ویرمکله ، یوز یوز

یکرمی پارچه یه تنزیل ایلدی . مطبعه‌جیلر آراسنده (مهندسیان) حروفی دیه آڭیلان نسخ حرفلری قاضی عسکر مرحوم مصطفی عزت افندی یازمش ومهندس اوغلی اوخانس حك ایتمشدرکه بو ایکی ذاتك طباعت عثمانیه‌یه اولان خدمتلری هیچ بروقت اونودلمیه‌جقدر . وحدتی افندی مرحوم ده اوفاق حرفلری یازی یه قدر یازمش ایکن عمری وفا ایتمدیکندن متباقیسنی خطاط شفیق بك اکمال ایلمش وفقط نه‌چاره‌که قالم قارشمه‌سی حسبیله وحدتی یازیلری براز بوزوق چیقمشدر .

طباعت عثمانیه‌نك اصل دور ترقیسی عهد همایون حضرت شهریاری اولدیغنه شبهه ایتمه‌ملیدر . سایهٔ شاهانه‌لرنده وجود بولان عثمانلی مطبعه‌لرینك مطبوعاتی حتی اوروپاده‌بیله تقدیر وصاحبلری مدالیه‌لره نائل اولمشدر .

یازی بیلگیجلگی

فرانسزجه وسائر اوروپالسانلرنده یکی برعلم تدوین ایدلمش وبوکا (غرافولوژی Giraphologie) یعنی مبحث خط دینلمشدر . لکن مبحث خط تعبیری بوعلمك موضوعنه دلالت ایده‌مه‌مکده اولدیغندن لسانمزه « یازی بیلگیجلگی » تعبیریله نقل ایدیورم ؛ بوعلمك علمای عرب طرفندن‌ده تدقیق وتدوین ایدلمش اولمه‌سی وبناءعلیه براسم ایله توسیم ایدلمه‌سی محتمل ایسه‌ده مطلع اوله‌مدق . ارباب مطالعه‌دن بویله برشیئه راست کلن بولنورسه کیفیتك اعلانی تمنی ایدیلور . ذاتاً ماخذمزك روش افاده‌سی بوعلمك شرقدن غربه انتقالنی ایما ایدییور .

اون سکزنجی عصرك اواخر ویا اون طقوزنجینك اوائلنه طوغری « مارتن » اسمنده بریسوعی تعریفی صددنده بولندیغمز بحثه متعلق براثر ایدنمش وبونی شمدی اربابی نزدنده رئیس نامیله یاد ایدلمکده بولنمش اولان

برذاته تبلیغ ایتمش وبوده ایچلرندن بریسی پاپاس (فلاندرن) اولمق اوزره برطاقم شاکردلر یتشدیرمش وبوعلمده شهرت آلان موسیو میشونده . فلاندرندن تحصیل ایتمشدر .

موسیو میشون بوعلمك تعمیمنده پك زیاده غیرت کوسترمشدر .

بوعلم « انسانی یازیسیله طانیمقدن » عبارتدر .

شوبحثده کی مأخذمز « مادام لوئی مون » اسمنده برقادینك اثریدر . مادامك معلمی لاواتر شویله دییور :

« بن یازیده حرفلرك ماده وجوهرینی . شکل و ترتیبنی ، وضعنی ، کیفیت اتصالنی ، بربرندن تفریق ایدن فاصله‌یی ، سطرلرك آرالق واستقامتنی ، یازینك سلاست ، خفت وغلظتنی ، بونلرك برآهنك مکملده اولوب اولمدقلرینی ، الخ ، تدقیق ایدرم »

حکیم شهیر بوفون نطق مشهورنده : « اسلوب بیان عینی انساندر » دیمش ایدی . یازی بیلکیجلری ایسه : « خط انسان عینیله طبع آدمیاندر » دییورلر .

بوعلم ید ایله مترافقدر . زیرا ال کوچك برعالمدر ،

یازی ده اویله : بونلرك هر ایکیسی بربرندن مشتق وهرایکیسیده برحرکتله متحرکدر .

یازی کندیسنی حاصل ایدن ال ایله متناسبدر . طوپارلاق ، طولغون برال یووارلاق ، طولغون یازار . جلیز ، قوری برالدنده جلیز ، قوزی بریازی چیقار .

واقعا هر اوزایان مانولەنك تأثیراتی آزالوب قیصه ـ لانانکیکی ایسه دها زیاده محسوس اولور . بوکا بناءً بربیوك ال آزچوق دقیق وبرکوچك الده آز چوق ایری یازار ؛ الك جسامتنه کوره یازی دکیشیر .

اوزون وطار برالك یازاجغی حرفلر بربرینه مربوط وصولدن صاغه مائل اولور . قیصه وکنیش برالك یازیسی ایسه بربری اوستنه بینمش و آز چوق یوقارلنمش بولنور . بویله « آز چوق » دیدیشمز اللرك وسعت وجسامتنه کوره سویلملك ایستەدیکمز ایچوندر ؛ قوری برالك یازیسی مزوا ، طولغون، وطوپارلاق اللیده طولغون ویووارلاق اولور .

هرکسه خاص اولان بوخاصهٔ طبیعیەیی تبدیل ایچون قصد ، جبر نفس کرکدر . فقط انسان دائما نفسنه غالب

وصاحب اوله‌میه‌جغندن البته طبیعتك غلبه‌سی كوریلور .

بونی تجربه‌ایچون قلمی یوقاریدن طوتوب پارماقلرینی اوزاده‌رق یازملی ، بوصورتله یازیلان حرفلر بربرینه مربوط ، اینجه ، مزوا ومائل اولور ؛ یعنی اوزون بر الدن چیقمشه بکزر .

برقلم آشاغیدن طوتیلور وال طوپلانه‌رق یازیلورسه ، یازی‌ایری ، طوپارلاق ، بربری اوستنه بینمش ، یوقارلاق اولور . یعنی قیصه وکنیش برالدن چیقمشه بکزر .

باش پارمغك شكلی یعنی آز چوق اوزونلغی‌ده‌یازی‌یه تأثیر ایدر . سائر پارمقلرده بویله در . بونلرده خطی تعدیل ایدرلر .

عجبا ال ایله طبع بشر آراسنده‌كی بومناسبت نه‌دن نشئت‌ایدییور ! ال قفانك آثار علویه‌سنك واسطهٔ اجرا - ئیه‌سیدر . یعنی دماغك‌خادمی ومتعلقیدر . آلت‌ایشجی‌یه كوره اولدیغندن الده دماغه كوره بر آلتدر ، محصولی‌ده آكا كوره‌در .

بونی آكلامق ایچون اطرافه بركوز كزدرملی .

چالشقان بر آدمك الی ایله استراحتمیال اولانکنه باقلی . بوایکی ال هیچ بروقتده بر برینه بکزه‌مز .

اللر انسانك واسطه انتعاشیدر . « ایکی ال برباش ایچون » ضرب مثلی حکمنجه چالشان اللر چالشمیانلر کبی اوله‌ماز ، تنبللرك محصولیله ارباب مساعینك آثاری‌ده بر برینه اویه‌ماز .

شو حالده قالب ایله جلی و ثلث یازان خطاطلرك آثار قلمیه‌لری شویله برطرفه براقیلوب ده طبیعی بر صورتله یازلمش بر یازی اله آلندیغی زمان اونی وجوده کتیرن الی تصور ایتمك واوالدن صاحبنی آكلامق بر آز قولای اوله‌جغی تسلیم ایدیلور .

برال ویا مجهولی اولان یازی‌یی اوقومق ایچون اولا بیوك سطرلره، صوكره ایكنجی درجه‌ده اولانلره دها صوكره تفصیلاته دقت ایتملیدر . بونلرك بربریله مقایسه‌سندن بر نتیجه چیقار .

بوعلم اربابی یازیلری اوتوز ایکی یه قدر تفریق ایده‌رك هر برینك دلالت ایتدکلری طبیعتی‌ده تعیین ایتمشلردر. فقط بوتدقیقات وتتبعات هپ لاتن حرفلرینه کوره یاپلمش شیلر اولدیغندن ترجمه‌سندن صرف نظر ایتدك . بوبابده کندمزکده بر تجربه‌سی اولمدیغندن طبیعی برشی دیه‌میز . شمدی ویردیکمز شو معلوماتی اساس اتخاذ ایده‌رك تدقیقاته کیریشـنلر بلکه کندی یازیمز حقنـده بر اثر وجوده کتیره‌بیلیرلر .

بعض طبیعت اربابنك صورت تحریرینی‌ده بیان ایده‌لم :

صاف مشرف اولانلرك یازدیغی حرفلر آچیق اولور ، کلمه‌لری بیویه‌رك کیدر . زیرا بونلرك قلبی ده آچیقدر ، قولایجه تسلیم اولنورلر . بونلر دائما طاشان قاب کبیدرلر . ایچلرنده‌کی هر زمان ترشح ایدر .

فکر دقیق اصحابنك یازیسی انجـه اولور . چونکه بونلر تفصیلاتی تدقیق ایدرلر .

خسیسلر ادخار واقتصاد ایدرلر ، حرفلری بر برینه
بتیشیك کلمه‌لری بر بر اوزرینه ییغلی اولور .

واقعا کوکل شو علمك قواعدنی تسلیم ایتمك
ایسته‌میور . فقط بر خاطره انسانی متردد ایدییور .
برمکتبده، برخواجه‌دن، برزمانده مشق آلان بش یوز
شاکردك یازیسی نه‌دن بربرینه بکزه‌میور . ارباب دقت
اوبش یوز چوجغك‌ده یازیلرینی بربرندن آییرد ایدییور .
حتی بوکا ارباب قوانین بیله دقت ایده‌رك اورته‌یه بر « تطبیق
خط وخاتم » اصولی قویمشلر ؛ بوکا نه‌دیه‌لم ؟

طبیعی امضالرده بوعلمه داخل اوله‌جغندن مثال
اوله‌رق مشاهیردن برقاچ ذاتك امضالریله بونلر حقنده
ارباب علمك تدقیقاتنی عرض ایدییورز .

Louis

فرانسه قراللرندن اون دردنجی لوئینك
امضاسی فوق‌العاده حکمدارانه وحاکمانه‌در .

پرنس بیسمارقك یازیسی حاکمانه، امضاسی امیرانه،
آمرانه، شخصیانه. مجادلانه، اعطای امره محبانه، عنودانه،

فکرده صلابتکارانه، حرص ملزمانه، موفقیت ونائلیت اشعار ایدر. فقط امضاسنك کشیده‌سی نهایتنه طوغری میال اولدیغندن، حیاتنك صوکی سقوط واعتبارسزلق تهلکه‌سند» ایمش.

لغت صاحبی مشهور لیتره‌نك امضاسی: علم حقیقی، ساده ظریف وبالذات اکتساب قوت ایتمش برذکا، کشف حقایق ومجهولاته میلان، فعال وصاحب حسن حال اولدیغنه دالدر.

E. Littré

امضا

یازیلان ویا یازدیریلان برشیئك حکمنی تصدیق ایچون آلتنه چکیلن اشارت ویاخود صورت مخصوصه‌ده یازیلان اسمه « امضا » دینیلدیکی معلومدر .

ممالك اسلامیه‌ده امضانك صورت استعمالنه دائر معلومات تاریخیه‌یه تصادف ایده‌مدم ایسه‌ده عربجه یازیلان نامه‌لرك باشنده « من فلان . . . الی فلان » دیه یازلمق عادت اولدیغی کورلدی .

وقتیله اوروپاده دره‌بکلری وسینورلر علمی واربابنی تزییف وتحقیر ایدراولدقلرندن یازدردقلری شیئه « امضاسنی قویمه‌یی بیلمیور » عبارهسنی مقام افتخارده درج ایتدیررلردی . حالا اوروپا زادکانی آراسنده جهل لوازم اصالتدن معدود اولدیغی جهتله مکمل درس کوردکلری حالده یازدقلری شیلرك املاسنی قصداً یاکلش یازمق اصولدن ایمش !

قرون وسطیده هرشیئی کوسترن اشارتلر امضا یرینه مستعمل ایدی . اصل اسمیله امضا کیفیتی اوروپاده اون التنجی عصرده مجبوری اولدی .

فرنکلر امضا یرینه براشارتله خاچ علامتی قوللانورلر ایدی .

بزده‌ده یازمه‌سی اولمیانلر پارمق باصارلر . بوعادت چینده‌ده جاری ایمش . بو اصولك چینده‌ده بولنیشی مغوللردن سرایت ایتسه کرکدر . شوحالده پارمق باصمق ترکلرده پك قدیم اولدیغی آکلاشیلور . اوروپا مدققینك تدقیقاتنه نظراً پارمغك حاصل ایلدیکی ایز هرآدمده تخلف ایدر وهیچ کیمسه‌نك کی بشقه‌سنککنه بکزه‌مزمش . حتی جانیلری تشخیص ایچون استنطاقنامه‌لرك آلتنه پارمق باصمق اصولنی توصیه ایدنلر واردر .

بزده اوته‌دن بری امضا عادتدر . حتی باب عالیده اوته‌دن بری برنشانجیلق مأموریتی واردر . برات وسائر اوراق مهمه‌یه غایت کرفت وتقلید دکل حتی اوقومه‌سی مشکل (صح) لر چکیلور . امضا مهر قدر مقبول دکلدر. تذکره

وامور دولته متعلق یازیلان شیلرك اجراسنه مخصوص اوراقه وکلای فخام وسائر مأمورلر امضا قورلر. کوچکلرك بیوکلره یازدیغی شیلری مهرلملری آدابدندر. فقط کوندن کونه امضا عادتی تعمم ایتمکده وهرکس تقلید ایدلمسون دیه پك قاریشق امضالر اویدرمقدهدر. حتی امضالره نقطه قویمامق عادت اولدیغندن هرامضایی اولور اولماز آدملر اوقویهماز. بکا قالیرسه امضالر هم کوزل یازیلملی همده نقطهلنملیدر.

مهر

قاموسده بو کلمه‌نك برچوق معناسی وارسه‌ده لسان ناسده (خاتم) معناسنه قوللانیلانی قادینلرك زینت ایچون قوللاندقلری بونجه‌قلره اسم اولان (مهره) کلمه‌سندن مأخوذدر . سببی‌ده مهرلرك عقیق وسلیمانی مقوله‌سی احجاردن اتخاذ اولنمه‌سیدر .

لساننزده‌ده قوللانیلان (خاتم ، کلمه‌سی‌ده ختام لفظندن مشتقدر . بوختام کلمه‌سی‌ده برشیئی مهرلیه‌جك بالچق دیمکدرکه سلفده مهر مومی یرینه بالچق استعمال ایدرلردی .

خلاصه، خاتم، مکتوب اوزرینه اورمق اوزره اوزرنده یااسم ویا برنوع اشارت محکوك اولان شیلردر. بوصورت مصرده حضرت یوسف زماننده بری معلوم اولدیغی کبی، یهودیلرده‌ده معلوم اولدیغی (مهرسلیمان) دینلان شکلك شهرتیله مشهوردر . حاصلی مهر عجملر وبتون شرقلیلر بیننده معروف ایدی .

مهرلر درلو معدن وطاشلر اوزینه قازیلور واوزرلرینه اسم، رسم، آرمه، بیت، ضرب مثل وسائره یازیلور .

رومه‌لیلرده بركیمسه‌یه مهر تسلیمی اوذات حقنده فوق‌العاده محبت وامنیت ابرازی دیمك ایدی . آناختار، كلید طانیمیان آوروپا اقوام قدیمه‌سی محافظه ایده‌جكاری اشیا اوزرینه بال مومی ایله مهر اوررلر ایدی .

مهرلره اسم یازلمق مطلقا عادت دكلدر . هركسك كندیسنه كوره برعلامتی‌ده مهری اوله‌بیلور . مثلا ژول‌سه‌زار مهری اوزرینه بر (ونوس) حك ایتدیرمش ایدی . قیصر آغستوسك مهرنده بر ابوالهول، پومپه نككنده بركمی پرووا‌سی اوزرنده بركوپك رسمی بولنور ایدی . آوروپا حكمدارلرینك‌ده مهرلری مصور ومنقوش ایدی . حتی كندی رسملرینی حاوی اولانلرده واردر .

پاپا ایكی مهرقوللانور . برنجیسنك اوزرنده سن پیه‌رك، بالق طولی آغنی صودن چیقاریور برحالده رسمنی حاوی بیوك بریوزكدر . پاپانك امرنامه‌لرینی تمهیره مخصوص اولان ایكنجیسی ایسه صاغده سن پیه‌ر وصولده سن پولك باشی

وایکیسی آراسنده برخاچ ودیکر طرفنده پاپانك کندی اسمنی حاویدر .

حضرت فخر رسالت افندمز حضرتلری جوار حکمدارانی دائرهٔ اسلامیته دعوت بیورمق اوزره یازدقلری نامهٔ سعادته کلمهٔ شهادتی حاوی اتخاذ بیوردقلری خاتم رسالتی باصمشلردی .

جوار حکمدارانه طرف اشرف حضرت رسالتپناهیدن نامه تسطیری اراده بیورلدیغی زمان اصحاب کرامدن برینك: « خاتمسز نامه‌یه بونلر اعتماد ایتمزلر » دیمه‌سی اوزرینه خاتم اتخاذ بیورلمشدر .

بوکیفیت هجرت سنیه‌نك آلتنجی سالنده وقوعه کلمشدر .

خاتم نبوی کوموشدن اولوب فصی عقیق حبشیدن ایدی . [*]

اصحاب کرامدن (انس) (ر . ض) خاتم نبویده (محمد رسول الله) عبارهٔ جلیله‌سی، اسم نبوی برنجی سطری

[*] عقیقك قرمزیسنه (یمانی) قره‌سنه (حبشی) دیرلر .

تشكيل ايتمك اوزره اوچ سطرده يازيلى اولديغنى روايت ايدر . ابن‌عمر (رضى‌الله عنهما) ده بوروايتى تصديق ايله بوخاتم حضرت خاتم‌الانبيانك وداع عالم فنا بيوردقلرى آنه‌قدر دست يمين سعادتده بولنه‌رق ، صوكره حضرت ابوبكره واونلرك ارتحالنده‌ده خليفه‌لرى حضرت فاروقه وبونلردن‌ده حضرت عثمانه انتقال وبونك يدنده بئراريسه دوشديكنى بيان بيورمشلردر .

خاتم نبوينك شكلى حقنده مضبوط بر روايت اولمديغندن هركس ديلديكى شكلده اتخاذ خاتم ايده‌بيلير.

حضرت پيغمبر خاتمى صاغ اللرينه طاقندقلرى كبى خلفاء راشدين دخى مثال نبوى‌يه امتثال ايتديلر. فقط حضرت معاويه صول النه طاقنديغندن امويلرده بونى تقليد ايتديلر .

خلفاى عباسيه‌نك اولى اولان سفاح يوزوكى صاغه طاقنمش وهارون الرشيده قدر اخلافى كنديسنى تقليد ايتمشدر ؛ لكن هارون صوله طاقنديغندن اخلافى

کندیسنك اثرینه‌اویمش وحالا خلق آراسنده بوعادت بقا بولمشدر .

خاتم سعادت بئر اریسه سقوط ایدنجه‌یه قدر خلفای راشدین خاتم اتخاذ ایتمه‌مشلردی. حضرت عثمان صوکره‌دن ایکی مهر یاپدیروب، برینك اوزرینه «امنت بالذی خلق فسوی» ودیکرینه‌ده «لتصبون اولتندمن» عباره‌لرینی نقش ایتدرمشلردر .

حضرت علینك دخی «الملك الله الواحد القهار» و «ربی الله مخلصا» عباره‌لی ایکی خاتملری اولدیغی کبی حضرت حسنك «لااله الاالله الملك الحق المبین» و «العزة لله عزوجل وحده» عبارهٔ جلیله‌لرینی حاوی ایکی مهرلری وار ایدی .

خلفای امویه مهرلری

جناب معاویه‌نك اوچ مهری وار ایدی :

١) لکل عمل ثواب

٢) لاقوة الابالله

٣) ربی اغفرلی

اوغلی یزیدك « ربنا الله »

معاویه بن یزیدك « الدنیا غرور »

مروان بن الحکمك « الله ثقتی ورجائی »

اوغلی عبدالملکك « آمنت بالله مخلصاً »

اوغلی ولیدك « یاولید انك میت ومحاسب »

برادری سلیمانك « آمنت بالله وحده »

عمر بن عبدالعزیزك « عمر، یؤمن بالله مخلصاً »

یزید بن عبدالملکك « قنی السیئات یاعزیز »

برادری هشامك «الحکم للحکم الحکیم» و «الحکم لله»

ولید بن یزیدك « یاولید، احذر الموت »

اوغلی یزیدك « یایزید، قم بالحق »

قرداشی ابراهیمك « توکلت علی الحی القیوم »

مروان الحمار بن محمد بن مروانك « اذکر الله یاغافل »

§

خلفای عباسیه مهرلری

سفاحك : « الله ثقة عبدالله وبه يؤمن »

برادری منصورك « اتق الله تزد فتعلم »

اوغلی مهدینك « حسبي الله »

اوغلی موسی الهادینك « موسی يؤمن بالله »

برادری هارون الرشیدك «العظمة والقدرة لله عز وجل»
و « كن من الله على الحذر »

اوغلی امینك « محمد واثق بالله » و « لكل عمل ثواب »

برادری مأمونك « سل الله يعطيك » و « الموت حق »

معتصمك « الله ثقة ابی اسحق بن الرشید وبه يؤمن »

اوغلی واثقك « الله ثقة واثق »

قرداشی جعفر المتوكلك « على الحی اتكالی » و « المتوكل
على اب »

اوغلی محمد المنتصرك « يؤتى الحذر من مأمنه » و « انا
من آل محمد الله لی و محمد »

احمد المستعين بن معتصمك «فی الاعتبار غنا عن الاختيار»

زبیر بن المعتز بن متوکلك « الحمدلله رب کل شیء وخالق کل شیء »
محمد المهتدی بن واثقك « من تعدی الحق ضاقت مذاهبه »
احمد بن متوکلك « السعید من وعظ بغیره »
احمد المعتضد بن طلحة الموفق بن المتوکلك « الاضطرار یزیل الاختیار »
اوغلی علی المکتفینك « علی بن احمد یثق بالله »
قرداشی جعفر المقتدرك « الحمدلله الذی لیس کمثله شی وهو خالق کل شی »
قرداشی محمد القاهرك « محمد رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم »
محمد الرضی بن المقتدرك « من بالرضی »
قرداشی ابراهیم المتقینك « المتقی لله »
قرداشی مستکفینك « المستکفی بالله یثق »
عثمانلیلرده مهرلرینه اسملرینی حاوی بر بیت ویا مصرع یازلمق عادتکی برشی ایدی . ۹ سنه صکره یالکز اسم ومخلص یازلمق تعمم ایتمش ایدی . شمدی ایسه اسم ایله

نام پدر ومنسوب بولینلان عائله اسمی یازلمق عادت اولمق اوزره‌در .

٩٨٦ سنه‌سی دولت علیه یه التجا ایدن کورجستان حاکمی «الکسندره» خانك نقش خاتمی ، حافظ شیرازینك :

نه عمر خضر بماندنه ملك اسکندر
نزاع بر سر دنیای دون مکن درویش

بیتی ایدی .

شاعر شهیر باقی‌ده :

فانیست جهان درو وفا نیست
باقی همه اوست جمله فانیست

بیتی نقش خاتم ایدنمش ایدی .

کتابلرك صوکی

وقتیله یازیلان کتابلرك ختامنده بر عبارهٔ دعائیه ایله نه‌وقت بیتدیکی وهانکی پادشاهك زماننده اولدیغی وسائره یازیلور ایدی .

بو عادت بیوك کتابلرده پك یاقن زمانلره قدر جاری ایدی . اوفاق رساله‌لرده ایسه (تمت ، تم) کبی کلمه‌لر یازیلور ایدی . حالاده یازلدیغی واردر .

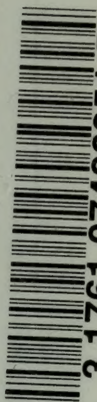
صوکره محررین عثمانیه‌دن (ش . سامی) بك افندی کندی اثرلرینك نهایتنه « صوك » کلمه‌سنی یازمه‌یه باشلامش وبرچوق محررلرده بونی قبول ایتمکده بولنمشدر .

ایشته راقم الحروف ده اوا‌ثره مراجعت ایدییورم .

فی ١٢ ربیع الاول سنه ١٣١١

صوك

3 1761 07486351 5